

**T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI**

**6. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTAPLARININ
KULLANIM DURUMLARININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ
(ORDU İLİ ÖRNEĞİ)**

**THE EVALUATION OF USAGE STATUS OF THE 6TH GRADE SOCIAL
STUDIES TEACHER'S GUIDE BOOKS IN TERMS OF TEACHERS' OPINIONS
(ORDU PROVINCE SAMPLE)**

Yüksek Lisans Tezi

Seda YILMAZ

TEZ DANIŞMANI

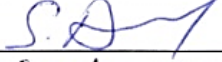
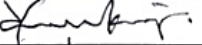
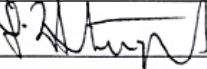
Yrd. Doç. Dr. Can EKİZ

Ekim- 2014

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 07.10.2014 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans öğrencisi Seda YILMAZ'ın "6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitaplarının Kullanım Durumlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Ordu İli Örneği)" başlıklı tezini incelemiş olup, aday 22.10.2014 tarihinde, saat 11:00 da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Ünvanı,Adı-Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Prof.Dr. Serkan DOĞANAY	
Üye	Yrd.Doç. Dr. Can EKİZİ	
Üye	Yrd.Doç. Dr. Filiz ZAIMOĞLU ÖZTÜRK	
Üye		
Üye		

ONAY

.../.../2014

Doç. Dr. Sedat MADEN

Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Yeterlilik tezi olarak sunduğum “6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitaplarının Kullanım Durumlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

22/10/2014

Seda YILMAZ

ÖNSÖZ

2004 İlköğretim Programının uygulanmaya başlanması ile birlikte eğitim sürecinde ders kitaplarının kullanımında önemli değişimler olmuş, ders kitabının beraberinde yardımcı öğretim materyalleri olarak öğretmen kılavuz kitabı da öğrenme-öğretme sürecinde kullanılmaya başlanmıştır. Bu noktadan hareketle araştırma, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6.sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmen kılavuz kitapları hakkındaki görüş ve düşüncelerini belirleyerek, öğretmen kılavuz kitaplarının öğrenme-öğretme sürecinde kullanımının değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu sayede öğretmen kılavuz kitaplarının kullanımında karşılaşılan güçlükler ile öğretmen kılavuz kitaplarıyla ilgili programda planlanan durumun uygulamadaki yerini ortaya konulması istenmiştir.

Yüksek lisans eğitimim süresince ilgi ve desteğini esirgemeyen, araştırmamın her safhasında fikirleri ile çalışmalarına rehberlik eden değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Can EKİZ'e, büyük bir zevk ve ilgi ile üzerinde çalıştığım araştırmalarım konusunda yol gösterici tutumu ile bana her zaman yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Filiz ZAYİMOĞLU ÖZTÜRK' e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Eğitim sürecinde yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Serkan DOĞANAY, Prof. Dr. Mustafa CİN ve Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi hocalarıma teşekkürü borç bilirim.

Son olarak bu zor süreçte bana sabır gösteren ve beni motive eden, her zaman yanımda olan değerli eşim Selim YILMAZ, annem Fatma YEŞİLALAN ve babam İbrahim YEŞİLALAN'a sadece bu çalışma için değil, hayatta sahip olduğum her şeydeki katkılarından dolayı teşekkür ediyorum.

Seda YILMAZ

ÖZET

6. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTAPLARININ KULLANIM DURUMLARININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ (ORDU İLİ ÖRNEĞİ)

YILMAZ, Seda

Giresun Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İlköğretim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Can EKİZ

Ağustos 2014

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6.sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmen kılavuz kitapları hakkındaki görüş ve düşüncelerinin belirlenerek, öğretmen kılavuz kitaplarının öğrenme-öğretme sürecinde kullanımının değerlendirilmesidir. Bu sayede öğretmen kılavuz kitaplarının kullanımında karşılaşılan güçlükler ile öğretmen kılavuz kitaplarıyla ilgili programda planlanan durumun uygulamadaki yeri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bu çalışma, karma araştırma (mixed-metod) modelinde hem nicel hem de nitel yöntemlerin bir arada kullanılmasıyla tasarlanmış bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma grubunu nicel yöntem için; Ordu ilinde devlet ortaokullarında görev yapan 125 Sosyal Bilgiler öğretmeni ve nitel yöntem için ise 40 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırılan konu hakkında ilgili kişilerden çeşitli sorular yardımıyla bilgi alma tekniği olan görüşme ve tarama modellerinden biri olan betimsel tarama teknikleri kullanılmıştır. Verilerin istatistik analizinde SPSS 15.0 programı, Non-Parametrik testlerden olan Kruskal-Wallis Testi ve Mann-Whitney U testi, frekans ve yüzde kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$ olarak ele alınmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre; Öğretmenlerin, Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabında yer alan etkinliklerin tasarımı ve kullanışlılığı”, “Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabında yer alan yöntem ve tekniklerin kullanımı” ve “Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabında ifadelerin anlaşılabilirliği ve görsel düzen” alt boyutlarına ilişkin görüşlerinin cinsiyete, mesleki kıdeme, mezun olunan bölüme, öğrenim durumuna göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal Bilgiler 6. sınıf öğretmen kılavuz kitabında belirlenen her bir alt boyutla ilgili çeşitli eksikliklerin bulunduğu belirlenmiştir. Görüşme formu aracılığıyla elde edilen verilere uygulamaya ve içeriğe ilişkin olarak tematik olarak iki gruba ayrılmıştır. Öğretmenlerin kılavuz kitaba ilişkin görüşleri bu içerikte incelenmiştir. Ayrıca Öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlara ilişkin çözüm önerilerine de maddeler halinde yer verilmiştir. Bu bulgular öğretmenlerin kılavuz kitapları kullanırken çeşitli sorunlarla karşılaştıkları sonucunu ortaya koymuştur.

SUMMARY

THE EVALUATION OF USAGE STATUS OF THE 6TH GRADE SOCIAL STUDIES TEACHER'S GUIDE BOOKS IN TERMS OF TEACHERS' OPINIONS (ORDU PROVINCE SAMPLE)

YILMAZ, Seda

Giresun University

Institute of Social Sciences

Department of Primary Education, Master's Degree Thesis

Advisor: Assistant Prof. Dr. Can EKİZ

August 2014

The purpose of this research is to evaluate the Social Studies Teachers' Guide Book for 6th grade students using in the teaching-learning process by determining the teachers' thoughts and opinions. In this way, the difficulties encountered in the use of guide books has been discovered and the differences between planned aims of guide books and the usages in practice has been revealed and compared .

This research was designed as mixed –method using both quantitative and gualitative methods. 125 Social Studies Teachers who work in public secondary school in Ordu province were attended for quantitative dimension of study, and 40 Social Studies teachers for the gualitative dimension. The investigation related to the subject with the help of those teachers has been done by using the information retrieval techniques and survey model, which are called the descriptive techniques. The analysis of the data were done by using SPSS 15.0 software and the non-parametric Tests Kruskal-Wallis Test and Mann-Whitney U Test, frequencies and percentages have been used. In the study, the level of significance has been taken $\alpha \leq 0.05$.

According to the results of the survey; sub-dimensions of the opinions, design and practicability of the events at social studies teacher's guide book", "use of methods and techniques at the social studies teacher's guide book" and " the clarity of expressions and visual layout at the social studies teacher's guide" do not differ with respect to gender, professional seniority, department of graduation and educational background. It has been identified that 6th grade Social Studies teacher guide books have size - related deficiencies in each sub-dimension. The data which was obtained through the interview form has been thematically divided into two groups in terms of the content and the application. Teacher's opinions on the guide books have been examined within this context. Solutions to the problems faced by teachers were given in bulleted items. The findings present various of problems faced by teachers in using these teachers' guide book.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
SUMMARY	III
TABLolar LİSTESİ	VII
SİMGELER VE KISALTMALAR	IX

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi	4
1.2.1. Alt problemler	4
1.3. Araştırmanın Amacı	5
1.4. Araştırmanın Önemi	5
1.5. Kapsam ve Sınırlılıklar	6
1.6. Sayıtlar	7
1.7. Hipotezler	7
1.8. Tanımlar	7

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1. Sosyal Bilgiler Kavramı.....	9
2.2. Sosyal Bilgilerin Tarihi Gelişimi	13
2.2.1. Sosyal bilgilerin dünyadaki gelişimi	13
2.2.2. Sosyal bilgilerin Türkiye'deki gelişimi.....	15
2.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Yapısı.....	17
2.3.1. Sosyal bilgiler öğretim programının amaçları.....	21
2.3.2. Sosyal bilgiler öğretim programının ilkeleri	25

2.3.3. Sosyal bilgiler öğretim programının vizyonu	26
2.3.4. Sosyal bilgiler öğretim programının felsefesi	27
2.4. Sosyal Bilgiler Öğretimi	31
2.5. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Öğrenme Materyalleri.....	36
2.5.1. Ders kitabı.....	37
2.5.1.1. Ders kitabının faydaları.....	39
2.5.1.2. İyi bir ders kitabı nasıl olmalı	40
2.5.2. Çalışma kitabı.....	42
2.5.2.1. Çalışma kitabının faydaları	43
2.5.3 Öğretmen kılavuz kitabı.....	46
2.5.3.1. Öğretmen kılavuz kitabının faydaları.....	47
2.5.3.2. İyi bir öğretmen kılavuz kitabı nasıl olmalıdır.....	49
2.6. İlgili Araştırmalar	53
2.6.1. Yurt dışında yapılmış araştırmalar	53
2.6.2. Yurt içinde yapılmış araştırmalar	55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM.....	60
3.1. Araştırma Modeli.....	60
3.2. Çalışma Grubu	61
3.2.1. Görüşmeye katılan çalışma grubu	63
3.3. Veriler ve Toplanması.....	65
3.3.1. Sosyal bilgiler 6. sınıf öğretmen kılavuz kitabı değerlendirme ölçeği	65
3.3.2. Görüşme formu.....	66
3.4. Verilerin Analizi.....	67

DÖRTÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM	70
4. 1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	70

4. 2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	72
4. 3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	78
4. 4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	80
4. 5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	86
4. 6. Altıncı Alt Problem İlişkin Bulgular ve Yorum.....	88
4. 7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	94
4. 8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	96

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	100
5.1. SONUÇLAR	100
5.2. ÖNERİLER	103
KAYNAKÇA.....	105
EKLER	113
ÖZGEÇMİŞ.....	118

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 – Katılımcı Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kişisel Bilgilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	62
Tablo 2 - Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Cinsiyetleri	63
Tablo 3 - Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Mezuniyet Durumu.....	64
Tablo 4 - Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdemleri	64
Tablo 5 - Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Mezun Olduğu Bölüm	64
Tablo 6 - Katılımcı Öğretmenlerin, Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığı Alt Boyutuna İlişkin Maddelere Yönelik Görüşlerinin Dağılımı.....	71
Tablo 7 - Katılımcı Öğretmenlerin, Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığına Yönelik Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	73
Tablo 8 - Cinsiyet Değişkeni İçin Mann-Whitney U Testi.....	73
Tablo 9 - Katılımcı Öğretmenlerin, Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığına Yönelik Görüşlerinin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı	74
Tablo 10 - Öğrenim Durumu Değişkeni İçin Kruskal-Wallis Testi	75
Tablo 11 - Katılımcı Öğretmenlerin, Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığına Yönelik Görüşlerinin Mesleki Kıdeme Göre Dağılımı	75
Tablo 12 - Mesleki Kıdem Değişkeni İçin Kruskal-Wallis Testi	76
Tablo 13 - Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığına Yönelik Katılımcı Öğretmenlerin Görüşlerinin Mezun Olunan Bölüme Göre Dağılımı	77
Tablo 14 - Mezun Olunan Bölüm Değişkeni İçin Kruskal-Wallis Testi	78
Tablo 15 - Katılımcı Öğretmenlerin, Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı Alt Boyutuna İlişkin Maddelere Yönelik Görüşlerinin Dağılımı.....	79
Tablo 16 - Katılımcı Öğretmenlerin, Yöntem ve Tekniklerin Kullanımına Yönelik Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	81
Tablo 17 - Cinsiyet Değişkeni İçin Mann-Whitney U testi.....	82
Tablo 18 - Katılımcı Öğretmenlerin, Yöntem ve Tekniklerin Kullanımına Yönelik Görüşlerinin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı	82
Tablo 19 - Öğrenim Durumu Değişkeni İçin Kruskal-Wallis Testi	83
Tablo 20 - Katılımcı Öğretmenlerin, Yöntem ve Tekniklerin Kullanımına Yönelik Görüşlerinin Mesleki Kıdeme Göre Dağılımı	83
Tablo 21 - Mesleki Kıdem Değişkeni İçin Kruskal-Wallis Testi	84
Tablo 22 - Katılımcı Öğretmenlerin, Yöntem ve Tekniklerin Kullanımına Yönelik Görüşlerinin Mezun Olunan Bölüme Göre Dağılımı	85
Tablo 23 - Mezun Olunan Bölüm Değişkeni İçin Kruskal-Wallis Testi	85
Tablo 24 – Katılımcı Öğretmenlerin, Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen Alt Boyutuna İlişkin Maddelere Yönelik Görüşlerinin Dağılımı	87
Tablo 25 – Katılımcı Öğretmenlerin, Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzene Yönelik Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	89

Tablo 26 - Cinsiyet Değişkeni İçin Mann-Whitney U testi	89
Tablo 27 – Katılımcı Öğretmenlerin, Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzene Yönelik Görüşlerinin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı.....	90
Tablo 28 - Öğrenim Durumu Değişkeni İçin Kruskal-Wallis Testi	90
Tablo 29 - Katılımcı Öğretmenlerin, Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzene Yönelik Görüşlerinin Mesleki Kıdeme Göre Dağılımı	91
Tablo 30 - Mesleki Kıdem Değişkeni İçin Kruskal-Wallis Testi	92
Tablo 31 – Katılımcı Öğretmenlerin, Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzene Yönelik Görüşlerinin Mezun Olunan Bölüme Göre Dağılımı	93
Tablo 32 - Mezun Olunan Bölüm Değişkeni İçin Kruskal-Wallis Testi	94
Tablo 33 - Katılımcı Öğretmenlerin, Kılavuz Kitaplarında Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Görüşleri	94
Tablo 34 - Kılavuz Kitaplarında Karşılaşılan Güçlüklere Getirilen Çözüm Önerileri	97

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

f :	Frekans
%:	Yüzde
\bar{X}:	Aritmetik Ortalama
N:	Veri Sayısı
P:	Anlamlılık Düzeyi
Sd:	Serbestlik Derecesi

Kısaltmalar

ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
SPSS:	Statistical Packages for the Social Sciences
SBDÖP:	Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı
Ed:	Editör
s:	Sayfa
TTKB:	Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Araştırmanın ilk bölümünde, çalışma konusu olarak ele alınan problem durumu, alt problemleri, amacı, önemi, sınırlılıklar, sayıltılar, hipotezler, araştırma içerisinde adı geçen bazı temel kavramların tanımlarına ilişkin bilgilere ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Bireylerin buldukları topluma ve toplumun yapısına uygun bir anlayışla yetiştirilmeleri istenir. Bireylerin, dünyada ve buldukları toplumda yaşanan gelişmeler ve değişimler karşısında beklentileri ve gereksinimleri ortaya çıkmaya başlar. Toplum bu değişimlerde yani geçiş süreçlerinde bireylerin ortaya çıkan bu tür ihtiyaçlarını eğitim sayesinde gidermede uzun yıllardan beri eğitimi en etkili yöntem olarak kullanmaktadır.

Bireylerin yaşadığı toplumla uyumlu bir değişim süreci yaşayabilmesi için planlı bir şekilde önemli eğitim girişimlerinde bulunmaktadır. Geçmişteki sistem yetersiz kalmıştır son on yılda ülkemizde eğitim sisteminde yapılan paradigma değişiklikleriyle davranışçı ekolden yapılandırmacı yaklaşıma geçiş olmuştur. Günümüzde ne istediğini bilen, üretken, mevcut bilgileri kullanmak yerine araştırmaya yönelen, sorgulayıcı bireyler hedeflenmektedir. Sosyal Bilgiler dersi bir çok öğrenci için bu imkanları öğrencilere sağlayabilir. Toplumun gereksinimlerine uygun olarak yapılandırmacı yaklaşımın beraberinde, öğretim programlarının ve öğretim materyallerinin değişimi zorunlu hale gelmiştir.

Sosyal Bilgiler de eğitim sisteminin bir parçası olarak 1998 yılında "iyi vatandaş yetiştirme" üzerine kurulan Sosyal Bilgiler Öğretim Programında "toplumun birbirleriyle olan ilişkileri, vatandaşlık, görev ve sorumluluk kavramları, çevreyi ve yurdu tanıma yetenekleri ve ekonomik yaşam fikri ve yetenekleri geliştirmeyi"

amaçlandığı ifade edilmiştir (MEB,1995). 2004 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı genel amaçlar kısmındaki "etkili ve sorumlu vatandaş" kavramı“ demokratik ilkeleri benimseyen, bilgiyi üreten, düşünme becerileri gelişmiş, sosyal ilişkileri gelişmiş bireyler” olarak değişim göstermiştir.

Eğitim – öğretim sürecinde kullandığımız materyaller çok önemlidir. Hem öğretmen hem de öğrenci açısından önem taşır. Öğretmen kılavuz kitapları da bunlardan biridir ve bu açıdan önem taşımaktadır.

Eğitim anlayışında öğrenci merkezli, aktif öğrenme temelli oluşturulabilen öğretim etkinlikleri esnasında eğitimcilerimiz, öğretim materyalleriyle sınıflarını zenginleştirebilirler (Deveci, 2003; 1). Tasarımları iyi olan materyaller, öğretim sürecine zenginlik katar ve öğrenmenin kalıcı ve kısa süreli olmasını sağlar. Öğrenme sürecinde materyaller çoklu öğretim ortamı sağlarlar öğrenme sürecinde duyu organlarının sayısı arttıkça öğrenilenlerin kalıcılığı artmaktadır. Anlatım yöntemiyle anlatılanların %20'si hatırlanacaktır. Yerinde kullanılan görsel materyaller sayesinde kalıcılık % 30'a yükselecektir. Öğrencilerin derse aktif katılımlarıyla %70'e, ev ödevleri ve etkinlikleriyle öğrencilerin öğrenme oranı %90'lara yükselecektir.

Materyaller öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olur. Öğrenciler değişik öğrenme biçimleriyle örneğin okuyarak, işitsel veya görsel materyallerle öğrenme ihtiyaçlarını farklı şekillerde sağlarlar. Öğrenimde materyal kullanımları arttıkça öğrencilerin bireysel öğrenme ihtiyaçlarına uygun kanalların bulunması olasılıkları da artacaktır (Yalın, 2008; 83).

Sınıf ve öğrenme alanlarında kullanılan materyaller farklı zamanlarda birbirleriyle tutarlı içeriğin sunulması sağladığı gibi materyaller tekrar tekrar kullanılabilir. Öğretmenler tutarlı bir sunum yapmakla kalmaz aynı zamanda maliyet ve süreden tasarruf ederek zaman ve dikkatini öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarının giderilmesine yönlendirilebilir (Yalın, 2008 ; 90).

Zamandan tasarruf sağlanmasında da materyal kullanımının önemi ortaya çıkmaktadır. Tarihi bir olayın veya anlatımı içerik ve gereği karmaşık olan nesnelere basitleştirilmesi modeller, çizimler, harita resimleri veya grafiklerle konu anlatımını hem basitleştirip hem de anlatım sürecinde öğrenci üzerinde etkili öğrenme sürecinde kısa ve kalıcı olması sağlanır. Materyaller öğrenme sürecinde öğrencinin dikkatinin çekilmesi açısından oldukça önemlidir. Görsel ve sözel olarak sunulan bilgilerin hatırlanma olasılığı daha yüksektir. Yapılan araştırmalar sonucunda somut ifadeler soyut ifadelerden, resim ve animasyonlarında kelimelerden daha fazla hatırlandığı ortaya çıkarılmıştır (Safran, 2009; 227).

Soyut olayları ya da durumları somutlaştırırlar, bilginin eksik olduğu durumlarda kendilerine verilen sözel ifadelerle zihinde canlandırılması zordur. Görsel materyaller kullanılarak zihinde somutlaştırılabilir, öğrenme süreci hızlı ve başarılı bir şekilde gerçekleştirilir.

Temel öğrenme materyali olarak en yaygın kullanılanı ise öğrenme ortamları için ders kitaplarıdır. Üçlü set olarak kullanılan öğrenme materyali, olan kitaplar Sosyal Bilgiler dersinde de önemli bir yer tutmaktadır. Bu materyallerin içinde öğretmenlere ışık tutması ve yol göstermesi anlamında öğretmen kılavuzları da önemli bir yere sahiptir.

Öğretmen Kılavuz Kitapları, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlere yardımcı ve yol göstermesi amacıyla hazırlanmış kitaplardır (MEB, 1962; 86). Sosyal Bilgiler programının ve öğretmen kılavuz kitabının tanıtımının olduğu bölüm, söz konusu ünitelerin açıklayıcı bilgilerinin, ders kitabı sayfalarının ve ilgili açıklamaların olduğu bölüm, ünite sonlarında öğretmene ek bilgi sunmak için bilgi notlarının ve öğrencinin durumunu değerlendirmede kolaylık sağlayacak ölçme-değerlendirme ölçütlerinin ve tabloların yer aldığı bölümlerden oluşan öğretmen kılavuzunda hem ders kitabının hem de çalışma kitabının fotoğraflarına da yer verilerek hazırlanan kitaplardır.

Bu çalışmamızda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretim materyallerinden olan öğretmen kılavuz kitaplarının etkinlik ve kullanımında karşılaşılan zorluklara yönelik fikirleri değerlendirilmektedir. Araştırmada elde edilen bulgulardan yola çıkarak elde edilen sonuçların ve karşılaşılan zorlukların çözümüne yönelik öneriler; Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarını, öğretmen kılavuz kitaplarını hazırlayanlara veri sağlama konusunda yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Kılavuz kitaplarına ilişkin öğretmenlerin görüşleri nelerdir?

1.2.1. Alt problemler

Yukarıda verilen problem cümlesinden hareketle araştırma kapsamında aşağıdaki alt problemlere cevap aranmaya çalışılmıştır. Bunlar;

1. 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan etkinliklerin tasarlanması ve kullanılışlılığı hakkındaki görüşleri nasıldır?

2. 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan etkinliklerin tasarlanması ve kullanılışlılığı hakkındaki görüşleri;

a) cinsiyete,

b) öğrenim durumuna,

c) mesleki kıdeme,

d) mezun olduğu alana göre değişmekte midir?

3. 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabındaki yöntem ve tekniklerin tasarımı ve kullanımı hakkındaki görüşleri nasıldır?

4. 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabındaki yöntem ve tekniklerin tasarımı ve kullanımı hakkındaki görüşleri;

a) cinsiyete,

- b) öğrenim durumuna,
- c) mesleki kıdeme,
- d) mezun olduğu alana göre değişmekte midir?

5. 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında kullanılan ifadelerin anlaşılabilirliği görsel düzen hakkındaki görüşleri nasıldır?

6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında kullanılan ifadelerin anlaşılabilirliği görsel düzen hakkındaki görüşleri;

- a) cinsiyete,
- b) öğrenim durumuna,
- c) mesleki kıdeme,
- d) mezun olduğu alana göre değişmekte midir?

7.Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitaplarının kullanımda öğretmenlerin karşılaştıkları güçlükler nelerdir?

8.Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitaplarının kullanımda öğretmenlerin karşılaştıkları güçlüklerle yönelik çözüm önerileri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6.sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmen kılavuz kitapları hakkındaki görüş ve düşüncelerini belirleyerek, öğretmen kılavuz kitaplarının öğrenme-öğretme sürecinde kullanımının değerlendirilmesidir. Bu sayede öğretmen kılavuz kitaplarının kullanımında karşılaşılan güçlükler ile öğretmen kılavuz kitaplarıyla ilgili programda planlanan durumun uygulamadaki yerini ortaya koymaktır.

1.4. Araştırmanın Önemi

İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitapları 2005–2006 yılından itibaren ülkemizde yenilenen öğretim programlarıyla beraber uygulamaya

konulmuştur. Eğitim sisteminde kullanılma amacı eğitim sisteminin asıl uygulayıcısı olan öğretmenler arasında uygulama kolaylığı ve uygulamada birlik sağlamaktır. Ayrıca öğretmen kılavuz kitapları özellikle Sosyal Bilgiler dersi düşünüldüğünde Sosyal Bilgiler öğretim programının anlaşılabilir bir şekilde hayata geçirilmesini hedeflemektedir. Bu bağlamda programlara uygun olarak hem Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) hem de çeşitli yayınevleri tarafından hazırlanan ve MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nun onayıyla öğretmenlerin hizmetine sunulan öğretmen kılavuzlarının program kazanımlarına göre hazırlanması önemlidir. Bu çalışma kapsamında söz konusu öğretmen kılavuz kitaplarını derslerinde kullanan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, kılavuzların etkililiği ve kullanımda karşılaşılan güçlüklerle yönelik görüşlerinin önemli olduğu değerlendirilmektedir. Araştırma bulgularından hareketle ulaşılan sonuçlar ve karşılaşılan güçlüklerin çözümüne yönelik öneriler; hem Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarını hem de öğretmen kılavuz kitaplarını hazırlayanlara veri sağlama noktasında yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu araştırma Ordu ilindeki devlet ortaokullarındaki Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuzlarına ilişkin görüşlerini kapsamaktadır.

Araştırmanın sınırlılıkları şu şekilde özetlenebilir:

1. Araştırma Ordu ilindeki devlet ortaokullarının 6. Sınıfında, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında derse giren Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden toplanan veriler ile sınırlıdır.
2. Araştırmanın istatistiksel boyutları Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşme sorularına verdikleri cevapların yorumlanması ve anketlerin analizi ile sınırlıdır.
3. Araştırmanın alan yazın tarama bölümü ulusal ve uluslararası düzeyde alanla ilgili ulaşılabilen kaynaklarla sınırlıdır.

1.6. Sayıtlar

Araştırma süresince aşağıdaki temel varsayımlar göz önünde bulundurulmuştur:

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin verdikleri yanıtlar onların gerçek algılarını yansıtmaktadır.
2. Araştırmada örnekleme alınan katılımcılar evreni yeterince temsil etmektedir.
3. Araştırmaya katılan öğretmenler görüşme formlarına istekle cevap vermişlerdir.
4. Araştırma yöntemine uygun olarak elde edilen verileri test etmek için seçilen istatistikî teknikler araştırmaya uygun olarak seçilmiştir.

1.7. Hipotezler

1. Ortaokul 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmen kılavuzları öğretmenlerin ihtiyaçlarını karşılama noktasında yetersiz kalmaktadır.

2. Sosyal Bilgiler öğretmenleri ortaokul 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmen kılavuzlarını etkili bir şekilde kullanmakta güçlük yaşamaktadır.

1.8. Tanımlar

Öğretmen Kılavuz Kitabı: İlgili öğretim programlarında yer alan hedef ve açıklamalar doğrultusunda ders kitabının daha etkili kullanımını sağlayacak çeşitli örnek, alıştırmalar; işlenen ünitelerle ilgili İnternet adresleri, okuma kaynakları ve diğer etkinlikleri kapsayan, öğretmenlerin yararlanması için hazırlanan basılı eser (Tebliğler Dergisi, 2004; 2559).

Sosyal Bilgiler: Bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi Sosyal Bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını

yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi (MEB, 2006; 11).

Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilimler 'in bulgularından yola çıkarak öğrenci seviyelerine uygun hale getirebilen, basitleştirilmiş bu bilgileri kullanarak öğrencilerin toplum içerisindeki sosyal yaşama uyum sağlamasında ve sahip oldukları sosyal sorunlarına çözüm üretirken ihtiyaç duyulan bir vatandaşlık eğitim programıdır (Öztürk- Otluoğlu, 2003;6).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sosyal Bilgiler Kavramı

Sosyal Bilgiler bir kavram olarak ilk kez 1916 yılında Amerika'da kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemde Amerika'da yaşanan toplumsal değişimler sonucunda ortaya çıkan sosyal çatışma ve karmaşaya çözüm üretebilmek amacı ile okullara bir ders olarak girmiştir.

İnsanın insanla ve toplumla ilişkilerini inceleyen disiplinler topluluğu olan Sosyal Bilgiler, genellikle sosyal yaşayış, insan ilişkileri, sosyal kurumlar ve insan davranışlarını etkileyen değişmelerin nedenlerinin ve sonuçlarının araştırılıp anlaşılması ve yorumlanması gibi konular üzerinde durmaktadır (Kısakürek, 1987; 5).

Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonucunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanmaktadır (Sönmez, 1997; 17). Tanımdaki toplumsal gerçek kavramı, toplumsal yaşamı düzenleyen her türlü etkinlik olarak ifade edilmiştir.

Sosyal Bilgiler bir başka tanımda, kritik sosyal konularda vatandaşlık becerilerinin uygulanması amacıyla, sosyal ve beşeri bilimler kavramlarının disiplinlerarası bir yaklaşımla kaynaştırılması olarak nitelendirilmektedir (Öztürk, 2007; 23).

Sosyal Bilgiler, yurttaşlık eğitimi amacıyla insan ilişkileriyle ilgili bilgi ve deneyimlerin birleştirilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Doğanay, 2002; 16).

Sosyal Bilgiler, insanların yaşantılarını konu alan bireyin kendisini ve yaşadığı çevresini anlamaya yardımcı olan bir disiplindir. Bu denli geniş bir kapsamı olması nedeniyle Sosyal Bilgiler kavramının tanımını yapmak oldukça güçtür. Bununla

birlikte Sosyal Bilgileri, diğer bilimlerden yurttaşlık, yeterlilik kazandırma ve disiplinlerarası oluşu ile farklılık göstermektedir (Doğanay, 2002; 16).

Sosyal Bilgiler, bütün çeşitlilikleri ile yeryüzüne bağlı olayları tanıtan bunların oluş sebeplerini açıklayan, vatandaşlık hak ve sorumluluklarının neler olduğu konusunda bilgilendirme yapan, birey ve toplumun geçmişte, günümüzde ve gelecekte etkili şeklini ortaya koyan bilgilerin tümüdür. Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen derin bilgiler olarak tanımlanabilir. Toplumsal gerçek denildiğinde, toplumsal hayatı düzenleyen her türlü etkinlik akla gelebilir.

İnsanın hayatında kullandığı temel ihtiyaçları içerisinde olan, insanın daha kolay, rahat, mutlu yaşamasını, kendini gizli yetenekleri doğrultusunda geliştirip, gerçekleştirmesini sağlayan tüm toplumsal olgular ve ilişkiler bu kavramın içerisine girebilir.

Sosyal Bilimler, felsefe ve diğer etkinliklerin kesiştiği ortak bir alanı kapsamaktadır. Bu disiplinlerarası alan, Sosyal Bilimler alanındaki kavramsal ve bilimsel gelişmelerin eğitim süreci içinde ele alınarak bireyin toplum içinde gelişmesini, yetiştirilmesini amaçlamaktadır (Varış, 1999; 131).

Toplum, sürekli bir değişim içerisinde yer alan ve karmaşık sorular ve sorunlarla karşı karşıya kalınan hareketli bir alandır. Bu sebeple, toplumlar ve insanlar için Sosyal Bilimler' in önemi son derece büyüktür. Sosyal Bilgiler toplumu oluşturan bireylerin ihtiyaçları ile toplumun beklentileri arasındaki dengenin sağlanmasında, bireylere gerekli bilgi ve beceri ve tutumları kazandırma açısından önemli bir görev üstlenmektedir.

Sosyal Bilimler 'in değişimi ve sürekliliği inceliyor olması, bireyi toplumsallaştırma amacı güden eğitimde, Sosyal Bilimler 'in etkin bir yer kazanmasına yol açmış ve eğitimin, hem bir Sosyal Bilim dalı, hem de Sosyal Bilimler 'in uygulama alanı durumuna gelmesi Sosyal Bilgiler kavramını meydana getirmiştir.

Sosyal Bilgiler, öğrencileri toplumsal yönden eğitmek, onlara içinde yaşadıkları toplumun yönetim düzeni, ekonomik özellikleri, geçmişi üzerinde gerekli bilgi ve anlayışları kazandırmak, yurttaşlığın hak ve görevlerini kavratmak amacıyla ilk ve ortaokullarda okutulan, konuları genellikle tarih, coğrafya, ekonomi ve hukuk gibi bilim dallarından yararlanılarak seçilen derstir (Oğuzkan,1989; 150).

Sosyal Bilgiler dersi, tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi (vatandaşlık) gibi günümüzde ilköğretim programlarında yer alan, ancak gerçekte Sosyal Bilimler denilen sosyoloji, ekonomi, psikoloji, antropoloji v.b. gibi disiplinlerden seçilerek o yaşlardaki öğrencilerin düzeyine uygun, daha somut ve daha yakın özelliklere sahip duruma getirilen konuları içerir. Temel kültür öğelerini, birçok alandaki çalışmalardan sağlanan bulgulardan, disiplinlerarası bir yaklaşımla seçilip yoğrularak oluşturulmuş bilgileri içinde bütünleştiren, ilköğretim düzeyinde (bilişsel, duyuşsal) ve çocuğun küresel algılama özelliğine uygun durumuna getirilmiş bir derstir (Kısakürek, 1987; 5).

Sosyal Bilgiler dersi ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu yurttaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak nitelendirilmektedir.

Sosyal Bilgiler ile ilgili yapılan çalışmalarda kavram, doğası gereği farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Bu farklılıklar üç ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar şu şekilde sıralanmaktadır:

- Vatandaşlık bilgisi aktarımı olarak Sosyal Bilgiler
- Sosyal Bilimler olarak Sosyal Bilgiler
- Yansıtıcı inceleme Alanı Olarak Sosyal Bilgiler' dir.

Vatandaşlık Bilgisi Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler: Vatandaşlık bilgisi aktarımı, Sosyal Bilgiler dersinin en temel ve en eski yaklaşımlarından biridir. Bu yaklaşım, "gençlerin ne tür bilgi, değer ve tutumları kazanmaları gerektiğini

yetişkinler daha iyi bilir" anlayışı üzerine odaklanmıştır. Programın içeriği yetişkinler tarafından oluşturulan bilgi, ilke değer ve tutumlardan oluşmaktadır. Geçmiş ve gelenekleri öğrenme, gurur duyma, sorumluluk alma, otoriteye bağlı olma bu yaklaşımın içeriğinde yer alan konulardır (Doğanay, 2002; 20).

Vatandaşlık aktarımı yaklaşımı, geçmişte kazanılmış bilgilerin öğrenilmesi üzerine vurgu yapmaktadır. Bu yönde eğilimli görüşler, vatandaşlık aktarımı, temel toplumsal kuruluşlar, değerler ve inançları aşılır.

Sosyal Bilimler olarak Sosyal Bilgiler: Diğerlerinin aksine bir sosyal bilim yaklaşımı olarak Sosyal Bilgiler, etkili vatandaşlığa en iyi hazırlayan sosyal bilim disiplinlerinden bilgi, beceri ve değerleri elde etme varsayımına dayanır. Bu yaklaşıma göre, bireylerin iyi vatandaşlar olabilmeleri, Sosyal Bilimler disiplinlerindeki bilgi, beceri ve değerleri kazanmalarına bağlıdır. Bu nedenle, bu yaklaşım Sosyal Bilim disiplinlerinin yapısının öğrenilmesinin önemini vurgulamakta; bu disiplinlere ait kavramları, genellemeleri, kuramları aynı zamanda bilgi üretme süreçlerini kapsamaktadır (Akt: Kulantaş, 2007 : 23).

Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler: Yansıtıcı inceleme olarak Sosyal Bilgiler yaklaşımının temel amacı, öğrencilerin bireysel ve toplumsal sorunları tanımlama, analiz etme, karar verme süreç ve becerilerini geliştirmektir. Fakat içerikte Sosyal Bilgilerin belli bir kapsamı yoktur, çağdaş sorunlar çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Öğrencilere olaylara eleştirel bakma alışkanlığı kazandırmak ve egemen olan inanç, değer ve uygulamaları inceleme fırsatı sağlamaktadır (Akt: Kulantaş, 2007 : 23).

Sosyal Bilgiler eğitimcileri, Sosyal Bilgiler öğretiminde sözü edilen üç yaklaşımı birlikte kullanmaktadırlar. Toplumun kültürel mirası, Sosyal Bilimler ile ilgili disiplinlerden seçilerek öğrencilere aktarılırken, bir taraftan da öğrencilerin araştırma inceleme, problem çözme, eleştirel düşünme yetenekleri geliştirmeye çalışılmaktadır (Erden, 1996; 7-8).

2.2. Sosyal Bilgilerin Tarihi Gelişimi

Sosyal Bilgiler dünyada ve Türkiye'de aynı anda uygulama alanına girmemiştir. Sosyal Bilgiler eğitimi, Amerika Birleşik Devletleri'nin 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında sosyal, kültürel, ekonomik ve benzeri alanlardaki büyük dönüşümün doğurduğu sorunlara çözüm arama kaygısından doğmuştur (Erden, 1996:6).1970'lerin ortalarında ABD'de "Yeni Sosyal Bilgiler" adı altına bir reform hareketi doğmuştur. Bu reformla tarih ve coğrafyanın önemi azalmış, sosyoloji, antropoloji, ekonomi, siyaset bilimi ve sosyal psikoloji gibi alanlar ağırlık kazanmıştır. Bu alanlarla disiplinlerarası yaklaşımlar gelişmiş, geleneksel tümdengelimci, betimleyici anlayış yerine tümevarımcı araştırma öne çıkmaya başlamıştır (Öztürk, 2006 : 45).

Disiplinlerarası bir yaklaşımla Sosyal Bilgiler dersi ise Türkiye'de ilk kez 1962 programında yer almıştır ancak dersin adı "Sosyal Bilgiler" değildir. 1962 programında, tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri birleştirilerek "Toplum ve Ülke İncelemeleri" adı altında uygulanmıştır. 1968 programına kadar, Sosyal Bilgiler 'in kapsamına giren amaçlara Tarih, Coğrafya, Malumat-ı Vataniye, Yurt Bilgisi ile Toplum ve Ülke İncelemeleri gibi dersler aracılığıyla ulaşılmaya çalışılmıştır (Dinç ve Doğan, 2010:20). "Sosyal Bilgiler" adıyla ilk kez 1968 programında yer almış ve 1975'ten itibaren de Ortaokullarda "Sosyal Bilgiler" adıyla okutulmaya başlanmıştır. 1985 yılından itibaren ise ilköğretim II. kademedede Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi olarak okutulmaya başlanmıştır (Kılıçoğlu, 2009; 9). Yürürlükte olan program öncesinde köklü değişiklikler 1998'de yapılmış, ve 4., 5., 6. ve 7. sınıflarda Sosyal Bilgiler dersi olarak yer alması kararlaştırılmıştır.

2.2.1. Sosyal bilgilerin dünyadaki gelişimi

Sosyal Bilgiler, eğitim kurumlarına bir konu alanı ya da ders olarak Amerika'da 20. yüzyıl'ın başlarında yaşanan toplumsal değişimler sonucunda ortaya çıkan sosyal çatışma ve karmaşaya çözüm üretebilmek amacı ile okullara bir ders olarak girmiştir (Erden, 1996: 6).

Sosyal Bilgilerin bir konu alanı olarak eğitim programına girmesi, ilerlemecilik akımının demokratik toplum için vatandaş yetiştirme görüşünün etkisiyle gerçekleşmiştir. 1930'lu ve 1940'lı yıllarda yeniden kurmacılık ve çocuk merkezli yaklaşımı benimseyen eğitimciler de Sosyal Bilgiler programının gerçekleşmesi için çaba göstermişlerdir. 1940'lı ve 1950'li yıllarda Sosyal Bilgiler programlarında ağırlıklı olarak tarih ve coğrafya yer almaktaydı. Bu konuda Sosyal Bilgiler dersine yapılan ağır eleştiriler neticesinde konu ile ilgili yenilik çalışmaları başlatılmıştır (Öztürk & Otluoğlu, 2002; 13-14).

Bu yenilik çalışmaları, Sosyal Bilgiler dersinde tarih ve coğrafya bilgilerinin ağırlığı azaltılmış; sosyoloji, ekonomi, siyaset bilimi, ve sosyal psikolojiye ağırlık verilmiştir. Sosyal Bilimler alanındaki kavram ve yöntemlere dayalı disiplinlerarası bir yapı benimsenmiştir. Geleneksel tümdengelim öğretim yerine tümevarım metodu ile işlenen araştırma yöntemleri almıştır. Bu şekilde bir yöntemle öğrencilerin, aktif olarak derse katılımları ile birlikte eleştirel düşünme becerilerini artırma hedeflenmiştir.

Bu yeni Sosyal Bilgiler programı 70'li yılların sonlarına doğru etkisini yitirmiştir. A.B.D.'de bu dönemde Ulusal Bilim Vakfı tarafından yapılan araştırmalar "Yeni Sosyal Bilgiler" uygulamasının başarısız olduğunu göstermiştir. Bu gelişme üzerine 1980'li yıllarda Sosyal Bilgiler öğretiminde geleneksel yaklaşıma yeniden dönmüştür (Erden, 1996, s: 6).

Sosyal Bilgiler dersi amaç ve içerik bakımından, gerek bireyin mutluluğu ve iyi bir yaşam sürdürebilmesi ve gerekse toplumun selameti bakımından son derece önemli bir derstir. Ülkemizde tarihi süreçte ilköğretimde birçok Sosyal Bilgiler Öğretim Programı uygulanmıştır. Günümüzde uygulanmakta olan program, 2004 yılından kabul edilerek 2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır(MEB, TTKB, 2005).

Bu programda öğrencilerin yeteneklerinin farkına varması, haklarını bilen, ulusal bilince sahip olma, çevrenin özelliklerini bilme gibi çok önemli amaçlar vardır.

SBÖP'in sözü geçen amaçlara ulaştırma ve beklentileri yerine getirmesi, her şeyden önce bu dersin öğretim programının niteliğine bağlıdır. Programın öğrencileri sosyalleştirmedeki başarısı, ilgili programın amaçlarına ulaşması ile yakından ilgilidir.

2.2.2. Sosyal bilgilerin Türkiye'deki gelişimi

Türkiye' de Sosyal Bilgiler kavram zaman zaman kullanıldığı halde, 1968 yılına kadar okul programlarımıza girmemiştir. Özellikle, ilköğretimle ilgili çeşitli kitaplar ve dergiler ara sıra Sosyal Bilgiler ismini kullanmışlardır. Fakat Sosyal Bilgiler, uzun zaman okullarımız için bir ders ismi olmamıştır. Bir dönem, ilkokullarımızda, tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri bir ders olarak görülmüş ve öğrenci karnelerine, ayrı ayrı okutulan bu üç ders için bir not verilmiştir. Daha sonra bu uygulama ortaokullara geçmiştir. Ortaokullarda, tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisine verilen notlar toplanıp üçe bölünmüş ve öğrenci karnesine Sosyal Bilgiler notu olarak verilmiştir. Böylece hiç değilse bu üç dersin bir bütün olabileceği ve birbirleriyle ilgili oldukları fikri okullarımıza girmiştir (Güngördü, 2001).

1962 İlkokul Programı Taslağı, daha önce ayrı ders saatleri, ayrı ders kitapları bulunan bu üç dersi, "Toplum ve Ülke İncelemeleri" adı altında toplamıştır. 1962 İlkokul Programı taslağına paralel olarak bu dersle ilgili bir ders kitabı çıkartılmamışsa da, öğretmenler ellerinde bulunan Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi kitaplarından yaralanarak Toplum ve Ülke İncelemeleri dersini işlemişlerdir (Çağlar, 1999: 22).

1968 Geliştirilmiş İlkokul Programı Taslağı, derslerin birleştirilmesi işini yeniden ele almış ve Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık bilgisi konularını mümkün olduğu kadar birbirleriyle kaynaştırılarak üniteler meydana getirmiş ve bu dersin adına "Sosyal Bilgiler" demiştir (Sönmez, 1999 :22-23).

Aynı yılda, yukarıda sözü edilen program biraz daha geliştirilerek 1968 İlkokul Programı çıkarılmış ve bütün ilkokullarımızda uygulamaya konulmuştur. Bu programda Sosyal Bilgiler üniteleri daha da geliştirilmiş ve gerçek Sosyal Bilgiler anlayışına daha da yaklaşmıştır.

İlkokullarda Sosyal Bilgiler dersindeki bu gelişmelerden sonra, 20 Temmuz 1970 gün ve 4196 sayılı bakanlık oluru ile, ortaokul Sosyal Bilgiler taslak programının 1970-1971 öğretim yılında her ilde ayrılacak bir veya iki ortaokulun birinci sınıflarında, yedi yıllık öğretmen okullarının orta birinci sınıflarında, ortaokul sınıfları bulunan yatılı bölge okullarının orta birinci sınıflarında denemek suretiyle uygulanması ve bu uygulamanın kademeli olarak gelecek yıllarda da devam etmesi uygun görülmüştür (Sarıaslan, 2005: 2).

İlk yıllarda Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi IX. Millî Eğitim Şûrası kararları uyarınca temel eğitimin amaçlarının uygun olarak, temel eğitim 4,5,6,7 ve 8. sınıflar Sosyal Bilgiler programını geliştirmiş ve 15.11.1974 tarih ve 459 sayılı kurul kararıyla kabul etmiştir.(Sarıaslan, 2005: 2) Aynı kurul kararında, ikinci kademe Sosyal Bilgiler programının (6, 7. ve 8. sınıflar) 1975-1976 öğretim yılı başından itibaren bütün yurttaki uygulamaya konulması, birinci kademe Sosyal Bilgiler Programının ise (4 ve 5. sınıflar); kurulun 11.05.1974 tarih ve 326 sayılı, Sosyal Bilgiler 4. sınıf ders kitaplarının üç yıl süreyle okutulması kararı nedeniyle 1977-1978 öğretim yılı başından itibaren uygulamaya başlaması uygun görülmüştür (Safran ve Ata,2003: 340).

1968 İlkokul Programındaki Sosyal Bilgiler programı 22 yıl sonra gözden geçirilerek yeni bir Sosyal Bilgiler programı geliştirilmiş ve 1990-1991 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuştur.

Böylece Sosyal Bilgiler dersi 1968 yılından itibaren bütün ilkokullarda, 1975 yılından itibaren de bütün ortaokullarda okutulmaya başlatılmıştır. Ancak ortaokullarda okutulan Sosyal Bilgiler dersi Talim ve Terbiye Kurulu'nun 26.04.1985 tarih ve 64 sayılı kararıyla kaldırılmıştır. Sosyal Bilgiler dersi 1985-1986 öğretim

yılından itibaren "Millî Tarih", "Coğrafya" ve "Vatandaşlık Bilgileri" adı altında üç derse ayrılmıştır. 1997-1998 öğretim yılında tekrar ilköğretim okullarının 6. ve 7. sınıflarında Sosyal Bilgiler dersi uygulamasına geçilmiştir (Güngördü, 2001; 131-132).

1998 yılından itibaren, dünyadaki gelişmelere paralel olarak, hızlı bir şekilde program geliştirme çalışmaları başlatılmış. Bu çalışmalar 2005 yılında ürün vermiştir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından pilot illerde uygulanıp verimli olduğu sonucuna varılan Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 2005-2006 öğretim yılında tüm ilköğretim okulları 4. ve 5. sınıflarda, sonraki yıllarda kademeli olarak 6. ve 7. sınıflarda uygulamaya konulmuştur. Bu program geliştirilmesinde tematik öğrenme, problem çözme ve işbirlikli öğrenmeye vurgu yapan sosyal yapılandırmacılık esas alınmıştır (Öztürk, 2006; 47).

2.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Yapısı

Ülkemizde Sosyal Bilgiler programıyla ilgili gelişmelere bakıldığında, cumhuriyetten önce bugünkü Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan derslerin ve konuların ilköğretim programına girdiği görülmektedir. Cumhuriyet döneminde 1926, 1930, 1936 ve 1948 programlarında da tek disiplinli program desenine uygun olarak tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi derslerine yer verilmiştir (Öztürk, Dilek, 2005; 83). 1962’de ise o zaman için çok önemli radikal bir değişim yaşanmış, ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda “Toplum ve Ülke İncelemeleri” dersi programa konulmuş, 1968’de de bu dersin ismi Sosyal Bilgilere dönüştürülerek, tarih, coğrafya ve vatandaşlık üniteleri arka arkaya dizilmiştir.

Ortaokullarda uygulanmaya başlanan Sosyal Bilgiler programı Talim ve Terbiye Kurulu’nun 1985 yılında aldığı kararla yürürlükten kaldırılmıştır. Bu bağlamda ortaokullarda Sosyal Bilgiler dersi yerine Millî Tarih, Millî Coğrafya, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ve Vatandaşlık Bilgisi adı altında üç ayrı ders okutulmaya başlanmıştır. İlkokullarda okutulan Sosyal Bilgiler programı ise 1990

yılında tekrar gözden geçirilerek uygulanmaya devam edilmiştir (Gündem, 1995, s:28-29).

Sosyal Bilgiler programıyla ilgili en radikal değişikliklerden biri 1997 yılında sekiz yıllık kesintisiz ve zorunlu eğitime geçilmesiyle yaşanmıştır. Bu çerçevede ilköğretim bir bütün olarak ele alınmış, Sosyal Bilgilerin bir ders olarak ilköğretimin 4.,5.,6.ve 7. sınıflarında okutulması kararlaştırılarak “1998 Sosyal Bilgiler Programı” geliştirilmiştir. Bu düzenlemeyle ilköğretimin ikinci kademesinde 7. ve 8. sınıflarda “Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi” dersinin okutulması da karara bağlanmıştır.

1998 yılında Sosyal Bilgiler dersinin okutulmaya başlanması bu dersi okutacak öğretmen ihtiyacını gündeme getirmiş ve eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılmasının bir sonucu olarak o zaman için iki fakültede bulunan “Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programları ’nın” sayısı hızla artırılmaya başlanmıştır.

Sosyal Bilgiler programıyla ilgili son radikal değişiklik ise 2000’li yılların başlarında yaşanmış ve bu bağlamda 2004 yılında Türk Eğitim Sistemi’nde program değişikliğine gidilmiştir.

Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 2004-2005 yılında pilot okullarda uygulamaya koyduğu yeniliklerden birisidir.

MEB 12.07.2004 tarih ve 2563 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayımlanarak, Türkiye genelinde, 9 ilde belirlenen 120 pilot okulda, 2004-2005 eğitim öğretim yılında deneme uygulaması yapılmış, 2005-2006 eğitim öğretim yılında tüm ilköğretim okullarında uygulamaya konulmuştur (MEB, 2004).

Türk Eğitim Sistemi’nde yapılan program değişikliğinin ana nedenleri Milli Eğitim Bakanlığı ve Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nca şöyle belirtilmektedir:

- Dünya’da bilim ve teknolojiye meydana gelen hızlı değişimin Türkiye’ye yansımaları,

- Değişik bilim alanlarındaki araştırma bulgularının ve eğitim bilimlerinde öğretme/öğrenme anlayışındaki gelişmelerin yöntem ve içerik olarak öğretim programlarına yansıtılması ihtiyacı,
- Eğitimde kaliteyi artırmak ve eşitliği sağlama ihtiyacı,
- Ekonomiye ve demokrasiye duyarlı bir eğitim ihtiyacı,
- Bireysel ve ulusal değerlerin küresel değerler çerçevesinde geliştirilmesi ihtiyacı

2004 yılına ait Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP) birçok açıdan önceki programlardan farklılık göstermektedir. Bu program, etkinlik merkezli, sarmal yapıda ve yapılandırmacılık yaklaşımını temele alarak hazırlanmıştır. Bu yaklaşımla Sosyal Bilgiler açısından bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşime olanak sağlayan yeni bir anlayış yaşama geçirilmeye çalışılmıştır (MEB, 2005b; 44).

Önceki programdan farklı bir yaklaşım olarak, 2004 SBDOP 'nin vatandaşlık kavramı, 1998 programındaki iyi vatandaş kavramına göre daha acık ve net bir anlatımla, "etkili ve sorumlu vatandaş" biçiminde, sınırı ve kapsamı belirlenmiş olarak karşımıza çıkmaktadır (Yaşar, 2005).

İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının hazırlanma gerekçesinde çağdaş gelişmeler ve değişimler söz konusu olmuştur. Özellikle yapılandırmacı görüşten etkilenen ve bu yönde öğretim programları üzerinde çalışmalar yapan ve yapmış olan bazı ülkelerin(Avustralya, İngiltere, İrlanda, Amerika Birleşik Devletleri, Yeni Zelanda, İspanya, Finlandiya, İrlanda, İsrail, Avusturya, Kanada ve Singapur) programları örnek alınarak programlarda çeşitli düzenlemelere gidilmiş ve "yapılandırmacı yaklaşım" yeni programın hazırlama sürecinde temel teşkil etmiştir.

Program hazırlanırken bazı ilkeler göz önünde tutulmuştur. Bunlar;

1. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda Atatürk'ün çizdiği vizyonu esas almak,
2. Dünyadaki gelişmeleri dikkate almak,
3. Avrupa Birliği normlarını gözden geçirmek,
4. Anayasal ve yasal çerçevede öngörülen insan yetiştirme modelini dikkate almak,
5. Bilim zihniyetini yapılan çalışmaların merkezine oturtmak,
6. Katılımcı bir yaklaşım izlemek,
7. Uygulamacıların görüşlerini öne çıkarmaktır.

Bunun dışında program geliştirme sürecinde katılımcı bir yaklaşım izlenerek, ilgili tarafların katkılarının sağlanmasına ve uygulanacak olan programın kalitesini artırmak için çeşitli çalışmalar yapılmasına özen gösterilmiştir. Bu nedenle MEB tarafından aşağıda belirtilen iş ve işlemler gerçekleştirilmiştir:

1. Dokuz ülkenin eğitim sistemi ve programları gözden geçirilmiştir.
2. PISA (Programme for International Student Assessment), TIMSS (Third International Mathematics and Science Study), PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) vb. uluslararası araştırmalar sonuçlarıyla birlikte değerlendirilmiştir.
3. 114 akademik tez incelenmiş ve programlar hazırlanırken bu bulgulardan yararlanılmıştır.
4. 37 sivil toplum kuruluşu Başkent Öğretmenevi'ne davet edilerek programlar hakkındaki görüşleri paylaşılmıştır.
5. 25 sivil toplum kuruluşuna resmi yazı yazılarak görüşleri istenmiştir.
6. Toplam 2133 öğretmenin görüşleri programların çalışma aşamalarında dikkate alınmıştır.
7. Programlar hazırlanırken 697 müfettişin görüşleri programa yansıtılmıştır.

8. 9192 velinin çeşitli programlara ilişkin görüşlerinden yararlanılmıştır.

9. Programlar hazırlanırken öğrencilerin görüşlerine başvurulmuş ve 26304 öğrencinin görüşleri dikkate alınmıştır.

Geliştirilen Sosyal Bilgiler programının ana amacı, Milli Eğitimin Genel Amaçları çerçevesinde bireyin kendisini, yaşadığı toplumu ve dünyayı kendi istek ve becerileriyle anlamasına ve katkıda bulunmasına fırsat ve ortam sağlamak olarak kısaca özetlenebilir.

Giderek küreselleşen dünyada ayrı bir anlam ve önem kazanan yerel ve ulusal değerler, artan bilgi üretimi ve yayılımı karşısında bireyin hayata ve dünyaya bakışında yaşadığı anlam ve kimlik kargaşaları, tek neden tek sonuç mantığı çerçevesinde düzenlenmiş bilgi kümelerinin çok boyutlu, karmaşık ve muğlak sosyal hayat karşısında işlevsiz bir yük haline gelişi gibi nedenler, Sosyal Bilgiler programının yeni bir eğitim anlayışıyla yeniden düzenlenmesini gerekli kılmıştır. Bu doğrultuda program, yapılandırmacılık–oluşturmacılık akımı çerçevesinde gerek içerik ve gerekse öğretim yöntem ve stratejileri doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir.

2.3.1. Sosyal bilgiler öğretim programının amaçları

Sosyal Bilgiler programının amacı öğrencilere sadece Sosyal Bilimler 'in temel bilgilerini aktarmak değildir. Bilgi, beceri, tutum, değer ve sosyal katılım olarak nitelendirilen dört öge altında toplanmaktadır (Öztürk, 2009: 28). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın yenilenmesi ile amaçlar konusundaki en önemli değişim ve ilerleme eski programın bilgi ağırlıklı olması sebebiyle ezberci yapısının değişmiş olmasıdır.

İlköğretimdeki Sosyal Bilgiler dersinin en önemli amaçlarından birisi öğrenciyi toplumsal yaşama hazırlamaktır. Sosyal Bilgiler dersinin en önemli amaçlarından bir diğeri ise öğrenciyi "toplumsal kişilik kazandırmaktır". Toplumsal kişiliğin temel niteliklerinden birisi iyi bir yurttaş olmaktır. İyi bir yurttaş tanımı ile kişinin ödev ve sorumluluklarını bilmesi, çevresine ve çevresindeki olaylara karşı

bilinçli olması ifade edilmektedir. Sosyal Bilgiler dersi, çocuğun içinde bulunduğu toplumsal yaşamla çok yakından ilgilidir. Bu nedenle, çocuk özellikle içinde bulunduğu toplumsal yaşamı bu derste, geçmişi bugünü ve geleceği ile yakından tanıma olanağı bulacaktır (Binbaşıoğlu, 1991; 40-42). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın genel amaçları şu şekilde ifade edilmektedir: “İlköğretimin amaçları ile tutarlılık göstermekte; çok önemli ve gerekli noktalar ortaya koymaktadır. Buna karşılık, amaçların kimilerinde çok genel anlatımlara yer verildiği; kimi amaçların dersin özelliklerine uygun biçimde taksonomik olarak saptanmadığı; ilköğretim çağındaki çocukların bilişsel, duygusal ve devinimsel hazır bulunuşluk düzeylerine pek uygun olmadığı; davranışa dönüştürülebilmesinde, süre, öğrenci yaşı ve yer yer soyuta kaçan anlatımlara yer vermesi bakımından zorluk çekebileceği gibi konularda eleştiriler bulunmaktadır” (Sözer, 1998; 25).

2005 Sosyal Bilgiler öğretim programı, Türk Milli Eğitimi'nin yukarıda belirtilen genel amaçlarına paralel olarak Sosyal Bilgiler dersine özgü şu genel amaçları belirlemiştir (Öztürk, 2006; 32-33):

7. Sınıf Sonunda Öğrenci;

- Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
- Atatürk İlke ve İnkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
- Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
- Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.

- Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
- Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
- Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
- Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
- Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
- Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
- Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir.
- Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, Sosyal Bilimler'in temel kavramlarından yararlanır.
- Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşleri sunar.
- İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
- Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
- İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.

1960'ların ikinci yarısından itibaren sosyal bilimciler Amerika'da ve Japonya'da toplum yapısında önemli bir değişim süreci olduğunu gözlemlemişlerdir. Bu değişim süreci değişik kavramlarla ifade edilmiştir. Amittai Etzioni bu değişim sürecine modernlik sonrası çağ ismini verirken Peter F. Drucker ise "Bilgi Toplumu" ifadesini uygun görmüştür (Bozkurt, 2000; 20). Aslında burada verilen bilgi toplumu kavramı doğrudan doğruya küreselleşme sürecini işaret etmektedir. Bu yeni dönemde ekonomide bilgi işçiliği kavramı gündeme gelmiştir (Bozkurt,2000; 25).

Kol gücünden ziyade beyin gücüne dayalı çalışmalar önem kazanmış ve bilgi teknolojisine yatırım en önemli gelişim aracı olarak ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan, 1990'lı yıllardan itibaren internetin etkili bir unsur olması ise yeni bir ekonomi alanının doğmasına neden olmuştur. Öğrenme ve öğretme süreçlerinde ise yeni bakış açıları ortaya çıkmıştır.

2004 öncesinde program davranışçı yaklaşımı içeren amaçlara sahipti. 2004 yılındaki programda ise hakim görüş yapısalıktır. Öğrenme alanlarının içeriğini somutlaştıran, kazanım, öğrenme süreci içinde, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla öğrencilerin kazanması beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir. Davranışçı yaklaşımda, bilgi, beceri ve değer ayrı kategoriler halinde ele alınmaktayken, yapılandırmacı yaklaşım bunların her birini anlamlı bir bütün içine yerleştirmeyi temel almıştır (Yaşar, 2005b; 337).

2004 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında kazanımların öğretmene hazır olarak verilmesi, yapılandırmacı yaklaşımın öğrenciye göre öğretim ilkesine ters düşmektedir. Bir başka deyişle, kazanımların ayrıntılı biçimde verilmesi, davranışçılığın izlerinin devam ettiğini çağrıştırmaktadır. Temelde iyi vatandaş yetiştirme üzerine odaklanan 1998 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının amaçları, vatandaşlık görev ve sorumlulukları, toplumların birbirleriyle olan ilişkileri, çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yetenekleri ve ekonomik yaşama fikri ve yeteneklerini geliştirme bakımından ifade edilmiştir.

2004 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının genel amacı ise, demokratik ilkeleri benimseyen, düşünme becerileri gelişmiş, bilgiyi üreten, sosyal ilişkileri gelişmiş, etkili ve sorumlu vatandaş yetiştirmek olarak belirtilmiştir. Vurgulanan etkili ve sorumlu vatandaş nitelendirmesi, 1998 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programındaki nitelendirmeye göre daha net bir tanımlamadır. Etkili vatandaşın hangi bilgi, beceri ve değerlere sahip olması gerektiği belirlidir. Ayrıca, etkili vatandaşlık kavramının vatandaşlık sorumluluğunu yerine getirmeyi daha çok vurgulanmıştır (Yaşar, 2005b; 338).

2.3.2. Sosyal bilgiler öğretim programının ilkeleri

İlköğretim çağındaki çocukların tarih, coğrafya, psikoloji ve Sosyal Bilimler disiplinlerine ait bilgileri ayrı ders olarak kavraması oldukça zordur. Bu dönem içerisinde edinilen bilgilerin, becerilerin ve davranışların etkisi, öğrencinin tüm yaşamı boyunca devam edecektir. Bu bağlamda düşünüldüğünde Sosyal Bilgilerin önemi de kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de İlköğretim okullarında verilen eğitim içerisinde Sosyal Bilgiler dersi kapsamında, vatandaşlık bilgisi, yaşam için gerekli değer, tutum ve davranışlar yer almaktadır (Safran, 2008;15).

Sosyal Bilgiler, öğrencilerin iyi bir vatandaş ya da toplumun ihtiyacına göre örnek bir insan olmasını hedefler. Genel olarak ise Sosyal Bilgiler bireyin içinde yaşadığı toplum içinde sosyalleşmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla ülkeler açısından da son derece önem teşkil etmektedir. Sosyal Bilgiler programı şu ilkelere dayanmaktadır (MEB,TTKB, 2005;28);

- Her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
- Öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına ışık tutarak bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine duyarlılık gösterir.

- Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.
- Öğrencileri düşünmeye, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendirir.
- Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini amaçlar.
- Millî kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir.
- Öğrencilerin kendi örf ve âdetleri çerçevesinde ruhsal, ahlâkî, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.
- Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini önemser.
- Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar.
- Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar.
- Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alır

2.3.3. Sosyal bilgiler öğretim programının vizyonu

Sosyal Bilgiler on ayrı akademik alanın geniş alan tasarımına uygun bir biçimde kaynaştırılarak ortaya konulması ile oluşan disiplinlerarası bir alandır. Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmesine yardımcı olmak ifadesi ise, 1926 program tasarısında ifadesini bulan “Bireyin muhitine faal bir biçimde intibak ettirilmesi” anlayışını yansıtmaktadır (Akt: Kulantaş, 2007 : 19).

Böylece, 2004 program tasarısı da kendinden önceki tasarılar gibi pragmatist bir temele sahip bulunmaktadır. Program tasarısının geneli ile ilgili açıklamalar irdelendiğinde, tasarımın demokratik bir pragmatist eğilimi olduğu görülmektedir.

Sosyal Bilgiler programının vizyonu; 21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen, sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir (MEB, 2005c; 16).

Bu bilgiler şu şekilde gruplandırılmaktadır;

- Sosyal Bilimler 'e ait kavram ve yöntemleri kullanan,
- Çağın gerektirdiği temel bilgi, beceri ve değerlerle donanmış;
- Etkin, üretken, hak ve sorumluluklarını bilen ve kullanan, Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları yetiştirmektir.

2.3.4. Sosyal bilgiler öğretim programının felsefesi

Eğitim ve öğretim alanındaki sorunları çözebilmek amacı ile eğitim sisteminde köklü değişiklikler yapacak ve sistemi yeniden şekillendirecek yapıda yeni bir kuram ortaya atılmıştır. Bu kuram yapısalcılık ya da yapılandırmacılık olarak isimlendirilmektedir.

Yapısalcılık, “constructivism” sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmaktadır. İngilizce “structuralism”, Fransızca “structuralisme”, Almanca “strukturalismus” terimlerinin Türkçe karşılığı olarak da yapısalcılık sözcüğü kullanılmaktadır. Yine, yapısalcılık, kurmacılık, bütünleştiricilik, yapılandırıcı öğrenme, oluşumcu yaklaşım gibi kelime ve kavramlarla da ifade edilmektedir (Çiçek, 2005; 15-20).

Kuramın bir başka tanımlamasında yapısalcılık, bireysel deneyimler, tecrübeler ve şemalar yoluyla insanın kendi duyu perspektifini oluşturduğuna ilişkin

önermeye dayanır. Yapısalcılık iki anlamlı (şüpheli) durumlarda problem çözmeye yönelik olarak öğreneni hazırlamaya odaklanır. Yapısalcı yaklaşımın temelinde yer alan epistemolojik anlayışa göre; bireylerin deneyim kazandığı bir dış dünya vardır, ancak anlam bireylerden bağımsız olarak bu dünyada bulunmak yerine, birey tarafından dünyaya verilir. Bunun anlamı; dünyada bulunan varlıklar, özellikler, ilişkiler ve nesnelere bakımından doğru ya da gerçeklik olarak kabul edilebilecek tek bir yapı olmadığıdır. Bir diğer söyleyişle, nesnel bir gerçeklik yoktur, anlam bireylerin deneyimleri ışığında yine birey tarafından yapılandırılır. Herhangi bir olay ya da olgu ile ilgili birçok anlam ve bakış açısı vardır. Kişinin bir şeyi bilmesi, anlaması ya da yorumlaması o şeye ilişkin yaşadığı deneyime bağlıdır (Deryakulu, 2001; 10).

Yapısalcılık özellikle insan tecrübelerinin, bireyin anlama ve yorumlamasında devamlı aktif rolünü savunur. Bu, yapısalcılığı insanları pasif gören davranışçılıktan ayırmaktadır. Yapısalcılıkta kişisel aktivitenin düzenlenmesi kişiye özgüdür ve deneme yanılmaya dayanır. Bu, kişiliğin ve kişisel kimliğin derin fenomenolojik yapısına hitap eder. Kişiler doğanın ve ilişkilerin yaşayan ağlarında büyürler. Bireyler kendi sosyal ve sembolik sistemleri içindeki organik yapılarından uzak anlaşamaz. Tüm bu aktif, anlamlı, sosyal, kişisel düzenleme, devam eden gelişmeyi yansıtır (Mahoney, 1991; 3).

Öğrenciye öğrenme ortamlarında kendi öğrenme biçimlerini belirleme, kendi tecrübeleri ile edindiği bilgiyi yapılandırma ve kullanma fırsatı verilmelidir. Bunun için içerisinde zengin öğrenme içerikleri olan senaryolar oluşturulmalıdır. Öğrenme bilgi ile gerçekleşir. Öğrenmenin gerçekleşmesi için bilgi gereklidir. Öğrenci konu ile ilgili ön bilgilere sahip değil ise öğrenme gerçekleşemez. Öğrenmenin bir anda oluşması da beklenemez, öğrenme için belli bir zamana gereksinim vardır.

Yapılandırmacılık, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere, Yeni Zelanda, İsrail, Kanada, İsviçre, Avustralya ve son olarak Türkiye'de eğitim programlarının temelini oluşturan ve eğitim dünyasında yirminci yüzyıla damgasını vuran bir gelişmedir. Esasen yeni bir kavram değildir, Sokrates ilk büyük yapılandırmacı olarak ifade edilmektedir. Başlı başına eğitimle ilgili bir akım değil

bilgi ve öğrenme ile ilgili bir kuram, bir bilgi felsefesi olarak ortaya çıkmıştır (Şişman, 2010: 4).

Yapılandırmacılık en genel ifadeyle; bilginin öğrenen kişi tarafından geçmiş yaşantılarına dayalı olarak yorumlandığını ve bireysel olarak anlamlandırıldığını savunur. Buna göre bireyin bilgiyi yapılandırması önceki bilgileri, düşünce biçimleri, deneyimleri, gözlem ve yorumları tarafından yönlendirilir. Birey karşılaştığı yeni durumları, bilgiyi ve kavramları, önceki bilgilerine göre anlamlandırır.

Yapılandırmacı eğitim ortamları, bireylerin öğrenme ortamıyla daha fazla etkileşimde bulunmalarına, dolayısıyla zengin öğrenme yaşantıları geçirmelerine olanak sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Böylece bireyler, daha önceki öğrendiklerini sınama, yanlışlarını düzeltme ve hatta önceki bilgilerinden vazgeçerek yerine yenilerini koyma fırsatı elde ederler (Yaşar, 1998b ;596).

Yapılandırmacılık yaklaşımında amaç, öğrenenlerin ne yapacaklarını önceden belirlemek değil, bireylere araçlar ve öğrenme materyalleri ile öğrenmeye kendi istekleri doğrultusunda yön vermeleri için fırsat vermektir (Erdem, 2001; 58).

Yenilenen Sosyal Bilgiler öğretimi programı iletişimin ve ulaşımın hızlanması ile ortaya çıkan küreselleşme, toplumsal, ekonomik, kültürel boyutları ile ulusal kavram ve sınırları zorlamaktadır. Bu durumda geçerliliği geçici olan bilgiyi öğrenmek değil sürekli bilgi üretme, mevcut bilgilerden yeni bilgiler türetme ve bilgiyi kullanma ön plana geçmektedir. Yeni bilgiler türetme yapılandırmacı yaklaşım anlayışını gündeme getirmiştir. Yapılandırmacı yaklaşımda bilgi öğrenci tarafından yapılandırılmaktadır.

Eğitimin en önemli amaçlarından bir tanesi de toplumun tüm bireyelerinin sınıf dışında ihtiyaç duyacakları evrensel düşünme becerilerinin öğretilmesidir. Problemlere karşı etkili yaklaşımlar kullanan bir öğretmen, öğrencileri için düşünme

ve öğrenme kabiliyetlerinin geliştirilmesinin her şeyden önemli olduğuna inanır (Yazıcı, 2006; 273–283).

Yapılandırmacı yaklaşımı temele alan eğitim programı, öğrenmenin kalıcılığını sağlayacak ve üst düzey bilişsel becerileri geliştirecek şekilde tasarlanır; böyle bir yaklaşımda merkezde öğrenci vardır. Bu yaklaşıma göre her birey öğrenme sürecinde aktif hale getirilmeli ve kendi öğrenmesinden sorumlu olmalıdır.

Yapılandırmacı eğitim ortamları, bireylerin öğrenme ortamıyla daha fazla etkileşimde bulunmalarına, dolayısıyla zengin öğrenme yaşantıları geçirmelerine olanak sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Böylece bireyler, daha önceki öğrendiklerini sınama, yanlışlarını düzeltme ve hatta önceki bilgilerinden vazgeçerek yerine yenilerini koyma fırsatı elde ederler. Öğretmen, öğrenenlerin bireysel farklılıklarına uygun seçenekler sunar, yönergeler verir, her öğrenenin kendi kararını kendisinin oluşturmasına yardımcı olur. Bu noktada öğretmen - yol gösterici ve rehberdir. Öğretmenler, problemi öğrenenler için çözmek yerine öğrencinin çözümlenmesi için ortam hazırlarlar. Öğretmen düşündürücü sorular sorarak öğrenenleri araştırmaya ve problem çözmeye teşvik eder. Öğretmen, öğrenene soru sorar ama neyi ya da nasıl düşüneceğini söylemez. Yapılandırmacı öğretmen rehber konumundadır, öğrencinin nereye gideceğini söylemez fakat yolunu bulmasına yardımcı olur.

Bu yaklaşıma göre Sosyal Bilgileri programı üç temel unsur üzerinde şekillendirilmektedir. Bu unsurlar; kavramlar, değerler ve beceriler olarak sıralanmaktadır. 2005 yılında yürürlüğe giren Sosyal Bilgiler ders programlarında uygulamalı olarak beceriler verilmeye çalışılmaktadır.

Yeni Sosyal Bilgiler programı öğrenci etkinlik merkezi, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencilerin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşime olanak sağlayan yeni bir anlayışı yaşama geçirmeyi gündeme getirmiştir (Yazıcı, 2006; 355).

Sosyal Bilgiler derslerinin içeriđi ve süreci, yeni programın önemli unsurlarından birisini oluřturmaktadır. Böylelikle toplumsal yetkinliđe sahip iyi yurttařlar yetiřtirmeyi hedeflemektedir. Sosyal Bilgiler derslerinde dūřünmenin öğretilmesi, dersin içeriđinde belirleyici bir amaçtır. Sosyal Bilgiler derslerinin içeriđinin tam anlamıyla öğrencilere benimsetilebilmesi, öğrencilerin dūřünme becerilerinin geliřtirilmesi ile doğrudan ilgilidir.

2.4. Sosyal Bilgiler Öğretimi

Yeni Sosyal Bilgiler Programı'nda öğrenme alanları olarak, bireyin eğitim süresince öğrenmek durumunda olduğu bilgilerin neler olduğu sıralanmıştır. Bir başka deyişle içerik, öğrenme alanları şeklinde ifade edilmiştir.

Öğrenme alanları; birbiri ile ilişkili beceri, tema ve kavramların bir bütün olarak görülebildiği öğrenmeyi sınıflandıran bir yapıdır. Öğrenme alanları 4. sınıfta başlayıp 8. sınıfa kadar sürdürülmüş ve dokuz adet öğrenme alanı oluşturulmuştur. Bu alanlar şu şekilde sıralanmaktadır (Atik, 2006; 50);

- (1) Birey ve Kimlik,
- (2) Kültür ve Miras,
- (3) İnsanlar, Yerler ve Çevreler,
- (4) Üretim, Dağıtım ve Tüketim,
- (5) Zaman, Süreklilik ve Değişim,
- (6) Bilim, Teknoloji ve Toplum,
- (7) Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler,
- (8) Güç, Yönetim ve Toplum
- (9) Küresel Bağlantılar

Programda Matematik, Türkçe, Fen ve Teknoloji Eğitimi programları ile yatay ilişkilendirmeler yapılmıştır. Bunun yanında Sosyal Bilgiler kazanımlarıyla ara disiplin kazanımları eşleştirilmiştir. Diğer bir ifade ile Sosyal Bilgiler kazanımı gerçekleştirildiğinde, ara disiplin kazanımına da ulaşılmış olmaktadır.

Her bir ünite için kazanımları gerçekleştirmeye yönelik öğretmene fikir verebilecek etkinlik örnekleri tasarlanmıştır. Eski programlarda "Açıklamalar" kısmında anlatım, soru-cevap, münazara, örnek olay incelemesi, problem çözme, gezi, film, tarihi tablo, resim, ve kart postal kullanılması yöntem ve teknikler olarak genellikle önerilmekte, nerede ve nasıl kullanılacağı öğretmenin becerilerine bırakılmaktadır.

Yeni Sosyal Bilgiler öğretim programı, ders kitabı merkezli ders işleme alışkanlığına son vermeye çalışmakta, onun yerine öğrenci merkezli etkinliklerle ders anlayışını sınıf ortamına taşımaktadır. Üstelik öğrencilerin eğlenerek öğrenebilecekleri bir ortam hazırlamada öğretmene yardımcı olmaktadır.

Programda önerilen etkinlikler; farklı öğrenme biçimlerini dikkate alma ve öğrencilerde yaratıcılığı ortaya çıkarma amacı göz önüne alınarak tasarlanmıştır. Program zamanla öğretmenlerin kazanımlara ulaşmaya yönelik kendi etkinliklerini geliştirmelerini öngörmektedir. Aslında etkinliklerin çoğu, çalışkan ve idealist öğretmenlerin uyguladığı türdendir. Program, hâlihazırda yapılanları resmi temelde meşrulaştırmak ve genelleştirmek için tasarlanmıştır Yeni programı geliştirme sürecinde, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı internet sitesinde bir duyuru yapılarak, öğretmenlerden Sosyal Bilgiler programına uygun olarak hazırlanmış özgün etkinlikler gönderilmesi istenmiştir. Programın, yakın gelecekte Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış ve bütün öğretmenlerin ulaşabileceği bir etkinlik havuzundaki (e-portal) etkinlikleri paylaşabilecekleri bir atmosfer yaratacağı düşünülebilir. Yeni Sosyal Bilgiler öğretim programında etkinlikler; sınıf-okul içi etkinlikler, okul dışı etkinlikler ve inceleme gezisi olarak gruplandırılmıştır (Öztürk, 2006; 79-80).

1998'de yeniden yapılanma sırasında üniversitede sınıf öğretmenliği ana bilim dallarına yaratıcı drama ile ilgili bir ders konmuş, hizmet içi eğitim kurslarında altı şapkalı düşünme tekniği gibi aktif öğrenme teknikleri öğretilmeye başlanmıştır. Maalesef bunlar ilköğretim Sosyal Bilgiler öğretim programına şimdiye kadar yansıtılmamıştır.

Yeni Sosyal Bilgiler öğretim programında film ve internet ile ilgili olarak benzer şekilde film kontrol listesi ve çalışma kâğıtları vardır. Bu program efsaneler, destanlar, masallar, atasözleri, türküler, şairler, bilmeceler, halk hikayeleri, seyahatnameler gibi Türk halk kültürü unsurlarına da önem vermektedir.

Yeni Sosyal Bilgiler öğretim programında inceleme gezilerine de önem verilmektedir. Bu geziler pazaryerine, resmî dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazı yerlerine, atölyelere, müzelere, tarihî mekânlara (tarihî yapılar, müze-kentler, savaş alanları) olabilir.

Yeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarını benimsediği kadar yansıtıcı soruşturma ve oluşturmacı değerlendirme anlayışını da benimsemiştir. Program, sadece ürünü değil, öğrenme sürecini de değerlendirmenin altını çizmektedir. Program, öğrencinin performansını değerlendirmeyi önemsemektedir. Bunun yanı sıra program, öğrenciyi herhangi bir konu ile ilgili olarak hazırladığı ürünleri koyduğu bir ürün dosyası hazırlamaya teşvik etmekte, dolayısıyla üreticiliğe yöneltmektedir.

Bu ürünlerin hazırlanmasına yardımcı olmada ya da öğrenci projelerinin yönetilmesinde ve değişik şekillerde (örn. Dereceleme Ölçekleri ile) değerlendirilmesinde öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Bu çerçevede sorun hizmet öncesi eğitimde ölçme ve değerlendirme dersleri ile çözülebilir (Öztürk, 2006; 81-82).

Yeni Sosyal Bilgiler Programında değerlendirmenin, eğitim öğretimin önemli bir parçası olduğu ve eğitimde programların istenilen başarıyı gösterip göstermediği,

öğrencilerde gelişmesi beklenen bilgi, beceri ve tutumların gelişip gelişmediği, ölçme değerlendirme yoluyla tespit edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yeni Sosyal Bilgiler Programına göre iyi bir değerlendirme sistemi (Atik, 2006; 59):

- Öğrencilerin neyi bildiğini, ne anladığını ve ne yapabildiğini keşfetmeye yardımcı olur.
- Öğrencilerin farklı gelişim düzeylerini gösterir.
- Gelecekteki öğrenme yaşantılarını planlamaya yardımcı olur.
- Belli bir dönemde öğrencilerin ulaşması beklenen standartları değerlendirmeye izin verir.
- Öğrencilerin nasıl daha iyi öğrenebileceği ve daha iyi yapabileceğini betimlemeye yardım eder.
- Değerlendirme sonuçlarının paylaşılması okuldaki çalışanlara, öğrencinin kendisine ve velilere, öğrencinin öğrenme süreci hakkında bilgi sağlar.
- Öğretmenlerin ve ilgili kişilerin programın uygulama, izleme ve geliştirme süreciyle ilgili kararlar almasına yardımcı olur.
- Öğrencileri anlamakta güçlük çektiği alanları, zayıf yönlerini, bilgi boşluklarını ve bazı becerilerden olan yoksunluklarını tespit etmede önemli bir rol oynar.
- Öğretim programlarında kullanılan yöntemler ve yaklaşımların yeterliliğini ölçerken öğretmene yardımcı olur.
- Öğretmenin, öğrencilerin öğrenmesini geliştirecek yaklaşımlar ve öğrenme-öğretme süreçlerini tasarlamasına yardım eder.

Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan değerlendirme teknikleri; öğrencinin geçmişi, kendisi ve çevresi hakkındaki bilgisini, tarihsel ve coğrafi becerilerini kullanma yeteneğini ve yaklaşımını geliştirmedeki ilerlemelerini ölçmeye çalışmalıdır. Program, bireysel farklılıkları dikkate alan öğrenci merkezli öğretme ve

öğrenme stratejileri benimsemiş olduğu için, ölçme ve değerlendirmede de öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını sergilemeleri için çoklu değerlendirmeyi gerektirmektedir. Bu nedenle sadece yazılı ve sözlü sınavlarla öğrenci başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesi uygun değildir. Çocukların tarihsel ve coğrafi becerileri uygulama düzeyleri farklıdır. Bazı çocuklar geçmişteki bir karakterin kararlarını tartışırken, sebep sonuç ilişkilerini başarılı bir şekilde kullanırken, olayları kronolojik olarak yerleştiremeyebilir. Yine bazı çocuklar harita çalışmalarında, bazıları da sözlü sunumlarda daha iyi olabilirler. Bunun için değerlendirme teknikleri öğrencilerin tüm yeteneklerinin değerlendirilmesini amaçlamaktadır.

Aynı şekilde bazı değerlendirme tipleri de belli konular için daha uygundur. Bu nedenle, değerlendirme öğrenme sürecinin inceliklerine uygun araçlarla yapılmalıdır. Yeni programda önerilen değerlendirme araç ve yöntemleri şunlardır (Atik, 2006; 60-61):

- Gösteri
- Anekdotlar
- Tartışma
- Sergileme
- Deneyler
- Görüşme (Mülakat)
- Gözlemler
- Sözlü Sunum
- Projeler
- Araştırma Kâğıtları
- Öz Değerlendirme Formu
- Kısa Cevaplı Maddeler
- Çoktan Seçmeli Testler
- Eşleştirmeli Maddeler
- Uzun Cevaplı Maddeler
- Öğrenci Ürün Dosyası
- Performans Değerlendirme
- Tutum Ölçekleri

- Dereceleme Ölçekleri

2.5. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Öğrenme Materyalleri

Eğitim öğretim sürecinin en önemli öğeleri; öğrenci, öğretmen, okul, öğrenme ortamı (fiziksel ortam) ve içeriktir. Öğrenci, öğretmen, okul ve içerik belirlendikten sonra öğrenme ortamının bu öğelere uygun, öğrenmeyi kolaylaştıracak araç-gereçlerle donatılması, ilgili araçların uygun zamanda kullanabilmesi ve işlerliği önemlidir.

Sosyal Bilgiler dersinde kullanılacak materyaller oldukça fazladır. Bunlar genel olarak basılı-yazılı materyaller ve görsel işitsel materyaller olarak sınıflandırılmaktadır. Tarih şeritleri, levhalar, haritalar, küreler, kuklalar, resimler, gerçek eşyalar, film şeritleri, tepegözler, bilgisayarlar, teypler, pusulalar, krokiler, dergiler, gazeteler, dilsiz haritalar ve benzer pek çok araç Sosyal Bilgiler dersinde öğretimi daha etkili hale getirebilmek amacıyla sınıf ortamında kullanılır.

Bununla birlikte çok sayıda materyal olmasına rağmen Sosyal Bilgiler dersinde çoğunlukla yazılı materyal kullanılmaktadır.

Yazılı yapılan araştırmalar insanların okuduklarının, duyduklarının, gördüklerinin, dokunduklarının farklı kalıcılıkta öğrenme sağladıklarını ortaya koymuştur. Bu nedenle öğrencilerin öğrendiklerini daha fazla hatırlayabilmeleri içinde sınıf içinde çok ortamlı öğretim durumunun düzenlenmesi önemli görülmektedir. Ancak eğitimde uzun süre çok ortamlı öğretimin temelini öğretmen ve ders kitabı oluşturmuştur.

Yazılı ve basılı materyaller en eski ve en yaygın biçimde kullanılan öğretim araç-gereçlerinden biridir. Kitaplar, ansiklopediler, dergiler, gazete ve bir tek yazılı sayfa vb. yazılı materyaller kapsamına girmektedir. Bunlar içerisinde de ders kitapları ve öğrenci çalışma kitapları ilk sırayı almaktadır.

Yazılı araç-gereçlerin çok farklı işlevleri vardır. Uzmanların görüşlerine göre yazılı gereçler ilk olarak, bilgi verme işlevini yerine getirmektedirler. Bunu, sıra ile temel öğrenme kaynağı oluşturma, bağımsız öğrenme yeteneği geliştirme, problem çözme vb. işlevler izlemektedir.

Öğretmenler yazılı materyallerden çeşitli biçimlerde yararlanabilirler (Erden,1997, s:180);

- Öğrencileri belli bir konunun öğrenilmesine karşı güdüler.
- Tarih, isim, yer gibi özel bilgilerin bulunmasını sağlar.
- Öğrencilerin bir konuyla ilgili çeşitli görüşler kazanmasına yardımcı olur.
- Öğrencilerin rapor ya da ödev hazırlarken proje çalışması yaparken bilgi toplamalarına yardımcı olur.
- Öğrencilerin yazılı bir metinde tanımlanan bir durumu analiz etmelerini ve çalışmalarını sağlar.

Sosyal Bilgiler derslerinde yer alan kazanımların aktarılması çeşitli materyaller aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu materyaller içerisinde ise, en çok kullanılan yazılı materyallerdir. Örneğin; Sosyal Bilgilerde başvuru içeriğinin %85-%90'a kadar olan bölümü kitaplardan geri kalan %10-%15'lik kısmın da yine büyük bir çoğunluğu diğer (dergi, broşür, gazete vb.) yazılı materyallerden karşılanmaktadır (Dönmez ve Yazıcı, 2006; 138).

2.5.1. Ders kitabı

Ders kitabı, bir dersin öğretimi için, belirli düzeydeki öğrenciler için yazılan; içeriği öğretim programlarına uygun olarak düzenlenen, ilgili makamlar tarafından incelemesi yapılmış ve okullarda okutulması onaylanmış kaynaklardır (MEB, 1962; 3).

Bununla birlikte ders kitabı, ilgili olduğu dersin konularına ait bilgileri, öğrencilerin kendi kendilerine çalışabilecekleri, sıralı ve doğru biçimde öğrenmeleri

için kullanılmak üzere, öğretim programlarına uygun biçimde ve özel bir amaç ile hazırlanmış yazılı bir metindir (Hesapçioğlu, 1994; 271).

Ders kitapları öğretme-öğrenme sürecinde özellikle planlı eğitim uygulamalarında neler öğreneneğini ve öğretmenlerin ise neler öğreteceğini önemli ölçüde etkileyen bir kaynaktır (Tertemiz, 2001; 1).

Günümüzde eğitim ortamlarında en fazla kullanılan öğretim aracı ders kitaplarıdır. Ders kitabı tanımlarına bakıldığında, ortak nokta günümüzdeki ders kitaplarının, hem öğretmenler hem de öğrenciler için temel öğretim malzemeleri olduğu doğrudur. Ders kitapları vazgeçilmezliğinin yanı sıra, öğretimin daha nitelikli olmasına da katkı sağlar. Ders kitaplarının asıl görevi, bilgi verme, bilgileri düzenleme, öğrencinin kendi kendine öğrenmesini sağlama, öğretimi koordine etme ve kişilik geliştirmedir (Ceyhan ve Yiğit, 2003; 24).

Ders kitapları sınıf içi öğretme-öğrenme faaliyetlerine yönelik kararlar üzerinde de önemli etkiye sahiptir. Öğretmenlerin çoğu dersin amaçlarını öğrencilere uygulanacak testleri, öğretim stratejilerini, ödevleri vb. kullanılan ders kitaplarına göre belirlerler.

Ders kitabı ilgili olduğu programın, ön gördüğü ders amaçlarının yazılı ve görsel unsurlar kullanılarak öğrenciye dolaysız bir biçimde kazandırılmasını amaçlayan temel eğitim materyalidir. Her ders ve sınıf için ayrı ayrı hazırlanır. Standartları ve seçimi ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından belirlenir (Özmen, 2006; 26).

Ders kitapları hazırlandıktan sonra alan uzmanı, editör, dil uzmanı, görsel tasarımcı, ölçme değerlendirme uzmanı, program geliştirme uzmanı, rehberlik veya gelişim uzmanlarından oluşan Talim ve Terbiye Kurulunca (MEB, 2005c; 743);

- İçerik,
- Dil, anlatım ve üslup,

- Öğrenme, öğretme, ölçme ve değerlendirme
- Teknik, tasarım ve düzenleme, başlıkları altında incelenir

Ders kitaplarının özellikle, ilköğretimde önemi daha da büyüktür. İlköğretim, okumayı sevdirmeye ve iyi okuma alışkanlığı kazandırmada bir başlangıç dönemidir. Bu nedenle ilköğretim çağındaki çocuklar için yazılacak ve basılacak kitapların niteliği ön plana çıkmaktadır (Kılıç, Atasoy ve diğerleri, 2001). Gelişen öğretim araç gereçlerine rağmen öğretmenin kullanılmaktan vazgeçemediği temel kaynak olan ders kitaplarının öğrenme ortamına katkı sağlayabilmesi için iyi bir ders kitabında bulunması gereken tüm özellikleri taşıması gerekmektedir.

2.5.1.1. Ders kitabının faydaları

Bir ders kitabının, öğretmene ve onun eğitimine sağladığı faydaları genel olarak aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Hesapçioğlu, 1994; 19-20):

- Meramlarını kolay anlatamayan, bellekleri zayıf olan ve bu yüzden kendilerine güvenleri az olan öğretmenlere kitap en büyük yardımcıdır.
- Öğretimde öğretmenin temel yardımcısı olan kitaplar gücünü daha iyi kullanmasına ve dersini daha sistematik anlatmasına olanak verir.
- Kitap içerdiği birçok ödev konuları ile öğretmeni birçok araştırmadan kurtarır.
- Kitap öğretmene takip etme ve ödevlendirmede rahatlık ve kolaylık sağlar.
- Kitap, öğretmenin sözlü dersini tamamlar. Görsel izlenim yoluyla çocuk öğrendiklerini zihninde daha devamlı olarak yerleştirir, izlenimlerini kuvvetlendirir.
- Kitap sözlü öğretimin boşluklarını doldurur ve bunu sonucu olarak aradaki kopuklukları giderir.
- Yeniden gözden geçirmeleri mümkün kılar.
- Kitap ile çalışmada öğrenci sözlü derse göre daha aktif olmak zorundadır. Kitap öğrenciyi etkinliğe sevk eder.

- Öğrencinin çeşitli kaynaklardan yararlanma alışkanlığı kazanmasına yardımcı eder.
- Öğrenciyi çeşitli yahut değişik görüşlerle karşılaştırır.
- Öğrencide "eleştirel düşünme" alışkanlığının oluşmasını sağlar.
- Öğrenimi sıkıcılıktan kurtarır, ilginin sürekliliğini sağlar.
- Kitap, gerektilçe öğrencinin başvurabileceği yegâne yardımcısı, hatta özel öğretmenidir.

2.5.1.2. İyi bir ders kitabı nasıl olmalı

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin etkili bir şekilde yürütülmesi, kalıcı olması, öğrencinin güdülenmesi için öğretim materyallerine ihtiyaç duyulmaktadır. Öğretim sürecinde kullanılan materyaller çok çeşitli olmakla birlikte öğrenci ve öğretmen tarafından en yaygın ve ortak kullanılan ders kitaplarıdır. Ders kitapları, MEB tarafından hazırlanan ders kitapları hazırlama yönetmeliğinde belirtilen kriterlere göre hazırlanmış olsa da öğretim materyallerinden istenilen düzeyde faydalanabilmek için onu kullananların belli niteliklere sahip olması gerekmektedir.

Bu itibarla 1996 yılında başlatılan eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması sürecinde öğretim programları da yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile eğitim fakültelerinin tüm programlarına ‘Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi’ dersi konulmuştur. 2007 yılına kadar tüm programlarda yürütülen bu ders birçok programda kaldırılmasına rağmen Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programında ‘Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İncelemeleri’ adıyla devam etmektedir.

Ders kitapları, en etkin öğrenme materyallerinden birisidir. En yaygın olarak kullanılan çoğu durumlarda da tek öğretim materyalidir (Şahin, 1998).

Sosyal Bilgiler ders kitapları, insanların temel ihtiyaçlarını, bunları karşılama biçimlerini, toplumsal yaşayışlarını ve davranışlarını ele alır. Böylelikle, çocukların, yurttaşlık görev ve sorumlulukları, yakın çevrelerini, Türkiye'yi, komşu ve öteki

ülkeleri tanıma; insanlarla sağlıklı ilişkiler ve ekonomik yeterlik ile ilgili bilgi, beceri ve tutum geliştirmeleri sağlanmış olur (Tertemiz, 2001).

Sosyal Bilgiler ders kitabında; gúndelik yaşamdan örnekler ve bunlarla ilişkili problemler ve çözümleri yer almaktadır. Kitaptaki soyut bilgiler somut bir şekle getirilmeli ve daha eğlenceli bir formatta sunulmalıdır.

Sosyal Bilgiler ders kitapları, öğrencilerin eleştirel düşünme yeteneklerini açığa çıkarmalı, kendi kişisel yargılarını geliştirmelerini sağlamalıdır. Sosyal Bilimler 'le ilgili konularda da iyi bir ders kitabı, mutlak ve tek doğrudan uzak bir çoğgülcük, önyargıdan uzak bir objektiflik, farklı görüşlerin kaçınılmazlığını ve geçerliliğini ortaya koymalıdır.

Etkili ders kitaplarının özelliklerini şahin ve Yıldırım şöyle açıklamaktadırlar (şahin ve Yıldırım, 1999).

- Etkili bir ders kitabı öğrencinin ilgisini çekmeli,
- Derse karşı ilgi uyandırmalı,
- Konunun ana hatlarını gösteren resim, grafik, hikâyeler vs. olmalı,
- Öğrencinin kendi kendine öğrenmesine fırsatlar sunabilmeli,
- Çocuğun kitapla olan bağını kuvvetlendirici yaşantılar verebilmeli,
- Öğrencilere, çeşitli yönerge, açıklama ve ipuçları vermeli,
- Öğrencinin öğrendiklerini pekiştirmeli (örnek olaylar, renkli resimli problemler, bilmeceler, CD'lerin kullanımı, testler olmalı),
- Bilgiler kronolojik sıraya göre verilmeli, neden-sonuç ilişkisi kurulmalı, bilgiler arasında kopukluk olmamalı,
- Kavramlar sade bir dil kullanılarak açıklanmalı,
- Gereksiz tekrarlardan kaçınılmalı,
- Kitabın görsel zenginlik içermesi, albenisi olması, bunun için renkli resim ve fotoğraflarla desteklenmeli,

- Öğrenme ilkeleri dikkate alınarak yazılmalıdır.

Bu özelliklerden yola çıkarak etkili bir öğretmen kılavuz kitabı;

- Öğretmene, öğrencinin derse karşı ilgisinin çekilmesi noktasında rehberlik edebilecek,
- Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmesi noktasında yönlendirmeleriyle öğretmene yardımcı olabilecek,
- Öğretmene çeşitli yönerge, açıklama ve ipuçları veren,
- Öğretme ilkeleri dikkate alınarak hazırlanmalıdır denilebilir.

Ders kitaplarıyla ilgili yapılan araştırmalar ders kitaplarına yönelik dünya ölçeğinde kabul görmüş belirli bir metodoloji ya da kriterin olmadığına işaret etmektedir. Bunun da temel nedeni her toplumun kendi kültürel ihtiyaçları ve eğitim anlayışlarının çerçevesinde bu kitapların içeriğinin belirlenmesi gerektiğidir. Bununla birlikte ders kitaplarını inceleyen araştırmacılar bu incelemeyi biçimsel görünüm, içerik, öğretim yöntem ve stratejileri, hazırlık ve değerlendirme gibi sınıflamalarla açıklamaktadırlar (Küçükahmet, 2005).

2.5.2. Çalışma kitabı

Öğrenci çalışma kitabı , ilgili öğretim programlarında yer alan kazanım ve açıklamalar doğrultusunda dersin öğrenilmesini kolaylaştıracak öğrencilere yardımcı olacak çeşitli örnek, alıştırma, işlenen ünitelerle ilgili internet adresleri, okuma kaynakları ve diğer etkinlikleri kapsayan yaprakları ayrı ayrı da kullanılabilen basılı eser ile üniteleri görsel ve işitsel yönden destekleyen kaset, disket, CD gibi elektronik kayıt ortamlarını kapsayan set, olarak tanımlanmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği, 2009: madde 4).

Başka bir deyişle, öğrenci çalışma kitabı programda yer alan kazanımlar doğrultusunda öğrencilere bilgi, beceri ve değer kazandırılmasına yardımcı olacak, öğrenmeyi pekiştirecek etkinliklerin yer aldığı, araştırma ödevleri ile ilgili

çalışmaların bulunduğu ders kitabı tamamlayıcısı niteliğindedir (Oruç, 2009; 275). Öğrencilerin, ders kitabında işlenen konularla ilgili etkinlikleri yaparak öğrenme sürecine aktif olarak katılmalarına fırsat veren, öğrenmelerinin sorumluluklarını almalarını sağlayan bir kitap-defter işlevi görmektedir (Kabapınar, 2009; 387).

2.5.2.1. Çalışma kitabının faydaları

Türk Milli Eğitim Sistemini düzenleyen Milli Eğitim Temel Kanununa göre ilköğretim kurumlarında okutulacak kitaplar Milli Eğitim Bakanlığı'nca tespit edilir. Milli Eğitim Bakanlığı onayladığı ve yayınladığı öğretim programları çerçevesinde ilgili branş öğretmenlerinden ve bilim adamlarından oluşturduğu komisyonlara ders, öğrenci çalışma ve öğretmen kılavuz kitapları yazdırmaktadır. Ders kitaplarının hazırlanmasında Talim ve Terbiye Kurulu (TTK) inceleme ve değerlendirme görevi yapmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'nin 9. maddesinde öğrenci çalışma kitabında bulunması gereken özellikler şöyle sıralanmıştır (MEB, 2009: 6);

- Öğretim programlarında yer alan amaçlar doğrultusunda öğrencilere bilgi ve beceri kazandırılmasında yardımcı olacak ve öğrenmeyi pekiştirecek unsurlara yer verilir.
- Öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla öğrencinin ilgisini çekecek çeşitli örneklere yer verilir.
- Konularla ilgili öğrenmeyi destekleyici ve günlük hayatla ilgisini kurabileceği çalışmalara ağırlık verilir.
- Dersin özelliğine göre her konu işlendikten sonra o konuda amaçlanan bilgi, beceri, değer ve tutumların kazandırılıp kazandırılmadığını ölçen çalışmalara ve değerlendirmelere yer verilir.

- Konular, öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıracak ve ilgisini çekecek grafik, şekil, resim, fotoğraf, harita, karikatür gibi görsel öğelerle desteklenir.
- Öğrencilerin yeteneklerini geliştirmede yardımcı olacak çeşitli örnek, alıştırma, işlenen konular ve ünitelerle ilgili elektronik posta adresleri ve okuma kaynaklarına yer verilir.
- Dersin özelliğine göre uygulama ve işlem sonucunun yazılacağı çizelgelere, bilgi ve veri tablolarına, şekil, grafik, kroki, şablon, harita, plan, resim, levha, fotoğraf ve benzeri öğretime yardımcı unsurlara; bazı ünite konularında kullanılmak üzere ek olarak video kaseti, ses kaseti, slayt, CD, DVD, VCD, disket ve benzeri öğretimi destekleyici materyallere yer verilebilir.
- Dersin özelliğine göre soru-cevap, doğru-yanlış, çoktan seçmeli, eşleştirme, boşluk doldurma, bireysel ve grup çalışmaları, canlandırma, tablo tamamlama, cümle tamamlama gibi yöntem, teknik ve etkinliklere de yer verilir.
- Dersin özelliğine göre inceleme, gezi, gözlem, deney ve uygulamalarla ilgili yapılacak ön hazırlıklara, alınacak sağlık ve güvenlik tedbirlerine, izlenecek iş ve işlem basamaklarına, zaman ve malzeme tasarrufu bakımından uyarılara, her işlem basamağında öğrencilerle öğretmenin kuracağı iletişime, sonuca ulaşmak açısından önemli yönlendirici tedbirlere ve hangi unsurların özellikle irdeleneceğiyle ilgili bilgilere yer verilir.

Bu özellikler incelendiğinde, kazandırılması amaçlanan bilgi, beceri, değer ve tutumları destekleyen, kazandırıp kazandırmadığını ölçemeye yardımcı olan, öğrencilerin ilgisini çeken, çeşitli etkinliklere yer verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Günlük hayatla bağlantılı, öğrencilerin yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olabilecek nitelikte, öğrenmeyi kolaylaştıracak ve pekiştirecek etkinliklerin olması istenmektedir. Bu kriterlerin dışında TTK tarafından

Sosyal Bilgiler ders, öğrenci çalışma ve öğretmen kılavuz kitaplarının nasıl hazırlanması gerektiğine dair bir takım ölçütler oluşturulmuştur.

Çalışma kitaplarını hazırlamak hayal gücü, orijinallik ve yaratıcılık ister (Kulantaş,2007;53). Çünkü öğrenenin ilgisini çekebilecek, öğrendiklerini pekiştirmesine yardımcı olabilecek, eksik öğrenmelerini ortaya çıkarabilecek, öz değerlendirme yapmasına fırsat verecek ve tüm bunları yaparken de istekli bir şekilde, eğlenerek yapmasını sağlayabilecek nitelikte olmalıdırlar.

Şüphesiz ki gerek programın gerekse eğitim öğretim sürecinde yer alan her bir öğenin süreç içerisinde geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için çalışmalar devam etmektedir. Bu kapsamda Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından ilköğretim ders kitaplarına yönelik olarak devam etmekte olan bir çalışma vardır. İlköğretim öğrencilerinin okul çantalarının hafifletilmesi amacıyla 2011 -2012 öğretim yılında pilot olarak uygulanmak üzere; ders ve öğrenci çalışma kitaplarının ikiye bölündükten sonra birleştirilmesi çalışması yapılmaktadır.

Çalışma ilköğretim I. kademedeki bazı derslere ait ders ve öğrenci çalışma kitaplarını kapsamaktadır. Örneğin 5. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki 8 ünite, iki ayrı kitaba bölünecek ilgili ünitelerin öğrenci çalışma kitabı içerikleriyle birleştirilerek iki ayrı kitap hazırlanması öngörülmüştür. Kitapların dış kapakları aynı fakat kapak renkleri farklı olarak hazırlanması kararlaştırılmıştır.

Öğrenci çalışma kitabında yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre öğrencinin aktif öğrenmesine fırsat sağlayan stratejilere uygun etkinlik ve çalışmalar bulunmaktadır. Bunun yanında öğrencilerin öz değerlendirme, akran değerlendirme ve grup değerlendirme yapabildiği bu kitapta çok sayıda etkinlik yer almış ve bu etkinlikler, öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıracak ve ilgisini çekecek görsel öğelerle desteklenmiştir. Bu etkinliklerin çoğunluğu, öğrencileri kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu alarak bilgilerini yapılandırmaya, araştırmaya, düşünmeye ve pratikte bir şeyler yapmaya yönlendirmektedir. Bu etkinlik ve çalışmalar aracılığıyla bir nevi

öğrenci çalışma kitabı ve ders kitabı bilgi alınan kaynak değil de öğrencilerin anlam kurmalarına temel oluşturmaya yardımcı araç görevindedir (Oruç, 2009; 275).

Öğrenci çalışma kitabındaki etkinlikler sadece kazanımları kazandırmaya yönelik değildir. Aynı zamanda kazandırılması amaçlanan bilgi, beceri, değer ve tutumların kazanılıp kazanılmadığının ölçülebileceği etkinlikler içerir. Sadece öğrenme ürününün değil, öğrenme sürecinin de değerlendirilmesi gerektiği için öğrenci çalışma kitapları değerlendirmede, geleneksel yöntemlerle, alternatif değerlendirme yöntemlerini birlikte kullanmaktadır. İçeriğindeki; gözlem, performans ödevleri, görüşmeler, öz değerlendirme ölçekleri, öğrenci ürün dosyaları (portfolyo), projeler, posterler, çoktan seçmeli, eşleştirmeli, boşluk doldurmalı, açık uçlu sorular ölçme ve değerlendirme amaçlı olarak da kullanılabilir (Kabapınar, 2009; 390).

2.5.3 Öğretmen kılavuz kitabı

Öğretmen kılavuz kitapları öğretim sürecinin düzenlenmesinde öğretmene rehber olmaktadır. Öğretmen kılavuz kitabı öğretmenin konuları nasıl sunacağına, öğrencilerde bilgi, beceri ve fikirlerin birbiriyle ilişkisinin nasıl kurulacağına ve öğrencilerin öğrenme süreçlerinin hangi aktivitelerle değerlendirileceğine ilişkin öğretmene yardım etmektedir.

Öğretmen kılavuz kitaplarının öğrenme etkinliklerinin uygulanmasında, değerlendirilmesinde ve geliştirilmesinde büyük önemi vardır. Eğitim öğretim etkinliklerinin en önemli unsurlarından birisi öğretmendir. Çağın ihtiyaç duyduğu etkin, üretken, yaratıcı, problem çözen bireylerin yetişebilmesi için Sosyal Bilgiler öğretmenlerine önemli görevler düşmektedir (Demircioğlu, 2006; 268).

Hazırlanan programlara uygun eğitim öğretim ortamları hazırlayabilecek yetkinliğe sahip öğretmenlerin hizmette olmasının yanında, programın felsefesini yansıtabilecek öğretim materyallerinin kullanılması da gerekmektedir. Bu da iyi hazırlanmış öğretim araçlarına ihtiyaç doğurmaktadır. Öğrenmenin zamanında

gerçekleşmesi, ekonomik olması kalıcı olması ve öğrenme ortamının sağlıklı bir şekilde oluşmasında eğitim araçlarının faydası tartışılmaz bir gerçektir.

Öğretmenlerin tamamına yakını, diğer derslerde olduğu gibi Sosyal Bilgiler dersinde de yazılı yardımcı kaynaklardan yararlanmaktadırlar. Önceden bir ders planından yararlanan öğretmenler, günümüzde kılavuz kitapları kendilerine yol gösterdiği için ders sunumlarında tercih etmektedirler. Çünkü kılavuz kitaplarda açıklayıcı anlatım, sorulan sorular ve cevapları, etkinlikler, sınıf ortamında yapılması gereken davranışlar gibi birçok bilgi yer almaktadır. Bu açıdan bakıldığında da öğretmenler açısından tercih nedeni olmaktadır.

Öğretmenler 2005-2006 eğitim öğretim yılında bütün İlköğretim okullarında programın değişmesi ile birlikte programa uygun olarak hazırlanan öğretmen kılavuz kitaplarını kullanmaya başlamışlardır (Temiz, 2007; 131-135). Öğretmenler kılavuz kitaplarına göre öğretim ortamlarını düzenlemekte ve şekil vermektedirler.

2.5.3.1. Öğretmen kılavuz kitabının faydaları

İyi hazırlanmış bir kitap amaca uygun kaliteli bir eğitim yapılmasını sağlar. Ders kitaplarının seçimi eğitimin başarısını artırıcı bir etkidir. Buna bağlı olarak sınıf içi eğitim öğretim yapan öğretmenin kılavuz yani rehber olarak kullanacağı kitap da en az bir ders kitabı kadar önemlidir.

Öğretmen kılavuz kitabı Millî Eğitim Bakanlığı tarafından aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır (Tebliğler Dergisi, 2004, Sayı, 2559); "İlgili öğretim programlarında yer alan hedef ve açıklamalar doğrultusunda ders kitabının daha etkili kullanımını sağlayacak çeşitli örnek, alıştırma, işlenen ülkelerle ilgili internet adresleri, okuma kaynakları ve diğer etkinlikleri kapsayan öğretmenlerin yararlanması için hazırlanan basılı eser."

Yenilenen programın getirisi olan ilköğretim programlarında öğretmenin rol ve sorumlulukları, daha önce uygulanan programlara göre oldukça farklılaşmıştır.

Öğretmen bilgiyi aktaran rolünden sıyrılıp, rehberlik eden, öğrenene bilgiye ulaşma yollarını yansıtan, düşünmelerini sağlayan konumuna gelmiştir. Bu durum öğretmenlerin ders öncesinde birçok açıdan donanımlı olmalarını gerektirmektedir ki; bu boyutta öğretim programlarıyla birlikte, öğretimi destekleyici niteliğe sahip öğretmen kılavuzları da önem kazanmıştır. Çünkü yapılandırmacı öğrenme kuramına uygun olarak programın yürütülmesi, öğretmen kılavuz kitabı, ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabının iyice özümsemesiyle gerçekleşmektedir (Kılıç, 2007; 343-349).

Turan ve diğerlerine göre (2008; 139) yapılandırmacı yaklaşımın uygulamaya konması ile birlikte öğretmen kılavuz kitapları iki nedenden dolayı önem kazanmıştır.

Birinci neden, öğretmenlerin çok büyük bir kesiminin daha önce bilmediği bir model olan yapılandırmacı yaklaşımın Sosyal Bilgiler programının uygulamaya konmasıdır. Öğretmen kılavuzunda yapılandırmacı yaklaşım uygulanma nedenleri ve uygulanma biçimleri kitapların başında verilmiş ve öğretmen hizmet içi kursların yanında yapılandırmacı yaklaşım hakkında bilgilendirilmiştir. İkinci neden ise, yapılandırmacı yaklaşımın öğrenci merkezli bir öğretimi benimsemesinden dolayı öğrenci etkinliklerinin nasıl uygulanacağı yol gösterici kılavuz kitaplardan yararlanılarak yapılabilecektir. Bu durum göz önüne alındığında öğretmenlerin öğretimde yol gösteren bir rehber durumunda olmasından önemi göz ardı edilemez

Her ders kitabının bir de öğretmen kılavuz kitabı ile desteklenmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin sınıf içinde, ders öncesi hazırlık ve planlama çalışmalarında, ders kitabının doğru ve verimli kullanabilmeleri için kılavuz kitapları gereklidir.

Öğretmen kılavuz kitapları, öğretmenin yaptıracağı etkinlikleri, bunların sırasını ve nasıl yapılacağını göstererek daha kısa zamanda öğrenciye rehberlik edilmesini kolaylaştırır. Öğretmenin öğrenciye kazandıracığı davranışlarda iyi bir ön hazırlık yapmasına imkan sağlar. Dersin işlenişinin daha planlı olmasına yardımcı olur (Kılıç ve Seven, 2005).

Kılavuz kitaplar, öğretimde öğretmene pratik öneriler sunarlar. Programdaki ya da ders kitaplarındaki konuları geliştirmede öğretmene yardım eder. Kılavuz kitaplarda görsel işitsel araçların kullanımı, öğretimle ilgili yönergeler ve programı geliştirmeye yardım edecek öneriler de bulunur. Bunların içinden, öğretmen, kendi durumuna uygun olanları seçerek uygular. Bu kitaplarda bulunan bilgiler öğretmenin öğretim işini planlanmasına yardım eder (Binbaşıoğlu, 1991).

Öğretmen kılavuz kitaplarının taşınması gereken özellikler ve ihtiyacı karşılamasına ilişkin yeterlilikleri, şüphesiz öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda belirlenebilir. Öğretmen görüşleri doğrultusunda hazırlanacak öğretmen kılavuzları, etkili öğretim yaşantılarının sunulmasında ve kalıcı öğrenmelerin sağlanmasında eğitim sisteminin her ögesini etkileyecektir

2.5.3.2. İyi bir öğretmen kılavuz kitabı nasıl olmalıdır

İyi bir öğretmen kılavuz kitabı, öğretmenin işleyeceği konu üzerindeki ön bilgisini genişletecek nitelikte malzemeyi içerir ve bu malzemenin sunulmuş metotlarını gösterir. Kılavuzun beraberce kullanılacağı kitap için, o yılın programı toplu bir şekilde açıklanır. Her bölümün öğretimiyle ilgili tavsiyelerde bulunulur. Kılavuz içerisinde her bölümde konu ile ilgili olan kavramların geliştirilmesine ilişkin ilkeler belirtilir. Bir kavram, bir şehir öğretmeni ile bir köy öğretmeni tarafından değişik metotlarla öğretilebileceği ve örnekleri belirtilir. Ayrıca haritaların nasıl okunacağı ve resimlerin nasıl yorumlanacağı da açıklanır. Öğretmen ve öğrencilerin başvuracakları kaynaklar listesi de kılavuzun önemli ve değerli bir parçasıdır. Kılavuz kitap, ders ve çalışma kitabının kullanımını adım adım gösterir (MEB, 1962; 87).

Eğitim ve öğretimde kullanılan teknolojiler ne kadar çağdaş olursa olsun, programa uygun hazırlanmış ders kitapları ve öğretmen kılavuzları önem kazanmaktadır (Külahçı, 1989; 3). 7.10.1993 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Öğretmen Sorunları ile ilgili 10/1 Esas Numaralı Meclis Araştırma Komisyon Raporu'nda da; çağdaş anlayışa paralel olarak, ders kitabı ve öğretmen kılavuzunun

bütünlük içerisinde ve takım halinde hazırlanması gerektiği ve bunun eğitimdeki başarıyı etkileyeceği belirtilmiştir.

Eğitim Araştırma Geliştirme Dairesi'nin hazırladığı bir raporda ise öğretmen kılavuzlarının tanımı ve işlevi şu şekilde belirtilmiştir:

"Öğretmen kılavuz kitapları, eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere öğretmenlerin öğrenme faaliyetlerini düzenlemelerine kaynaklık eden materyallerdir. Öğretmen kılavuz kitabı, öğretmenin ufkunu açan temel bir kaynaktır." Bu kitapta genellikle her ünite;

Amaçlar,

- Üniteye genel bakış, Üniteye öğrenilecek terimler,
- Farklı düzeydeki öğrenciler için konuyu anlamlı hale getirecek faaliyetler,
- Konunun anahtar noktaları, özellikle üzerinde durulması gereken bölümler,
- Konunun diğer konularla ilişkisi,
- Ünitenin belli yerlerinde öğrenmeyi kontrol etme soruları,
- Ünite ile ilgili yararlanılabilecek kaynaklar,

Değişik etkinlikler,

- Konuyla ilgili ilginç olgular, araştırma sonuçları, son teknolojik ve bilimsel gelişmelere ilişkin örnekler,
- Konuyu öğrenci için anlamlı hale getirecek somut ve pratik bilgiler,
- Demonstrasyon örnekleri,
- Konuyu zenginleştirecek ve pekiştirecek değişik öğretim kaynakları,
- Kritik ve yaratıcı düşünme alıştırmaları,

- Varsa bilgisayar uygulamaları,
- Sınıf dışı öğrenme faaliyetlerini içermelidir.

Eğitim Araştırma Geliştirme Dairesinin hazırladığı rapor incelendiğinde, bu boyutlarda hazırlanacak öğretmen kılavuzlarının; öğretmene büyük ölçüde yardımcı olacağı, öğretmenlerin ders öncesinde birçok açıdan daha donanımlı olmalarını sağlayacağı, öğretmenin yapılandırmacı davranışlarını kolaylaştıracağı söylenebilir (Gökçe, 2006; 25). Buna göre, programa uygun olarak hazırlanmış öğretmen kılavuzları, öğrenme-öğretme sürecini planlamada, uygulamada ve değerlendirmede öğretmenlerin ulaşabilecekleri en önemli kaynaktır.

Kılavuz kitaplar, öğretmenin yapacağı etkinlikleri, bunların sırasını, nasıl yapılacağını göstererek daha kısa zamanda öğrenciye rehberlik edilmesini kolaylaştırır. Öğretmen kılavuz kitaplarının özellikle genel önerilere, yöntem önerilerine, uyarılara, problem çözümlerine, sınıf içi uygulamalara ve etkinliklere yer vermesi ve bu uygulamaların nasıl yapılacağına ilişkin yönlendirici olması gerekmektedir (Ceyhan ve Yiğit, 2003; 58).

Küreselleşen dünyanın yaklaşımlarından birisi olarak karşımıza çıkan yapılandırmacılıkta öğretmenin en önemli görevi, öğrenme ortamını düzenlemek ve öğrencileri belirlenen çerçevede yönlendirmektir. Öğretmenin düzenlediği ve yönlendirdiği öğrenme sürecinin başarısı, büyük ölçüde, öğrenme ortamının nitelikli planlanmasına, planlanan öğrenme etkinliklerinin uygulanmasına ve değerlendirilmesine bağlıdır.

Öğretmenlere değişimin niteliğini ve çerçevesini anlatması noktasında öğretmen kılavuz kitabı kritik derecede önemlidir (Kabapınar, 2002; 38).

Öğretmen kılavuz kitabında;

- Öğretimin temel felsefesini aldığı öğrenme anlayışına ilişkin açıklamalar,
- Derslerde kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin bilgilendirmeler,
- Öğretmene kolaylık sağlama noktasında ders kitabının ilgili sayfası ile öğrenci çalışma kitabının ilgili sayfası,
- Kazanımlar, ara disiplinlerle ilişkilendirme, ders için ayrılan zaman gibi noktaları içeren bilgilendirme bölümü,
- Öğretmene dersin akışını nasıl yapılandırması gerektiğine ilişkin ipuçları veren öğretim sürecine ilişkin açıklamalar,
- Derslerde kullanılacak ölçme ve değerlendirme sürecine ilişkin açıklamalar bulunmalıdır.

Yukarıdaki maddelerden anlaşıldığı gibi Öğretmen kılavuz kitabı, kendi bileşenlerinden başka, öğrenci ders kitabını ve öğrenci çalışma kılavuzunu da içeren bütünsel bir eserdir. Bu anlamda hem öğretmenin dersini nasıl organize edeceğine ilişkin ipuçları verir, hem de öğretim sürecinde öğrencinin nasıl etkin kılınacağına yolunu da gösterir (Kabapınar, 2002; 39).

Kullanılan kılavuz kitapları öğrenci ve öğretmen kitaplarını içermekte olup, kağıt masrafından ve günlük plan hazırlama sorumluluğundan öğretmenleri kurtarmıştır. Kılavuz kitaplar şu anki uygulamaya bakıldığında önceden hazırlanan günlük ders planlarına göre daha fazla öğretime katkıda bulunmakta ve daha yararlı olmaktadır. Çünkü günlük planlarda öğretmenlerin çoğu, bir derste yapacağı bütün çalışmaları özensiz hazırlanan 1 sayfalık plana sığdırmaktadır. Ve bunu da tam tamına uyguladığı söylenilemez. Ama kılavuz kitaplar bir ders gerçekten dolu dolu işlenecek şekilde etkinlikler, uygulamalarla donatılmıştır.

Yine ideal bir öğretmen kılavuzunun nitelikleri Millî Eğitim Bakanlığı kriterlerine göre aşağıda belirtilmiştir (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/274490.html>). Konuların işlenişinde ulaşılmak istenen hedefler belirtilir.

- Öğretim programlarında yer alan amaç ve açıklamalar doğrultusunda öğrencilere bilgi, beceri, anlayış ve tutumların kazandırılmasında öğretmene yardımcı olacak ve öğretmeyi kolaylaştıracak açıklayıcı bilgiler yer alır.
- Öğretmeyi ve öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla ilgi çekici değişik örnek ve uygulamalar yer alır.
- Bilgi, beceri, tavır ve tutumlar ile değerlerin öğrencilere kazandırılabilmesi için kullanılacak araç-gereçle birlikte öğretim yöntem ve tekniklerine yer verilir.

2.6. İlgili Araştırmalar

Sosyal Bilgileri dersi eğitimde öne çıkmış gelişmiş ülkelerde son derece önemli bir ders olarak kabul edilmektedir. Bireyin kişisel gelişiminin önemli mihenk taşlarından biri olarak kabul edilen bu ders, gündelik hayatın içerisinde de yer alabilecek şekilde programlanmıştır. Türkiye’de Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili kapsamlı içerik çalışmaları dünyaya göre çok geç başlamıştır. Bununla birlikte konu ile ilişkili çok sayıda ciddi çalışmalar yapılmış ve Sosyal Bilgiler dersinin içeriğine, işlenme metoduna ilişkin çok önemli çalışmalar yapılmıştır. Aşağıda yurtdışı ve yurtiçi olmak üzere iki bölüm içerisinde bu bahsedilen araştırmalar hakkında genel bilgiler verilecektir.

2.6.1. Yurt dışında yapılmış araştırmalar

Nelson'a (1992) göre, Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitaplarının kullanılmasının birinci nedeni, programa uygun olarak hazırlanan bir organizasyondan oluşmasıdır. Kılavuz kitaplar milli eğitimin eğitim programına uygun olarak hazırlanmıştır. İkinci neden, bir öğretim materyali olarak kılavuz kitabın kullanılmasıdır".

Good'a (1959) göre, öğretmen kılavuzunda, her eğitim durumunda öğrencilerce yapılacak eğitsel oyunlar (dramatizasyonlar, demonstrasyonlar, gösteriler vb.) mutlaka sınıf ortamında gerçekleştirilmelidir. Her ünitenin sonunda tüm öğrencilerin katılımıyla mutlaka o üniteyle ilgili bir sınıf sergisi düzenlenmelidir. Ayrıca "sınama durumundaki" sorulardan oluşan bir sınav sınıfa verilmeli; öğrencilerin yanışları onlara gösterilmeli ve bu yanışlar giderildikten sonra ikinci ünitenin işlenişine geçilmelidir.

Hoge, J. (1986), Öğretmenlerin ders kitaplarını daha etkin kullanabilmeleri için kendi kılavuz kitaplarını okumadan önce çocuklar için basılmış olan ders kitabını okumaları yararlı olacaktır. Böylece öğretmenin, ders kitabını çocuğun gördüğü gibi görmesine katkı sağlanmış olunacak ve öğretmeni rehberlikten ziyade, gözetimi altında dersten neler öğrenilebileceğine yönlendirecektir.

Bean, Zigmond ve Hartman tarafından yapılan çalışmada İlköğretim Sosyal Bilgiler derslerinde ders kitaplarının kullanımı, sınıf öğretmenleri temel alınarak değerlendirilmiştir. Çalışmada öğretmenlere ders kitaplarının kullanımına ilişkin, güçlü ve zayıf yönlerinin neler olduğu sorulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre öğretmenler ders kitaplarını kaynak olarak kabul edip kullansalar da kitaplarından tasarımları, öğretim biçimi, dersi sunuş şekli ile yeterli olmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler ders kitaplarının bu zorluklarını en aza indirmek ya öğrencilerin ders kitaplarını anlamalarına yardım etmek, ya da ders kitaplarının yeniden düzenlenmesi, hatta ders kitaplarındaki bilginin yeniden ele alınması gerektiğini ifade etmişlerdir (Bean, Zigmond ve Hartman, 1994).

Kragler, Walkerve Martin tarafından yapılan bir başka çalışmada ders kitaplarında yer alan yazılı metinler üzerine yoğunlaşmıştır. Bununla birlikte yazılı metinlerin öğrencilerin öğrenme düzeylerine olan etkisi de araştırma dahilinde araştırılan konular içerisinde yer almıştır. Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre, kitapların kavramaya dayalı öğretime odaklanmaktan çok, öncelikle konuların ne kadar anlaşıldığını belirlemeye ve değerlendirmeye odaklandığı görülmüştür. Dersin

işleniş biçimi de bu sonucu destekler şekilde sonuçlar vermiştir (Kragler, Walker ve Martin, 2005).

Wakefield, 2006 yılında ABD’de Sosyal Bilgiler dersinde ders kitabı kullanımı ile ilgili bir çalışma gerçekleştirmiştir. Ders kitaplarının etkili olmayan bir öğrenme-öğretme aracı olduğuna dair yapılan eleştiri ışığında değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya ilköğretim 4. Sınıf, 8. sınıf ve ortaöğretim 12. sınıf öğrencilerinden 29.000 öğrenci katılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, ders kitabından yapılan okuma çalışmaları özellikle ilköğretim düzeyi olmak üzere ortaöğretim aşamalarında bir sınıf-içi faaliyeti olarak ilk sırada uygulanmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, ders kitaplarının kullanımı ilköğretim I. kademesi ve lise öğrencilerinin temel bilgi ve becerileri geliştirmelerine yardım ederken; ilköğretim II kademede ders kitaplarının daha çok bilgi ve becerilerin özümsemesine yardım ettiği, ancak yeni düşüncelerin geliştirilmesi amacı ile ders kitapları arasında tam anlamıyla uyum sağlanamadığı görülmüştür.

2.6.2. Yurt içinde yapılmış araştırmalar

Gürbüz yaptığı çalışmada Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler ders programı tanıma yeterliliklerine baktığında; hizmet içi eğitime katılım oranının düşük olduğunu ve araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısının program hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını saptamıştır (Gürbüz, 2013).

Taşçı tarafından yapılan çalışmada Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenlerin çoğunluğunun Sosyal Bilgiler öğretmeni değil de farklı branşlardan mezun olduklarını, öğretim programının gerektirdiği şekilde etkinliklerin gerçekleştirilemediği ve Sosyal Bilgiler dersinin Sosyal Bilgiler eğitimi alan öğretmenler tarafından verilmesi durumunda programın etkin ve doğru bir şekilde uygulanacağı ortaya çıkarmıştır (Taşçı, 2012).

Tekeli Yıldızhan (2010) tarafından yapılan araştırmada İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabının Öğretmen Görüşleri

Doğrultusunda Değerlendirilmesi başlıklı araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler 4.- 5. sınıf öğretmen kılavuz kitabında 1) Etkinliklerin tasarlanması ve kullanılabilirliği 2) Yöntem ve tekniklerin kullanımı 3) İfadelerin anlaşılabilirliği ve görsel-fiziksel düzeni ile ilgili olarak eksiklerin bulunduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen görüşlerinin cinsiyet, mesleki kıdem, mezun olunan alan ve eğitim durumuna göre değişmediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yüksel (2010) tarafından yapılan araştırma sonucunda öğretmen ve öğrencilerin matematik ders kitabını kısmen yeterli bulmadıkları sonucu ortaya koyularak, matematik ders kitabının daha kaliteli baskı ve cildi daha renkli ve eğlenceli hale getirilmesinin yanı sıra bireysel çalışmalara olanak veren daha geniş konu anlatımlarına daha fazla örnek ve alıştırmaya yer veren bir kitap olmasını istediklerini belirtmiştir.

Turan ve Karabacak (2008) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin büyük bir bölümü öğretmen kılavuz kitaplarının eğitimde kullanılması konusunda olumlu görüş bildirmekte ve yeni müfredatın gerekli olduğuna inandıkları bilgisine ulaşılmıştır.

Kulantaş (2007) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre; 4.ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabında önerilen strateji, yöntem ve tekniklerle ilgili bilgi ve açıklamaların yetersiz olduğu, önerilen etkinliklerin okulun bulunduğu çevre şartlarına göre değiştirilebilecek esnekliğe sahip olmadığı, önerilen etkinliklerde öğrencilerin bireysel farklılıkları ve öğrenme stratejilerinin yeterince dikkate alınmadığını, işlenişin takibi için öğretmene yönelik rehber ilke ve yönergeler açısından yetersiz olduğu, kılavuz kitapta ara disiplinler ve ara disiplinlerin kazanımlarla nasıl ilişkilendirilip işlenecekleri konusunda verilen açıklamaların yetersiz olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Seven (2001)' in yaptığı araştırma sonuçlarına göre, öğretmenler öğrencilere oranla Sosyal Bilgiler ders kitaplarına daha eleştirel bir gözle bakmışlardır. Sosyal Bilgiler ders kitaplarının fiziksel durum, harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb.

durumlar; içerik; hazırlık ve değerlendirme soruları açılarından bazı sorunlar olduğu görülmüştür. Bunun nedeni olarak; ders kitaplarını öğretmenlerin seçmemeleri, öğretmenlerin deneyimleri, öğretmenlerin ders kitabını öğrenciye oranla daha çok incelemeleri, öğrencilerin başarı durumları, Sosyal Bilgiler ders kitaplarının öğrenciler tarafından kullanım şekli gibi nedenlerle açıklanmıştır.

Çetin (2008), 6. Sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitabının görsel açıdan, hazırlık çalışmaları ve yardımcı materyaller açısından yetersiz bulunduğunu vurgulamıştır.

Erdoğan (2007), tarafından yapılan çalışmada örnek etkinliklerin uygulanmasında sıkıntıların yaşandığı, etkinliklerin uygulanmasında en önemli eksikliğin materyal konusunda yaşandığı, etkinliklerin hepsinin sınıf ortamında sunulması aşamasında zaman yetersizliği yaşandığı bunun yanında etkinlik temelli öğrenmede öğrencilerin işbirliği yaparak birbirlerinden öğrenme fırsatı yakalayabildikleri ve sadece mihver dersler değil diğer derslerde de kılavuz kitap uygulamasının olumlu olacağı belirtilmiştir.

Ulu Kalın (2007), tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre bölgesel ve yöresel farklılıkların göz ardı edildiği, etkinliklerin uygulanmasında kullanılacak araç-gereçlerin temin edilebilmesi için gerekli ekonomik olanakların bazı bölgelerde yaşayan aileler için yetersiz olduğu; ayrıca okulda mevcut olan eğitim araç-gereçlerinin (projeksiyon aleti, bilgisayar, laboratuvar malzemeleri) de bu etkinlikler için sınırlı kaldığı ortaya çıkmıştır. Öğretmenler ders kitabındaki bilgileri eksik gördüklerini ve yardımcı bir kaynağa ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Ek olarak ders kitabındaki değerlendirme basamağındaki formları gereksiz buldukları ve yönergeyi takip edemedikleri sonucuna varılmıştır. Yönergeyi takip edememelerinin en büyük sebebinin yeni program ve öğretim yöntemleri ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları anlaşılmıştır. Öğretmenlerin diğer bir sorunu da değerlendirme kısmındaki zaman aşamasında sorun yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Kamber (2007)'in yaptığı çalışmada, öğretmenler yapılandırmacı yaklaşıma olumlu baktıklarını ve Sosyal Bilgiler programı içindeki etkinlikleri uygulamak için gerekli materyalleri bulmada zorlandıklarını ancak bu etkinlikleri buldukları çevreye uyarlayabilme konusunda sıkıntı yaşamadıklarını, geleneksel yaklaşımdan farklı olarak yapılandırmacı yaklaşımın ölçme değerlendirme konusunda getirdiği yeniliklerden süreç değerlendirmenin ve ürün dosyası değerlendirmenin öğretmenler tarafından uygulandığı ancak etkinlikler için ayrılan zamanın yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gökçe (2006) araştırmasında Fen ve Teknoloji dersi ünite düzeninin, özellikle programda esas alınan anlayışa tam olarak uyulmadığı belirlenmiştir. Öğretmen kılavuzu için de benzer bulgulara ulaşılmıştır. Ancak öğretmen kılavuzunda önerilen ölçme değerlendirme tekniklerinin programda yer alan ölçme değerlendirme tekniklerine oranla daha çeşitli olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin uygulamada karşılaştıkları temel sorunlarının öğretmenlerin yapılandırmacı öğretmen rollerini yeterince sergileyememelerinden ve sınıf mevcutlarının fazlalığı nedeniyle programın etkili bir biçimde uygulanamamasından kaynaklandığını ortaya çıkarmıştır.

Bek (2005) tarafından yapılan çalışmada, "İlköğretim (4-5-6-7.) Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Harita-Metin İlişkisi" belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada, haritaların metni tam anlamıyla yansıtmadığı, konularla haritaların birbirini tamamlamadığı, hedef davranışlara uygun olmadığı, haritalarda kullanılan yazı puntosu, baskı kalitesi ve renk uyumunun öğrencinin dikkatini çekemediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Tay (2005) "Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Öğrenme Stratejileri" başlıklı çalışmada ders kitaplarında öğrenme stratejilerinin öğrencilere hazır verilmesinin, onların bu stratejileri kullanabilmelerini sağlayacağını ve bunu sağlamanın bir yolunun da ders kitaplarının öğrenme stratejileri ile düzenlenmesi olduğunu ve öğrenme stratejileriyle donatılmış Sosyal Bilgiler ders kitaplarının, öğrencilerin öğrenme düzeylerini artıracığı sonucunu ortaya koymuştur.

Daşcan (2000) araştırma sonuçlarına göre, ders kitaplarının öğrenci başarısını olumlu bir şekilde etkilediğini düşünmektedir. Eğitim Programları ve Öğretim Alanı Profesörler Kurulu İlköğretim 1-5. Sınıflar Öğretim Programlarını Değerlendirme Toplantısı Sonuç Bildirisinde (2005:6) yeni müfredata göre hazırlanmış ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitaplarına ilişkin şu eleştirilerde bulunmuştur: "Ders kitapları, öğrenci ve öğretmen çalışma kılavuzları yapılandırmacı yaklaşıma göre değil, klasik, idealist, realist yaklaşıma göre düzenlenmiştir. İçeriğin böyle düzenlenmesi savunulan ve programın dayandırıldığı felsefeye terstir. Ayrıca öğretmenlerin programın uygulanmasında belirsizliklerden ve yetersizliklerden kaynaklanan çok yönlü güçlükleri, sorunları ve eğitim ihtiyaçları bulunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, kullanılan veri toplama araçları ve verilerin çözümlenmesinde kullanılan yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma karma araştırma (mixed method) modelinde olup hem keşifsel (betimleyici) hem de nitel araştırma yöntemlerinden oluşmuştur. Karma desen, farklı paradigmalara ait araştırma yöntemlerini bir araya getirme çabasıdır (Spratt, Walker ve Robinson, 2004; 7). Bunlar nicel ve nitel paradigmalardır. Bazen nicel araştırmalarda, istatistiksel sonuçlara dayanarak bir yöntemin etkililiğini değerlendirmek zor olabilir. Nicel olarak oluşturulmuş bir iskelete nitel bir vücut verilmesi, kimi zaman sorunların çözümünde faydalı olabilmektedir. Karma yöntem, geleneksel bakış açısı ile araştırma yapılmasına karşı, yaratıcı alternatifler ortaya koyma yolu olarak görülmektedir (Sydenstricker, 1997).

Cresswell (1994: 177-178)'e göre, karma yöntem üç şekilde gerçekleştirilir. Birincisi araştırmanın nicel ve nitel kısmının birbirinden kesin çizgilerle ayrıldığı iki aşamalı (two-phase) desendir. İkincisi nicel ve nitel yöntemlerden birinin ağırlıklı olarak araştırma içerisinde kullanıldığı baskın-az baskın (dominant-less dominant) desendir. Üçüncüsü de araştırmacının nicel ve nitel yöntemlerin farklı yönlerini araştırmanın tüm aşamasında veya birçok aşamasında birleştirerek kullandığı karışık yöntem (mixed- methodology) desendir. Bu araştırmada ise araştırmanın alt amaçlarına uygun olması açısından iki aşamalı desen kullanılmıştır.

Araştırmanın alt amaçlarına uygun olarak kullanılan keşifsel (betimleyici) araştırma modelinde mevcut durum, var olduğu şekliyle, herhangi bir müdahale olmaksızın betimlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın alt amaçlarından biri de görüşme

formu aracılığıyla alınan katılımcı öğretmenlerin görüşlerini incelemektir. Bu nedenle nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır.

Nitel araştırmalarda genelleme yapmak temel bir amaç olarak görülmemektedir. Buna karşın, belirli bir durumun veya olayın ayrıntılı bir şekilde çalışılması ve ilk aşamada görülemeyen bağlantı ve ilişkilerin sınırlı bir şekilde de olsa anlaşılması ön plana çıkmaktadır. Yıldırım ve Şimşek (2003; 37-38)'e göre nitel araştırmalarda amaç belirli bir içeriğin (bir kùltür, bir okul, bir sınıf, bir sosyal katman, insanlar grubu, vb.) derinlemesine ve ayrıntılı bir şekilde incelenmesi olarak ifade edilmiştir.

Yıldırım ve Şimşek (2003; 35)'e göre "her ne kadar yöntemleri, süreçleri ve özellikleri kapsayan bir tanım yapmak güç ise de, nitel araştırmayı, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamak mümkündür".

Yıldırım ve Şimşek (2003; 105)'e göre nitel yöntemlerden en sık kullanılanı görüşmedir. Görüşme, bireylerin bakış açılarını, deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koyma sürecinde kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir. Görüşme yapmanın temel amacı, görüşülen kişinin görüşlerini ve bakış açısını derinlemesine bir şekilde inceleme altına almaktır. Görüşmenin bu gibi özellikleri göz önünde bulundurularak, bu çalışmada katılımcı öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuzlarının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ve çözüm önerilerine ilişkin görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın nicel kısmı için evren 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Ordu ili devlet ortaokullarında görev yapan 320 Sosyal Bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise evreni temsil edecek şekilde %10'luk oran üzerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle uygulama kolaylığı, ekonomiklik, elverişlilik gibi kriterler göz önünde bulundurularak belirlenen Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden oluşturmaktadır. Maksimum çeşitlilik örneklemede temel amaç, araştırmanın amacıyla tutarlı olarak belirlenen farklı durumlar arasındaki ortak ya da ayrılan yönlerin, örüntülerin ortaya çıkartılması ve bu vasıta ile problemin daha geniş bir çerçevede betimlenmesidir (Büyüköztürk, 2012; 90). Örnekleme ilişkin Ordu ili merkez ve ilçelerinde görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kişisel bilgilerine ilişkin frekans (*f*) ve yüzde (%) dağılımları tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1 – Katılımcı Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kişisel Bilgilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Kişisel Bilgiler		Frekans (<i>f</i>)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	47	37,6
	Erkek	78	62,4
	Toplam	125	100
Öğrenim Durumu	Önlisans	1	0,8
	Lisans	121	96,8
	Lisans Üstü	3	2,4
	Toplam	125	100
Mesleki Kıdem	1-5 Yıl	30	24,0
	6-10 Yıl	18	14,4
	11-15 Yıl	49	39,2
	15 Yıl Üstü	28	22,4
	Toplam	125	100
Mezun Olunan Bölüm	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	62	49,6
	Tarih Öğretmenliği	29	23,2
	Coğrafya Öğretmenliği	10	8,0
	Tarih Bölümü	14	11,2
	Coğrafya Bölümü	4	3,2
	Diğer	6	4,8
	Toplam	125	100

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %37,6'sının (47) kadın, %62,4'ünün de (78) erkek olduğu görülmektedir. Bu verilere göre araştırmaya katılan öğretmenlerinin çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %0,8'inin (1) Önlisans, %96,8'inin (121) Lisans, %2,4'ünün (3) Lisansüstü mezunu oldukları görülmektedir.

Bu verilere göre katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğunu lisans mezunu öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %24,0'ünün (30) 1-5 yıl, %14,4'ünün (18) 6-10 yıl, %39,2'sinin (49) 11-15 yıl, %22,4'ünün (28) de 15+ yıldır görevlerini devam ettirdikleri görülmektedir. Bu veriler dengeli bir dağılım göstermekle birlikte, mesleki kıdeme göre yoğunlaşmanın 11-15 yıl arasında gerçekleştiği dikkati çekmektedir. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %49,6'sının (62) Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, %23,2'sinin (29) Tarih Öğretmenliği, %8,0'inin (10) Coğrafya Öğretmenliği, %11,2'sinin (14) Tarih Bölümü, %3,2'sinin (4) Coğrafya Bölümü, %4,8'inin (6) de diğer bölümlerden mezun oldukları görülmektedir. Elde edilen bu verilere göre katılımcı öğretmenlerin çoğunluğu Sosyal Bilgiler öğretmenliği bölümünden mezun olmuşlardır.

3.2.1. Görüşmeye katılan çalışma grubu

Araştırmanın ikinci örneklem boyutunu oluşturan Sosyal Bilgiler öğretmenleri için bu araştırmada, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında, Ordu ilinde bulunan örneklem kapsamında araştırmanın amacına uygun olarak katılımcılarla görüşme yapılacağı için erişilebilirlik ve ekonomiklik ilkeleri göz önünde bulundurularak il merkezinde görev yapan 6. sınıflarda Sosyal Bilgiler dersine girdiği belirlenen 40 Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden görüşme formlarıyla toplanan verilerle gerçekleştirilmiştir.

Görüşme Formu (EK-1)'nda yer alan Kişisel Bilgiler bölümüne ilişkin katılımcı öğretmenlerin verdikleri bilgilere ilişkin değerlendirme sonuçları tablolar halinde aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2 - Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Cinsiyetleri

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kadın	16	40,0
Erkek	24	60,0
Toplam	40	100

Tablo 2'deki veriler incelendiğinde görüşmeye katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %40'ının Kadın, %60'ının Erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 3 - Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Mezuniyet Durumu

Mezuniyet Durumu	Frekans (f)	Yüzde (%)
Önlisans	0	0
Lisans	40	100
Lisans Üstü	0	0
Toplam	40	100

Tablo 3'deki veriler incelendiğinde görüşmeye katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %100'ünün Lisans Mezunları düzeyinde eğitim aldığı görülmektedir.

Tablo 4 - Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdemleri

Mesleki Kıdem	Frekans (f)	Yüzde (%)
1-5 Yıl	10	25,0
6-10 Yıl	6	15,0
11-15 Yıl	14	35,0
15 Yıl Üstü	10	25,0
Toplam	40	100

Tablo 4'deki verilerde ankete katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdem süreleri incelenmiştir. 1-5 yıl arası kıdem sahip olanlar %25,0, 6-10 yıl arası kıdem sahip olanlar %15,0, 11-15 yıl arası kıdem sahip olanlar %35,0, 15 yıl üzeri kıdeme sahip olanlar %25'i oluşturmaktadır.

Tablo 5 - Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Mezun Olduğu Bölüm

Mezun Olunan Bölüm	Frekans (f)	Yüzde (%)
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	21	52,50
Tarih Öğretmenliği	8	20,00
Coğrafya Öğretmenliği	3	7,50
Tarih Bölümü	7	17,50
Coğrafya Bölümü	0	0
Diğer	1	2,50
Toplam	40	100

Tablo 5'deki veriler incelendiğinde katılımcı öğretmenlerin mezun oldukları bölümlere göre dağılımının; Sosyal Bilgiler Öğretmenliği mezunu %52,50, Tarih Öğretmenliği mezunu %20,00, Coğrafya Öğretmenliği mezunu %7,50, Tarih Bölümü mezunu %17,50, Coğrafya Bölümü Mezunu %0, Diğer bölümlerden mezun olanlar ise %2,50 olduğu görülmektedir. Bu veriler çalışma grubunun çoğunlukla Sosyal Bilgiler öğretmenliği mezunlarından oluştuğunu ortaya koymaktadır.

3.3. Veriler ve Toplanması

Araştırmada iki farklı veri toplama tekniği kullanılmıştır. Bunlar: Araştırılan konu hakkında ilgili kişilerden çeşitli sorular yardımıyla bilgi alma tekniği olan görüşme (mülakat) ve tarama modellerinden biri olan betimsel tarama (Karasar, 2006; 183) teknikleridir.

Araştırma organizasyonu içinde yer alan anket ve görüşme formlarının uygulaması için Ordu İl Milli Eğitim Müdürlüğünden resmi izin (EK-2) yazısı alınmıştır. Araştırmanın yapısına ve içeriğine uygun olduğu belirlenen bir ölçme aracı “Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı Değerlendirme Ölçeği” şeklinde araştırmacının izni (EK-3) ile uyarlanmıştır. Ordu ilinde devlet ortaokullarında görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden belirlenen örnekleme Aralık 2013 tarihinde uygulanmıştır. Araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak geliştirilen görüşme formu (EK-1) ise örnekleme yer alan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine Mart 2014 tarihinde araştırmacı tarafından doğrudan ulaşılarak uygulanmıştır. Araştırma verileri belirtilen bu iki ölçme aracı vasıtasıyla toplanmıştır.

3.3.1. Sosyal bilgiler 6. sınıf öğretmen kılavuz kitabı değerlendirme ölçeği

Ordu ilinde devlet ortaokullarda görev yapan 6. sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersi öğretmen kılavuz kitabı hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada, veri toplamak üzere kullanılan “Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı Değerlendirme Ölçeği” (EK-4) başka bir araştırmacı tarafından 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz kitaplarını değerlendirmek için geliştirilen ölçme aracından araştırmacıdan alınan izin doğrultusunda uyarlanarak kullanılmıştır. Uyarlanan ölçme aracı 2 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde araştırmaya katılanlara ilişkin kişisel bilgiler (cinsiyet, mesleki kıdem, mezun olunan alan, öğrenim durumu), ikinci bölümde ise “Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığı”nın araştırılmasını amaçlayan 13 madde, “Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı”nın araştırılmasını amaçlayan 15 madde ve “Kitapta Kullanılan İfadelerin

Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen'in araştırılmasını amaçlayan 11 madde olmak üzere 3 alt bölümde toplam 39 değerlendirme maddesi likert tipi "Hayır", "Kısmen", "Evet" derecelendirilmesiyle yer almaktadır. Ölçme aracının 6. sınıf öğretmen kılavuz kitabına uyarlanma aşamasında ölçme aracı 5 uzmanın görüşüne sunulmuş, kapsam geçerliği sağlanmış ve maddeler üzerinde bir takım öneriler olduğu için ölçme aracı örnekleme yer almayan 70 Sosyal Bilgiler öğretmeni üzerinde pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışma verilerine göre ölçme aracının Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .887'dir. Bu veri ölçme aracının yüksek derecede güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koymaktadır.

Geçerlik ve güvenirlik çalışması tamamlandıktan sonra son şeklini alan "Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı Değerlendirme Ölçeği" araştırmanın alt amaçları doğrultusunda veri toplamak amacıyla kullanılmıştır.

3.3.2. Görüşme formu

Araştırmanın alt amaçlarına yönelik olarak nitel araştırma yöntemlerinden biri olan görüşme kullanılmıştır. Görüşme metodu, insanların neyi ve neden düşündüklerini, duygu, tutum ve hislerinin neler olduğunu, davranışlarını yönlendiren faktörleri ortaya çıkarmayı sağlayan bir veri toplama aracıdır (Ekiz, 2003; 61).

Görüşme metodunun yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme metodu olarak üç türünden söz etmek mümkündür. Yapılandırılmış görüşme metodunda ne tür soruların ne şekilde sorulup, hangi verilerin toplanacağını en ayrıntılı biçimde saptayan ve araştırmacı tarafından hazırlanan mülakat planını aynen uygulamaktır. Yapılandırılmamış görüşme metodu ise açık uçlu soruların sorulduğu, tartışma ve keşfe yönelik bir görüşme metodudur. Bu metotta mülakatçı pasif, örneklem ise aktif konumdadır (Çepni, 2005; 69). Yarı yapılandırılmış görüşme metodunda, araştırmacı görüşme sorularını önceden hazırlar; ancak görüşme sırasında araştırılan kişilere kısmi esneklik sağlayarak oluşturulan soruların yeniden düzenlenmesine, tartışılmasına izin verir (Ekiz, 2003; 61).

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler 6. sınıf öğretmen kılavuzlarına ilişkin katılımcı öğretmenleri görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından yapılandırılmış “Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Öğretmen Kılavuzlarına ilişkin öğretmenlerin karşılaştıkları sorunları ve çözüm önerilerini belirlemeye Yönelik Görüşme Formu” hazırlanarak yapılandırılmış görüşme (mülâkat) metodu kullanılmıştır.

Görüşme formunun hazırlanma sürecinde uzman görüşü anlamında farklı üniversitelerden 3 öğretim üyesinin görüşleri doğrultusunda araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçme aracı dil uzmanının görüşleri doğrultusunda son şeklini aldıktan sonra ön uygulamanın yapılması ve form maddelerinin anlaşılabilirliğini test etmek için farklı ortaokullardan toplam 10 öğretmene uygulanmıştır. Bütün bu aşamalar ile birlikte “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 6. Sınıf Öğretmen Kılavuzlarına İlişkin Görüşlerini Tespit Etmeye Yönelik Görüşme Formu” araştırma için kullanıma hazır hale gelmiştir. Görüşme formu temelde iki bölümden oluşmaktadır. Katılımcı öğretmenlerin, kişisel bilgilerinin bulunduğu 4 adet sorudan oluşan birinci bölüm ve öğretmen kılavuzlarının kullanımıyla ilgili görüşlerine yönelik 2 adet açık uçlu sorudan oluşan ikinci bölümden meydana gelmektedir. Geliştirilen bu form Mart 2014 tarihinde örnekleme belirlenen katılımcı gruba uygulanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin çözümlenmesinin öncesinde, SPSS programına veri girişiyle ilgili ön hazırlık yapılmıştır. Bu amaçla katılımcı öğretmenlerden gelen anketler tek tek incelenmiş, anketin yönergede belirtildiği şekilde ve uygun olarak doldurulup doldurulmadığının kontrolü yapılmıştır. Bu formlardan değerlendirmeye alınacak olanlar ayrılarak üzerine 1’den başlamak üzere numara verilmiştir. Belgelerin sayısal olarak bilgisayara geçilmesi amacıyla Microsoft Excel programı kullanılarak bir veri giriş tablosu oluşturulmuştur. Uygun olan ölçek verileri doğrultusunda Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yönelik Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabını Değerlendirmeye Yönelik Ölçme Aracı ile elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Ölçekte yer alan maddelerin bilgisayara girilmesinde “Evet” seçeneğine 3, “Kısmen” seçeneğine 2, “Hayır”

seçeneğine 1 puan verilmiştir. Ayrıca bu yeterlik maddelerine ilave olarak araştırma soruları doğrultusunda öğretmen ölçeğinin kişisel bilgiler kısmında katılımcılardan istenilen cinsiyet, öğrenim durumu, mesleki kıdem ve mezun olunan bölüm bilgileri bilgisayar ortamına kodlanarak aktarılmıştır.

Uygun analiz türünün belirlenmesinde araştırmanın örneklem büyüklüğü 30'dan büyük olduğu için her bir faktörün normal dağılıma sahip olup olmadığı ve verilerin homojen dağılıp dağılmadığı incelenmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğunu test etmek için Tek Örneklem Kolmogorov Smirnov Testi kullanılmıştır. Analize giren tüm faktör ve değişkenlerin sig. değerlerinin ($p=0,00$) alfa değerinden ($\alpha=0,05$) küçük olduğu ($p=0,00 < \alpha=0,05$) görülmüş, değişken ve faktörler normal dağılıma uymadığı için non-parametrik testlerden yararlanılmıştır

Araştırmacı tarafından geliştirilen ölçeklerle toplanan verilerin çözümlenmesinde betimleyici ve kestirimsel istatistiksel veri analizi kullanılmıştır. Betimleyici istatistik elde edilen verilerin tanımlanmasına yardımcı olurken, kestirimsel istatistik ise bu veriler arasındaki ilişkilerin anlamlılığına ve evrene genellemesinde kullanılmaktadır. Alt problemlerin test edilmesinde kullanılan yöntemler şöyledir:

1. 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan etkinliklerin tasarlanması ve kullanılabilirliği hakkındaki görüşlerinden elde edilen verilerin sunulmasında yüzde (%) ve Frekans (f),
2. 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan etkinliklerin tasarlanması ve kullanılabilirliği, yöntem ve tekniklerin tasarımı ve kullanımı, ifadelerin anlaşılabilirliği görsel düzen hakkındaki görüşlerinin cinsiyete göre değişip değişmediğine yönelik verilerin sunulmasında Non-Parametrik testlerden olan Mann-Whitney U,
3. 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan yöntem ve tekniklerin tasarımı ve kullanımı hakkındaki görüşlerinden elde edilen verilerin sunulmasında yüzde (%) ve Frekans (f),

4. 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan etkinliklerin tasarlanması ve kullanılışlılığı, yöntem ve tekniklerin tasarımı ve kullanımı, ifadelerin anlaşılabilirliği görsel düzen hakkındaki görüşlerinin öğrenim durumuna göre değişip değişmediğine yönelik verilerin sunulmasında Non-Parametrik testlerden olan Kruskal-Wallis Test,
5. 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan ifadelerin anlaşılabilirliği görsel düzen hakkındaki görüşlerinden elde edilen verilerin sunulmasında yüzde (%) ve Frekans (*f*)
6. 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan etkinliklerin tasarlanması ve kullanılışlılığı, yöntem ve tekniklerin tasarımı ve kullanımı, ifadelerin anlaşılabilirliği görsel düzen hakkındaki görüşlerinin mesleki kıdeme göre değişip değişmediğine yönelik verilerin sunulmasında Non-Parametrik testlerden olan Kruskal-Wallis Test,
7. 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan etkinliklerin tasarlanması ve kullanılışlılığı, yöntem ve tekniklerin tasarımı ve kullanımı, ifadelerin anlaşılabilirliği görsel düzen hakkındaki görüşlerinin mezun olunan bölüme göre değişip değişmediğine yönelik verilerin sunulmasında Non-Parametrik testlerden olan Kruskal-Wallis Test,
8. Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitaplarının kullanımda öğretmenlerin karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin verilerin sunulmasında içerik analiziyle yüzde (%) ve Frekans (*f*),
9. Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitaplarının kullanımda öğretmenlerin karşılaştıkları güçlüklerle yönelik çözüm önerilerine ilişkin verilerin sunulmasında içerik analiziyle yüzde (%) ve Frekans (*f*) istatistiksel yöntemleri kullanılmıştır.

Araştırmada istatistiksel çözümlerinin gerçekleştirilmesinde SPSS 15.0 (Statistical Package for the Social Sciences) paket programı kullanılmış, yapılan bütün analizlerde anlamlılık düzeyi $p \leq 0,05$ olarak alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanan problem cümlesi ve alt problemlerle ilgili ve önceki bölümde tespit edilen yöntemle, elde edilen verilerin istatistiksel analizi ve yorumlamalarına yer verilmiştir.

4. 1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında elde edilen veriler analiz edilerek aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırmanın problem cümlesi doğrultusunda yanıtlanması gereken sorulardan birincisi, 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan etkinliklerin tasarlanması ve kullanışlılığı hakkındaki görüşleri nasıldır? sorusudur. Bu amaç doğrultusunda, ölçeğe ve ölçeğin alt boyutlarına ait elde edilen puanların seçenekler bazında yüzdeleri (%) ve frekans (f) değerleri tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6 - Katılımcı Öğretmenlerin, Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığı Alt Boyutuna İlişkin Maddelere Yönelik Görüşlerinin Dağılımı

Sıra No	Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığı alt boyutuna ilişkin maddeler	Dereceler				
		Hayır	Kısmen	Evet	Toplam	
1	Kılavuz kitapta konulara göre belirlenen etkinliklerde bireysel farklılıklar dikkate alınmıştır.	(f)	26	73	26	125
		(%)	20,8	58,4	20,8	100
2	Kılavuz kitapta etkinlikler için belirtilen süre yeterlidir.	(f)	71	34	20	125
		(%)	56,8	27,2	16,0	100
3	Kılavuz kitapta belirlenen öğrenci etkinlikleri çevre şartlarına uygun hazırlanmıştır.	(f)	42	71	12	125
		(%)	33,6	56,8	9,6	100
4	Kılavuz kitapta etkinlikler çevreye ve şartlara göre değiştirebilecek esneklikte hazırlanmıştır.	(f)	29	75	21	125
		(%)	23,2	60,0	16,8	100
5	Kılavuz kitapta etkinlikler yapılandırmacı yaklaşımın ön gördüğü araştırma becerisi, sosyal katılım becerisi, problem çözme vb. becerileri kazandırmaya yönelik hazırlanmıştır.	(f)	8	63	54	125
		(%)	6,4	50,4	43,2	100
6	Kılavuz kitapta konular günlük hayat, ders içi ve ders dışı etkinliklerle ilişkilendirilmiştir.	(f)	11	53	61	125
		(%)	8,8	42,4	48,8	100
7	Kılavuz kitapta üniteler için belirtilen araç gereçler kolay bulunabilir niteliktedir.	(f)	22	63	40	125
		(%)	17,6	50,4	32,0	100
8	Kılavuz kitapta belirtilen günlük planlarda önerilen süre yeterlidir.	(f)	70	35	20	125
		(%)	56,0	28,0	16,0	100
9	Kılavuz kitapta islenecek konuyla ilgili açıklamalara yeterince yer verilmiştir.	(f)	31	57	37	125
		(%)	24,8	45,6	29,6	100
10	Kılavuz kitapta ders işlenişine yönelik etkinlikler soru cevap tekniğinden yararlanılarak tasarlanmıştır.	(f)	11	57	57	125
		(%)	8,8	45,6	45,6	100
11	Kılavuz kitapta belirlenen etkinlikler öğrenci gelişim düzeylerine uygun niteliktedir.	(f)	9	81	35	125
		(%)	7,2	64,8	28,0	100
12	Kılavuz kitapta belirlenen etkinlikler öğrenci ilgilerine uygun niteliktedir.	(f)	16	82	27	125
		(%)	12,8	65,6	21,6	100
13	Kılavuz kitapta belirlenen etkinlikler öğrenci yeteneklerine uygun niteliktedir.	(f)	10	88	27	125
		(%)	8,0	70,4	21,6	100

Tablo 6 incelendiğinde 2. maddede yer alan " Kılavuz kitapta etkinlikler için belirtilen süre yeterlidir." ifadesine katılımcı öğretmenlerin %56,8'inin, 8. maddesinde yer alan "Kılavuz kitapta belirtilen günlük planlarda önerilen süre yeterlidir." ifadesine katılımcı öğretmenlerin %56,0'sının ve 3. maddesinde yer alan "Kılavuz kitapta belirlenen öğrenci etkinlikleri çevre şartlarına uygun hazırlanmıştır." ifadesine katılımcı öğretmenlerin %33,60'ının hayır cevabı, 6. maddede yer alan "Kılavuz kitapta konular günlük hayat, ders içi ve ders dışı etkinliklerle ilişkilendirilmiştir." ifadesine katılımcı öğretmenlerin %48,80, 10. maddede yer alan "Kılavuz kitapta ders

işlenişine yönelik etkinlikler soru cevap tekniğinden yararlanılarak tasarlanmıştır." ifadesine katılımcı öğretmenlerin %45,60'ı, 5. maddede yer alan "Kılavuz kitapta etkinlikler yapılandırmacı yaklaşımın ön gördüğü araştırma becerisi, sosyal katılım becerisi, problem çözme vb. becerileri kazandırmaya yönelik hazırlanmıştır." ifadelerine katılımcı öğretmenlerin %43,20 evet cevabı verdikleri görülmüştür.

Etkinliklerin tasarlanması ve kullanılabilirliği alt boyutuna ilişkin katılımcı öğretmenlerin çoğu kılavuz kitapta kullanılan etkinliklerde bireysel farklılıklara yer verildiği, çevre şartlarının dikkate alındığı, esnek yapıda düzenlendiği, yapılandırmacı yaklaşımın öngördüğü becerileri kazandırmaya yönelik hazırlandığı, konuların ders içi ve ders dışı etkinliklerle ilişkilendirildiği, araç ve gereçlerin kolay bulunabilir nitelikte olduğu, soru cevap tekniğine dayandığı, açıklamalara yeterince yer verdiği görüşünü ortaya koymuştur. Ancak kılavuz kitapta yer alan etkinliklerin öğrencilerin gelişimsel düzeylerine, yeteneklerine ve ilgilerine yeterli olması durumuna katılımcı öğretmenlerin "Kısmen" şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Katılımcı öğretmenlerin özellikle etkinliklerin uygulanmasında süreyle ilgili sorularda "Hayır" cevabı üzerinde durdukları ve sürenin ayarlanması ile ilgili sıkıntılar yaşadıkları söylenebilir.

4. 2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında elde edilen veriler analiz edilerek aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırmanın problem cümlesi doğrultusunda yanıtlanması gereken sorulardan ikincisi, 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan etkinliklerin tasarlanması ve kullanılabilirliği hakkındaki görüşleri; cinsiyete, öğrenim durumuna, mesleki kıdeme ve mezun olduğu alana göre değişmekte midir? sorusudur. Bu amaç doğrultusunda, ölçeğe ve ölçeğin alt boyutlarına ait elde edilen puanların seçenekler bazında yüzdeleri (%) ve frekans (f) değerleri ayrı ayrı tablolar şeklinde aşağıda verilmiştir.

a) 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan etkinliklerin tasarlanması ve kullanılabilirliği hakkındaki görüşlerinin cinsiyet değişkeni ile karşılaştırılması yer almaktadır.

Tablo 7 - Katılımcı Öğretmenlerin, Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanılabilirliğine Yönelik Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet		Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanılabilirliği			Toplam
		Hayır	Kısmen	Evet	
Kadın	(<i>f</i>)	3	36	8	47
	(%)	6,4	76,6	17,0	100
Erkek	(<i>f</i>)	9	54	15	78
	(%)	11,5	69,2	19,2	100
Toplam	(<i>f</i>)	12	90	23	125
	(%)	9,6	72,0	18,4	100

Tablo 7’de Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf öğretmen kılavuz kitabının Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanılabilirliği alt boyutuna ilişkin görüşlerinin dağılımının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması frekans (*f*) ve yüzde (%) olarak yer verilmiştir.

Tablo 7 incelendiğinde etkinliklerin tasarlanması ve kullanılabilirliği 13 ifadeye ilişkin 47 kadından, kadınların %76,6’sının ve 78 erkekten, erkeklerin %69,2’sinin “Kısmen” görüşü üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu verilerden hareketle Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin cinsiyet değişkenlerine göre görüşlerinde farklılık olmadığı yorumu yapılabilir. Kılavuz kitapta yer alan etkinliklerin tasarlanması ve kullanılabilirliği kısmen yeterli buldukları düşünülmektedir. Etkinliklerin tasarlanması ve kullanılabilirliğinin cinsiyet değişkenine göre katılımcı öğretmenlerin toplamda %72,0’sinin ‘kısmen’ şeklinde görüş bildirerek pek de yeterli bulmadıkları dikkat çekmektedir.

Tablo 8 - Cinsiyet Değişkeni İçin Mann-Whitney U Testi

	Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanılabilirliği
Mann-Whitney U	1792,500
Wilcoxon W	4873,500
Z	-,262
Asymp. Sig. (2-tailed)*	,793

* $p \leq 0.05$

Tablo 8 incelendiğinde Asymp. Sig. (2-tailed) yani p anlamlılık değerinin Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığı alt boyutu için 0,05 den büyük olduğu görülmektedir. Bu nedenle Etkinliklerin Tasarlanması ve kullanışlılığı alt boyutuyla cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir değişiklik olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Cinsiyete göre anlamlı bir farka rastlanmadığı için çoklu karşılaştırma testi uygulanmamıştır.

b) 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan etkinliklerin tasarlanması ve kullanışlılığı hakkındaki görüşlerinin öğrenim durumu değişkeni ile karşılaştırılması frekans(f) ve yüzde (%) olarak tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9 - Katılımcı Öğretmenlerin, Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığına Yönelik Görüşlerinin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu		Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığı			Toplam
		Hayır	Kısmen	Evet	
Önlisans	(f)	1	4	0	5
	(%)	20,0	80,0	0,0	100
Lisans	(f)	11	84	22	117
	(%)	9,4	71,8	18,8	100
Lisans Üstü	(f)	0	2	1	3
	(%)	0,0	66,7	33,3	100
Toplam	(f)	12	90	23	125
	(%)	9,6	72,0	18,4	100

Tablo 9 incelendiğinde önlisans mezununu katılımcı öğretmenlerin %80’inin 'Evet', lisans mezunu katılımcı öğretmenlerin %71,8’inin 'Kısmen', Lisansüstü katılımcı öğretmenlerin ise %66,7’sinin ‘Kısmen’ görüşü üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Bu verilerden hareketle Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenim durumları değişkenlerine göre görüşlerinde anlamlı bir farklılık olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Kılavuz kitapta yer alan etkinliklerin tasarlanması ve kullanışlılığını kısmen yeterli buldukları düşünülmektedir. Lisans üstü mezunlarının bile %66, 7 oranıyla ‘Kısmen’ şeklinde görüş bildirmeleri bu alt boyutun yetersizliğini göstermesi bakımından önemli olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 10 - Öğrenim Durumu Değişkeni İçin Kruskal-Wallis Testi

	Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığı
Chi-Square	2,187
Df	2
Asymp. Sig. (2-tailed)*	,335

* $p \leq 0.05$

Tablo 10 incelendiğinde Asymp. Sig. (2-tailed) yani p anlamlılık değerinin Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığı alt boyutu için 0,05 den büyük olduğu görülmektedir. Bu nedenle Etkinliklerin Tasarlanması ve kullanışlılığı alt boyutuyla öğrenim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Öğrenim durumuna göre anlamlı bir farka rastlanmadığı için çoklu karşılaştırma testi uygulanmamıştır.

c) 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan etkinliklerin tasarlanması ve kullanışlılığı hakkındaki görüşlerinin mesleki kıdem değişkeni ile karşılaştırılması frekans(f) ve yüzde (%) olarak tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11 - Katılımcı Öğretmenlerin, Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığına Yönelik Görüşlerinin Mesleki Kıdeme Göre Dağılımı

Mesleki Kıdem		Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığı			Toplam
		Hayır	Kısmen	Evet	
1-5 Yıl	(f)	1	23	6	30
	(%)	3,3	76,7	20,0	100
6-10 Yıl	(f)	1	14	3	18
	(%)	5,6	77,8	16,7	100
11-15 Yıl	(f)	8	35	6	49
	(%)	16,3	71,4	12,2	100
15 Yıl Üstü	(f)	2	18	8	28
	(%)	7,1	64,3	28,6	100
Toplam	(f)	12	90	23	125
	(%)	9,6	72,0	18,4	100

Tablo 11 incelendiğinde mesleki kıdem durumları 6-10 yıl olan öğretmenlerin %77,8’inin, 1-5 yıl kıdemi olan öğretmenlerin %76,7’sinin etkinliklerin tasarlanması

ve kullanılşılığı alt boyutuna ilişkin ‘‘Kısmen’’ görüşü üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Bu verilerden hareketle Sosyal Bilgiler ğretmenlerinin mesleki kıdem durumları değişkenlerine göre görüşlerinde farklılık olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Kılavuz kitapta yer alan etkinliklerin tasarlanması ve kullanılşılığı kısmen yeterli buldukları düşünmektedir. Mesleki kıdem durumu 15 ve üstü olanlar hariç diğer 3 gruba ait kısmen görüşlerinin %70’in üzerinde olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 12 - Mesleki Kıdem Değişkeni İçin Kruskal-Wallis Testi

	Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanılşılığı
Chi-Square	5,208
Df	3
Asymp. Sig. (2-tailed) *	,157

* $p \leq 0.05$

Tablo 12 incelendiğinde Asymp. Sig. (2-tailed) yani p anlamlılık değerinin Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanılşılığı alt boyutu için 0,05 den büyük olduğu görülmektedir. Bu nedenle Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanılşılığı alt boyutuyla mesleki kıdem değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Mesleki kıdeme göre anlamlı bir farka rastlanmadığı için çoklu karşılaştırma testi uygulanmamıştır.

d) 6. sınıf Sosyal Bilgiler ğretmenlerinin ğretmen kılavuz kitabında bulunan etkinliklerin tasarlanması ve kullanılşılığı hakkındaki görüşlerinin mezun olunan bölüm değişkeni ile karşılaştırılması frekans (f) ve yüzde (%) olarak tablo 13’te yer almaktadır.

Tablo 13 - Katılımcı Öğretmenlerin, Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığına Yönelik Görüşlerinin Mezun Olunan Bölüme Göre Dağılımı

Mezun Olunan Bölüm		Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığı			Toplam
		Hayır	Kısmen	Evet	
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	(f)	3	44	15	62
	(%)	4,8	71,0	24,2	100
Tarih Öğretmenliği	(f)	7	18	4	29
	(%)	24,1	62,1	13,8	100
Coğrafya Öğretmenliği	(f)	1	7	2	10
	(%)	10,0	70,0	20,0	100
Tarih Bölümü	(f)	1	12	1	14
	(%)	7,1	85,7	7,1	100
Coğrafya Bölümü	(f)	0	4	0	4
	(%)	0,0	100	0,0	100
Diğer	(f)	0	5	1	6
	(%)	0,0	4,0	0,8	4,8
Toplam	(f)	12	90	23	125
	(%)	0,0	83,3	16,7	100

Tablo 13 incelendiğinde mezun olunan bölüm durumları diğer bölüm mezunu katılımcı öğretmenlerin %4,0'ünün "Kısmen", %0,8'inin "Evet"; Coğrafya bölümü mezunu katılımcı öğretmenlerin %100'ünün "Evet"; Tarih bölümü mezunu katılımcı öğretmenlerin %85,7'sinin "Kısmen", %7,1'inin "Evet", %7,1'inin "Hayır"; Sosyal Bilgiler öğretmenliği mezunu olan katılımcı öğretmenlerin %24,2'sinin "Evet", %71,0'inin "Kısmen" ve %24,1'inin "Hayır"; Coğrafya öğretmenliği mezunu katılımcı öğretmenlerin %70,0'inin "Kısmen", %20,0'sinin "Evet" ve %10,0'unun "Hayır", Tarih öğretmenliği mezunu katılımcı öğretmenlerin %13,8'inin "Evet", %62,1'inin "Kısmen" ve %24,1'inin "Hayır" şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir.

Bu bulgulardan hareketle etkinliklerin tasarlanması ve kullanılabilirliğini %24,2 oranıyla Sosyal Bilgiler öğretmenliği mezunu olanların "evet" şeklinde görüş bildirerek en çok yeterli buldukları, Tarih öğretmenliği mezunu olanların ise katılımcılar arasında %24,1'inin "hayır" şeklinde görüş belirterek bu alt boyutu yetersiz olarak değerlendirdikleri söylenebilir.

Tablo 14 - Mezun Olunan Bölüm Değişkeni İçin Kruskal-Wallis Testi

	Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığı
Chi-Square	6,773
Df	5
Asymp. Sig.*	,238

* $p \leq 0.05$

Tablo 14 incelendiğinde Asymp. Sig. (2-tailed) yani p anlamlılık değerinin "Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığı" alt boyutu için 0,05 den büyük olduğu görülmektedir. Bu nedenle "Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığı" alt boyutuyla mesleki kıdem değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılabılır. Mesleki kıdeme göre anlamlı bir farka rastlanmadığı için çoklu karşılaştırma testi uygulanmamıştır.

4. 3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında elde edilen veriler analiz edilerek aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırmanın problem cümlesi doğrultusunda yanıtlanması gereken sorulardan üçüncüsü, 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan yöntem ve tekniklerin kullanımını hakkındaki görüşleri nasıldır? sorusudur. Bu amaç doğrultusunda, ölçeğe ve ölçeğin alt boyutlarına ait elde edilen puanların seçenekler bazında yüzdeleri (%) ve frekans (f) değerleri tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15 - Katılımcı Öğretmenlerin, Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı Alt Boyutuna İlişkin Maddelere Yönelik Görüşlerinin Dağılımı

Sıra No	Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı alt boyutuna ilişkin maddeler	Dereceler				
		Hayır	Kısmen	Evet	Toplam	
1	Kılavuz kitapta derste uygulanacak strateji, yöntem ve tekniklerle ilgili açıklamalara yer verilmiştir.	(f)	6	36	83	125
		(%)	4,8	28,8	66,4	100
2	Kılavuz kitapta öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirici hazırlık çalışmaları bulunmaktadır.	(f)	4	44	77	125
		(%)	3,2	35,2	61,6	100
3	Kılavuz kitapta gezi-gözlem etkinlikleri ayrıntılı ve uygulanabilecek nitelikte verilmiştir.	(f)	39	68	18	125
		(%)	31,2	54,4	14,4	100
4	Kılavuz kitapta belirlenen öğrenci etkinlikleri yeterli düzeydedir.	(f)	28	63	34	125
		(%)	22,4	50,4	27,2	100
5	Kılavuz kitapta öğrenme-öğretme sürecinde yapılandırmacı yaklaşımın nasıl uygulanacağına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.	(f)	7	61	57	125
		(%)	5,6	48,8	45,6	100
6	Kılavuz kitapta öğrenci çalışma kitabı etkinlikleri öğrenciyi ders dışı araştırmaya yönlendirecek şekilde hazırlanmıştır.	(f)	8	59	58	125
		(%)	6,4	47,2	46,4	100
7	Kılavuz kitapta öğrenci çalışma kitabı etkinlikleri öğrenciyi ders dışı araştırmaya yönlendirecek şekilde hazırlanmıştır.	(f)	18	65	42	125
		(%)	14,4	52,0	33,6	100
8	Kılavuz kitapta ders kitabında yer alan ve açıklama gerektiren şekil, şema, çizelge vb. yardımcı unsurlara yer verilmiştir.	(f)	8	62	55	125
		(%)	6,4	49,6	44,0	100
9	Kılavuz kitapta ders kitabındaki öğrenme süreçlerini somutlaştırmaya yönelik ilgi çekici, günlük yaşamla ilişkili çalışmalara yer verilmiştir.	(f)	14	66	45	125
		(%)	11,2	52,8	36,0	100
10	Kılavuz kitapta programda önerilen değerlendirme çalışmalarına (gözlem formu, kendini değerlendirme formu, proje, performans ödevleri, kavram haritası v.b.) ait yeterli sayıda örnek ve yönergelere yer verilmiştir.	(f)	9	34	82	125
		(%)	7,2	27,2	65,6	100
11	Kılavuz kitapta öğrenci etkinlikleri cevap anahtarları ile birlikte verilmiştir.	(f)	44	22	59	125
		(%)	35,2	17,6	47,2	100
12	Kılavuz kitapta programda belirlenen değer ve becerilerin nasıl verileceğine ilişkin bir örnek ya da açıklamaya yer verilmiştir.	(f)	12	57	56	125
		(%)	9,6	45,6	44,8	100
13	Kılavuz kitapta şekil, şema, harita gibi görseller için açıklama bölümü bulunmaktadır.	(f)	9	49	67	125
		(%)	7,2	39,2	53,6	100
14	Kılavuz kitapta çalışma kitabındaki etkinliklerin nasıl uygulanacağına dair açıklamalara yer verilmiştir.	(f)	21	48	56	125
		(%)	16,8	38,4	44,8	100
15	Kılavuz kitapta konuların diğer derslerle nasıl ilişkilendirileceği belirtilmiştir.	(f)	16	53	56	125
		(%)	12,8	42,4	44,8	100

Tablo 15 incelendiğinde 11. maddede yer alan "Kılavuz kitapta öğrenci etkinlikleri cevap anahtarları ile birlikte verilmiştir." ifadesine katılımcı öğretmenlerin %35,20'sinin 3. maddede yer alan "Kılavuz kitapta gezi-gözlem etkinlikleri ayrıntılı ve uygulanabilecek nitelikte verilmiştir." ifadesine katılımcı öğretmenlerin %31,20'sinin, 4. maddede yer alan "Kılavuz kitapta belirlenen öğrenci etkinlikleri yeterli düzeydedir." ifadesine katılımcı öğretmenlerin %22,40'ının 'hayır' şeklinde görüş bildirdikleri; 1. maddede yer alan "Kılavuz kitapta derste uygulanacak strateji, yöntem ve tekniklerle ilgili açıklamalara yer verilmiştir." ifadesine katılımcı öğretmenlerin %66,40'ının, 10. maddede yer alan "Kılavuz kitapta programda önerilen değerlendirme çalışmalarına (gözlem formu, kendini değerlendirme formu, proje, performans ödevleri, kavram haritası v.b.) ait yeterli sayıda örnek ve yönergelere yer verilmiştir." ifadesine katılımcı öğretmenlerin %65,60'ının, 2. maddede yer alan "Kılavuz kitapta öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirici hazırlık çalışmaları bulunmaktadır." ifadesine katılımcı öğretmenlerin %61,60'ının 'Evet' şeklinde görüş bildirdikleri görülmüştür.

Bu bulgulardan hareketle 'Kılavuz kitapta derste uygulanacak strateji, yöntem ve tekniklerle ilgili açıklamalara yer verilmiştir.' ifadesine katılımcı öğretmenlerin %66,4'ünün 'Evet' şeklinde olumlu görüş bildirmeleri kitapta en yeterli olan kısmın derste uygulanacak strateji ve yöntemlere ilişkin yapılan açıklamalar olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Ancak 'Kılavuz kitapta öğrenci etkinlikleri cevap anahtarları ile birlikte verilmiştir.' şeklindeki ifadeye katılımcı öğretmenlerin %35,2'sinin 'Hayır' şeklinde görüş bildirmeleri kitapların cevap anahtarları noktasında yetersizliklerini vurgulaması bakımından önemli olarak değerlendirilmektedir.

4. 4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt problemi kapsamında elde edilen veriler analiz edilerek aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırmanın problem cümlesi doğrultusunda yanıtlanması gereken sorulardan dördüncüsü, 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan yöntem ve tekniklerin kullanımı hakkındaki görüşleri; cinsiyete, öğrenim durumuna, mesleki kıdeme ve mezun olduğu alana göre değişmekte midir? sorusudur. Bu amaç doğrultusunda, ölçeğe ve ölçeğin alt boyutlarına ait elde edilen puanların seçenekler bazında yüzdeleri (%) ve frekans (f) değerleri ayrı ayrı tablolar şeklinde aşağıda verilmiştir.

a) 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan yöntem ve tekniklerin kullanımı hakkındaki görüşlerinin cinsiyet değişkeni ile karşılaştırılması frekans(f) ve yüzde (%) olarak tablo 16’da yer almaktadır.

Tablo 16 - Katılımcı Öğretmenlerin, Yöntem ve Tekniklerin Kullanımına Yönelik Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet		Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı			Toplam
		Hayır	Kısmen	Evet	
Kadın	(f)	1	23	23	47
	(%)	2,1	48,9	48,9	100
Erkek	(f)	2	39	37	78
	(%)	2,6	50,0	47,4	100
Toplam	(f)	3	62	60	125
	(%)	2,4	49,6	48,0	100

Tablo 16 incelendiğinde kadınların kitaptaki yöntem ve tekniklerin kullanımına %48,9’nun hem “Kısmen” hem de “Evet” şeklinde görüş bildirdikleri, erkeklerin %50,0’sinin “Kısmen”, %47,4’sinin “Evet” şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı alt boyutuna ilişkin katılımcı öğretmenlerin görüşleri “Kısmen” ve “Evet” üzerinde yoğunlaştığı söylenebilir.

Bu verilerden hareketle Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin cinsiyet değişkenlerine göre görüşlerinde farklılık olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Yöntem ve tekniklerin kullanımının cinsiyet değişkenine göre %50 oranıyla erkek katılımcıların ‘kısmen’ şeklinde görüş bildirerek en çok yeterli buldukları, yine erkek katılımcıların

%2,6'sının 'hayır' şeklinde görüş belirterek bu bölümü yetersiz olarak değerlendirdikleri söylenebilir.

Tablo 17 - Cinsiyet Değişkeni İçin Mann-Whitney U testi

	Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı
Mann-Whitney U	1802,000
Wilcoxon W	4883,000
Z	-,180
Asymp. Sig. (2-tailed)*	,857

* $p \leq 0.05$

Tablo 17 incelendiğinde Asymp. Sig. (2-tailed) yani p anlamlılık değerinin Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı alt boyutu için 0,05 den büyük olduğu görülmektedir. Bu nedenle Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı alt boyutuyla cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir değişiklik olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Cinsiyete göre anlamlı bir farka rastlanmadığı için çoklu karşılaştırma testi uygulanmamıştır.

b) 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı hakkındaki görüşlerinin öğrenim durumu değişkeni ile karşılaştırılması frekans (f) ve yüzde (%) olarak tablo 18'de yer almaktadır.

Tablo 18 - Katılımcı Öğretmenlerin, Yöntem ve Tekniklerin Kullanımına Yönelik Görüşlerinin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu		Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı			Toplam
		Hayır	Kısmen	Evet	
Önlisans	(f)	0	2	3	5
	(%)	0,0	40,0	60,0	100
Lisans	(f)	3	57	57	117
	(%)	2,6	48,7	48,7	100
Lisans Üstü	(f)	0	3	0	3
	(%)	0,0	100	0,0	100
Toplam	(f)	3	62	60	125
	(%)	2,4	49,6	48,0	100

Tablo 18 incelendiğinde öğrenim durumları önlisans mezunu olan katılımcı öğretmenlerin %40,0'ünün 'Kısmen', %60,0'ünün 'Evet', lisans mezunu olan katılımcı öğretmenlerin %48,7'sinin hem 'Evet' hem de 'Kısmen', Lisans üstü mezunu katılımcı öğretmenlerin %100'ü 'Kısmen' şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir.

Bu bulgulardan hareketle yöntem ve tekniklerin kullanımını öğrenim durumu değişkenine göre %60,0 oranıyla ön lisans mezunu katılımcı öğretmenlerin ‘Evet’ şeklinde görüş bildirerek en çok yeterli buldukları, öğrenim durumu lisans olanların ise katılımcı öğretmenler arasında %2,6’sının ‘Hayır’ şeklinde görüş belirterek yetersiz olarak değerlendirdikleri söylenebilir.

Tablo 19 - Öğrenim Durumu Değişkeni İçin Kruskal-Wallis Testi

	Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı
Chi-Square	2,762
Df	2
Asymp. Sig. (2-tailed)*	,251

* $p \leq 0.05$

Tablo 19 incelendiğinde Asymp. Sig. (2-tailed) yani p anlamlılık değerinin Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı alt boyutu için 0,05 den büyük olduğu görülmektedir. Bu nedenle Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı alt boyutuyla öğrenim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Öğrenim durumuna göre anlamlı bir farka rastlanmadığı için çoklu karşılaştırma testi uygulanmamıştır.

c) 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan "Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı" hakkındaki görüşlerinin mesleki kıdem değişkeni ile karşılaştırılması frekans(*f*) ve yüzde (%) olarak tablo 20’de yer almaktadır.

Tablo 20 - Katılımcı Öğretmenlerin, Yöntem ve Tekniklerin Kullanımına Yönelik Görüşlerinin Mesleki Kıdeme Göre Dağılımı

Mesleki Kıdem		Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı			Toplam
		Hayır	Kısmen	Evet	
1-5 Yıl	(<i>f</i>)	0	14	16	30
	(%)	0,0	46,7	53,3	100
6-10 Yıl	(<i>f</i>)	0	10	8	18
	(%)	0,0	55,6	44,4	100
11-15 Yıl	(<i>f</i>)	1	29	19	49
	(%)	2,0	59,2	38,8	100
15 Yıl Üstü	(<i>f</i>)	2	9	17	28
	(%)	7,1	32,1	60,7	100
Toplam	(<i>f</i>)	3	62	60	125
	(%)	2,4	49,6	48,0	100

Tablo 20 İncelendiğinde mesleki kıdemi 15 yıl ve üstü olan katılımcı öğretmenlerin %60,7'sinin 'Evet', %32,1'inin 'Kısmen'; 11-15 yıl kıdemi olan katılımcı öğretmenlerin %59,2'sinin 'Kısmen', %38,8'inin 'Evet'; 6-10 Yıl kıdemi olan katılımcı öğretmenlerin %55,6'sının 'Kısmen', %44,4'ünün 'Evet'; 1-5 yıl olan katılımcı öğretmenlerin %53,3'sinin 'Evet', %46,7'sinin 'Kısmen' şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir.

Bu bulgulardan hareketle yöntem ve tekniklerin kullanımını %60,7 oranıyla 15 yıl ve üstü hizmet süresi olan katılımcı öğretmenlerin 'Evet' şeklinde görüş bildirerek en çok yeterli buldukları ve yine 15 yıl ve üstü katılımcı öğretmenlerin %7,1'inin 'Hayır' şeklinde görüş belirterek bu alanı yetersiz değerlendirdikleri söylenebilir. Bu durum araştırma anlamında bir çelişkili olarak değerlendirilmektedir. Yöntem ve Teknik Kullanımını yüzdeler olarak en çok yeterli bulanlar da 15 yıl ve üstü grubundan çıkmış, yetersiz bulanlar da 15 yıl ve üstü grubundan çıkmıştır.

Tablo 21 - Mesleki Kıdem Değişkeni İçin Kruskal-Wallis Testi

	Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı
Chi-Square	3,070
Df	3
Asymp. Sig. (2-tailed)*	,381

* $p \leq 0.05$

Tablo 21 incelendiğinde Asymp. Sig. (2-tailed) yani p anlamlılık değerinin Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı alt boyutu için 0,05 den büyük olduğu görülmektedir. Bu nedenle Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı alt boyutuyla mesleki kıdem değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılabılır. Mesleki Kıdeme göre anlamlı bir farka rastlanmadığı için çoklu karşılaştırma testi uygulanmamıştır.

d) 6. Sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında bulunan Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı hakkındaki görüşlerinin "Mezun Olunan Bölüm" değişkeni ile karşılaştırılması frekans (f) ve yüzde (%) olarak tablo 22'de yer almaktadır.

Tablo 22 - Katılımcı Öğretmenlerin, Yöntem ve Tekniklerin Kullanımına Yönelik Görüşlerinin Mezun Olunan Bölüme Göre Dağılımı

Mezun Olunan Bölüm		Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı			Toplam
		Hayır	Kısmen	Evet	
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	(f)	0	30	32	62
	(%)	0,0	48,4	51,6	100
Tarih Öğretmenliği	(f)	1	16	12	29
	(%)	3,4	55,2	41,4	100
Coğrafya Öğretmenliği	(f)	1	6	3	10
	(%)	10,0	60,0	30,0	100
Tarih Bölümü	(f)	1	6	7	14
	(%)	7,1	42,9	50,0	100
Coğrafya Bölümü	(f)	0	2	2	4
	(%)	0,0	50,0	50,0	100
Diğer	(f)	0	2	4	6
	(%)	0,0	33,3	66,7	100
Toplam	(f)	3	62	60	125
	(%)	2,4	49,6	48,0	100

Tablo 22 incelendiğinde mezun olunan bölüm Diğer bölüm mezunu katılımcı öğretmenlerin %66,7'sinin "Evet"; Coğrafya Öğretmenliği Mezunu katılımcı öğretmenlerin %60,0'ının "Kısmen"; Tarih Öğretmenliği mezunu katılımcı öğretmenlerin %55,2'sinin "Kısmen"; Sosyal Bilgiler öğretmenliği mezunu olan öğretmenlerin %51,6'sının "Evet"; Coğrafya Bölümü Mezunu katılımcı öğretmenlerin %50,0'sinin "Kısmen" ve Tarih Bölümü mezunu katılımcı öğretmenlerin %50,0'sinin "Evet" şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir.

Bu bulgulardan hareketle yöntem ve tekniklerin kullanımını %66,7 oranıyla Diğer kategorisindeki katılımcı öğretmenlerin 'evet' şeklinde görüş bildirerek en çok yeterli buldukları, Coğrafya mezunu olanların ise katılımcı öğretmenler arasında %10,0'unun 'Hayır' şeklinde görüş belirterek yetersiz olarak değerlendirdikleri söylenebilir.

Tablo 23 - Mezun Olunan Bölüm Değişkeni İçin Kruskal-Wallis Testi

	Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı
Chi-Square	3,795
Df	5
Asymp. Sig.*	,579

* p≤0.05

Tablo 23 incelendiğinde Asymp. Sig. (2-tailed) yani p anlamlılık değerinin Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı alt boyutu için 0,05 den büyük olduğu görölmektedir. Bu nedenle Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı alt boyutuyla mesleki kıdem değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Mezun olunan bölüme göre anlamlı bir farka rastlanmadığı için çoklu karşılaştırma testi uygulanmamıştır.

4. 5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın beşinci alt problemi kapsamında elde edilen veriler analiz edilerek aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırmanın problem cümlesi doğrultusunda yanıtlanması gereken sorulardan beşincisi, 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında kullanılan ifadelerin anlaşılabilirliği ve görsel düzen alt boyutu hakkındaki görüşleri nasıldır? sorusudur. Bu amaç doğrultusunda, ölçeğe ve ölçeğin alt boyutlarına ait elde edilen puanların seçenekler bazında yüzdeleri (%) ve frekans (*f*) değerleri tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24 – Katılımcı Öğretmenlerin, Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen Alt Boyutuna İlişkin Maddelere Yönelik Görüşlerinin Dağılımı

Sıra No	Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen alt boyutuna ilişkin maddeler	Dereceler				
		Hayır	Kısmen	Evet	Toplam	
1	Kılavuz kitap Sosyal Bilgiler programına uygun nitelikte hazırlanmıştır.	(f)	8	57	60	125
		(%)	6,4	45,6	48,0	100
2	Kılavuz kitapta öğrencilerin işlenecek konuda zorlanabileceği yerlere ilişkin uyarı ve açıklamalar bulunmaktadır.	(f)	52	49	24	125
		(%)	41,6	39,2	19,2	100
3	Kılavuz kitapta ölçme değerlendirme sorularındaki ifadeler öğrencilerin anlayacağı düzeydedir.	(f)	15	53	57	125
		(%)	12,0	42,4	45,6	100
4	Kılavuz kitapta kaynakça yeterli niteliktedir.	(f)	23	37	65	125
		(%)	18,4	29,6	52,0	100
5	Kılavuz kitapta doğru, açık, anlaşılır bir dil ve anlatım kullanılmıştır.	(f)	5	47	73	125
		(%)	4,0	37,6	58,4	100
6	Kılavuz kitapta öğrencileri araştırmaya, bilgi ve teknoloji üretmeye yönlenecek ödev, proje ve benzeri çalışma süreç ve yönergelerini içermektedir.	(f)	17	60	48	125
		(%)	13,6	48,0	38,4	100
7	Kılavuz kitapta görsel öğeler ait olduğu metinle ilişkili sayfalarda kullanılmıştır.	(f)	5	46	74	125
		(%)	4,0	36,8	59,2	100
8	Kılavuz kitapta sözlük bölümü içeriğe uygun olarak düzenlenmiştir.	(f)	18	57	50	125
		(%)	14,4	45,6	40,0	100
9	Kılavuz kitapta sayfa tasarımı, renkler ve görsel öğeler birbirini tamamlayıcı niteliktedir.	(f)	9	56	60	125
		(%)	7,2	44,8	48,0	100
10	Kılavuz kitapta ölçme değerlendirmede kullanılacak araç ve yöntemlere ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.	(f)	5	57	63	125
		(%)	4,0	45,6	50,4	100
11	Kılavuz kitabın cildi sağlam, kullanışlı ve kolay taşınabilir niteliktedir.	(f)	13	39	73	125
		(%)	10,4	31,2	58,4	100

Tablo 24 incelendiğinde 2. maddede yer alan "Kılavuz kitapta öğrencilerin işlenecek konuda zorlanabileceği yerlere ilişkin uyarı ve açıklamalar bulunmaktadır." ifadesine katılımcı öğretmenlerin %41,60'sı, 4. maddede yer alan "Kılavuz kitapta kaynakça yeterli niteliktedir." ifadesine katılımcı öğretmenlerin %18,40'ı, 8. maddede yer alan "Kılavuz kitapta sözlük bölümü içeriğe uygun olarak düzenlenmiştir."

ifadesine katılımcı öğretmenlerin %14,40'ı 'Hayır' şeklinde görüş bildirdikleri; 7. maddede yer alan "Kılavuz kitapta görsel öğeler ait olduğu metinle ilişkili sayfalarda kullanılmıştır." ifadesine katılımcı öğretmenlerin %59,20'si, 5. maddede yer alan "Kılavuz kitapta doğru, açık, anlaşılır bir dil ve anlatım kullanılmıştır." ve 11. maddede yer alan "Kılavuz kitabın cildi sağlam, kullanışlı ve kolay taşınabilir niteliktedir." ifadelerine katılımcı öğretmenlerin %58,40'ının, 4. maddede yer alan "Kılavuz kitapta kaynakça yeterli niteliktedir." ifadesine katılımcı öğretmenlerin %52,00'sinin 'Evet' şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir.

Bu bulgulardan hareketle 'Kılavuz kitapta görsel öğeler ait olduğu metinle ilişkili sayfalarda kullanılmıştır.' ifadesine katılımcı öğretmenlerin %59,2'sinin "Evet" şeklinde olumlu görüş bildirmeleri kitapta en yeterli olan kısmın görsel ile metin uyumu olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Ancak 'Kılavuz kitapta öğrencilerin işlenecek konuda zorlanabileceği yerlere ilişkin uyarı ve açıklamalar bulunmaktadır.' şeklindeki ifadeye katılımcı öğretmenlerin %42,6'sının "Hayır" şeklinde görüş bildirmeleri kitapların uyarı ve açıklama bölümlerinin yetersizliklerini vurgulaması bakımından önemli olarak değerlendirilmektedir.

4. 6. Altıncı Alt Problem İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın altıncı alt problemi kapsamında elde edilen veriler analiz edilerek aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırmanın problem cümlesi doğrultusunda yanıtlanması gereken sorulardan altıncısı, 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen Hakkındaki Görüşleri"; cinsiyete, öğrenim durumuna, mesleki kıdeme ve mezun olduğu alana göre değişmekte midir? sorusudur. Bu amaç doğrultusunda, ölçeğe ve ölçeğin alt boyutlarına ait elde edilen puanların seçenekler bazında yüzdeleri (%) ve frekans (*f*) değerleri ayrı ayrı tablolar şeklinde aşağıda verilmiştir.

a) 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen hakkındaki görüşlerinin cinsiyet değişkeni ile karşılaştırılması tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25 – Katılımcı Öğretmenlerin, Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzene Yönelik Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet		Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen			Toplam
		Hayır	Kısmen	Evet	
Kadın	(<i>f</i>)	2	19	26	47
	(%)	4,3	40,4	55,3	100
Erkek	(<i>f</i>)	3	39	36	78
	(%)	3,8	50,0	46,2	100
Toplam	(<i>f</i>)	5	58	62	125
	(%)	4,0	46,4	49,6	100

Tablo 25'te Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf öğretmen kılavuz kitabında Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen alt boyutuna ilişkin görüşlerinin dağılımının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması frekans (*f*) ve yüzde (%) olarak yer almaktadır.

Tablo 25 incelendiğinde katılımcı öğretmenlerin arasında kadınların %55,3'ünün 'Evet', %40,4'ünün 'Kısmen', Erkek olan katılımcı öğretmenlerin %46,2'sinin 'Evet', %50,0'unun 'Kısmen' şeklinde görüş belirterek kitapta kullanılan ifadelerin anlaşılabilirliği ve görsel düzen hakkında toplamda katılımcı öğretmenlerin %49,6'sının evet şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir.

Tablo 26 - Cinsiyet Değişkeni İçin Mann-Whitney U testi

	Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen
Mann-Whitney U	1675,500
Wilcoxon W	4756,500
Z	-,910
Asymp. Sig. (2-tailed)*	,363

* $p \leq 0.05$

Tablo 26 incelendiğinde Asymp Sig. (2-tailed) yani *p* anlamlılık değerinin "Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen" alt boyutu için 0,05 den büyük olduğu görülmektedir. Bu nedenle Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve

Görsel Düzen alt boyutuyla cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir değişiklik olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Cinsiyete göre anlamlı bir farka rastlanmadığı için çoklu karşılaştırma testi uygulanmamıştır.

b) 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz Kitabında Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen hakkındaki görüşlerinin öğrenim durumu değişkeni ile karşılaştırılması Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27 – Katılımcı Öğretmenlerin, Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzene Yönelik Görüşlerinin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu		Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen			Toplam
		Hayır	Kısmen	Evet	
Önlisans	(f)	0	0	5	5
	(%)	0,0	0,0	100	100
Lisans	(f)	5	56	56	117
	(%)	4,3	47,9	47,9	100
Lisans Üstü	(f)	0	2	1	3
	(%)	0,0	66,7	33,3	100
Toplam	(f)	5	58	62	125
	(%)	4,0	46,4	49,6	100

Tablo 27’de Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf öğretmen kılavuz kitabında Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen alt boyutuna ilişkin görüşlerinin dağılımının öğrenim durumu değişkenine göre karşılaştırılması frekans (f) ve yüzde (%) olarak yer almaktadır.

Tablo 27 incelendiğinde öğrenim durumları Önlisans olan katılımcı öğretmenlerin %100’ünün 'Evet', Lisans olan katılımcı öğretmenlerin %47,9'unun 'Evet', %47,9'unun 'Kısmen', Lisans Üstü olan katılımcı öğretmenlerin %33,3'ünün 'Evet', %66,7'sinin 'Kısmen' şeklinde görüş belirterek kitapta kullanılan ifadelerin anlaşılabilirliği ve görsel düzen hakkında olumlu yönde görüş bildirdikleri görülmektedir.

Tablo 28 - Öğrenim Durumu Değişkeni İçin Kruskal-Wallis Testi

	Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen
Chi-Square	5,216
Df	2
Asymp. Sig. (2-tailed)*	,074

* p≤0.05

Tablo 28 incelendiğinde Asymp. Sig. (2-tailed) yani p anlamlılık değerinin Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen alt boyutu için 0,05 den büyük olduğu görülmektedir. Bu nedenle Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen alt boyutuyla öğrenim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Öğrenim durumuna göre anlamlı bir farka rastlanmadığı için çoklu karşılaştırma testi uygulanmamıştır.

c) 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen hakkındaki görüşlerinin mesleki kıdem değişkeni ile karşılaştırılması tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29 - Katılımcı Öğretmenlerin, Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzene Yönelik Görüşlerinin Mesleki Kıdeme Göre Dağılımı

Mesleki Kıdem		Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen			Toplam
		Hayır	Kısmen	Evet	
1-5 Yıl	(<i>f</i>)	2	17	11	30
	(%)	6,7	56,7	36,7	100
6-10 Yıl	(<i>f</i>)	0	6	12	18
	(%)	0,0	33,3	66,7	100
11-15 Yıl	(<i>f</i>)	2	21	26	49
	(%)	4,1	42,9	53,1	100
15 Yıl Üstü	(<i>f</i>)	1	14	13	28
	(%)	3,6	50,0	46,4	100
Toplam	(<i>f</i>)	5	58	62	125
	(%)	4,0	46,4	49,6	100

Tablo 29’da Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf öğretmen kılavuz kitabında Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen alt boyutuna ilişkin görüşlerinin dağılımının mesleki kıdem değişkenine göre karşılaştırılması frekans (*f*) ve yüzde (%) olarak yer almaktadır.

Tablo 29 incelendiğinde katılımcı öğretmenlerin mesleki kıdem durumları 1-5 yıl arasında olanların %56,7’sinin 'Kısmen', %36,7’sinin 'Evet'; 6-10 yıl olanların %66,7’sinin 'Evet', %33,3’ünün 'Kısmen'; 11-15 yıl kıdemi olan katılımcı öğretmenlerin %53,1 'Evet', %42,9’unun 'Kısmen'; 15 yıl ve üstü kıdemi olan katılımcı öğretmenlerin %50,0’sinin 'Kısmen', %46,4’ünün 'Evet' şeklinde görüş

belirterek kitapta kullanılan ifadelerin anlaşılabilirliği ve görsel düzen hakkında olumlu görüş bildirdikleri görülmektedir.

Bu verilerden hareketle Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdem durumları değişkenlerine göre kılavuz kitapta kullanılan ifadelerin anlaşılabilirliği ve görsel düzen hakkındaki görüşlerinde önemli bir farklılık olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Katılımcı öğretmenlerin kitapta kullanılan ifadelerin anlaşılabilirliği ve görsel düzen hakkında olumlu görüşe sahip oldukları ve %66,7 oranıyla 6-10 yıl arasında mesleki kıdeme sahip olanların bu alt boyuta “Evet” şeklinde görüş bildirmeleri kılavuz kitap hakkında deneyime sahip olan öğretmenlerin olumlu görüş bildirdiği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 30 - Mesleki Kıdem Değişkeni İçin Kruskal-Wallis Testi

	Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen
Chi-Square	4,791
Df	3
Asymp. Sig. (2-tailed)*	,188

* $p \leq 0.05$

Tablo 30 incelendiğinde Asymp. Sig. (2-tailed) p anlamlılık değerinin Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen alt boyutu için 0,05 den büyük olduğu görülmektedir. Bu nedenle Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen alt boyutuyla mesleki kıdem değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Mesleki Kıdeme göre anlamlı bir farka rastlanmadığı için çoklu karşılaştırma testi uygulanmamıştır.

d) 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabında Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen hakkındaki görüşlerinin mezun olunan bölüm değişkeni ile karşılaştırılması tablo 31’de yer almaktadır.

Tablo 31 – Katılımcı Öğretmenlerin, Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılrlığı ve Görsel Düzene Yönelik Görüşlerinin Mezun Olunan Bölüme Göre Dağılımı

Mezun Olunan Bölüm	Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılrlığı ve Görsel Düzen			Toplam
	Hayır	Kısmen	Evet	
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	(<i>f</i>) 2	28	32	62
	(%) 3,2	45,2	51,6	100
Tarih Öğretmenliği	(<i>f</i>) 2	8	19	29
	(%) 6,9	27,6	65,5	100
Coğrafya Öğretmenliği	(<i>f</i>) 1	5	4	10
	(%) 10,0	50,0	40,0	100
Tarih Bölümü	(<i>f</i>) 0	11	3	14
	(%) 0,0	78,6	21,4	100
Coğrafya Bölümü	(<i>f</i>) 0	3	1	4
	(%) 0,0	75,0	25,0	100
Diğer	(<i>f</i>) 0	3	3	6
	(%) 0,0	50,0	50,0	100
Toplam	(<i>f</i>) 5	58	62	125
	(%) 4,0	46,4	49,6	100

Tablo 31 'de Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf öğretmen kılavuz kitabında Kullanılan İfadelerin Anlaşılrlığı ve Görsel Düzen alt boyutuna ilişkin görüşlerinin dağılımının mezun olunan bölüm değişkenine göre karşılaştırılması frekans (*f*) ve yüzde (%) olarak yer almaktadır.

Tablo 31'e göre mezuniyet olunan bölüm durumları Tarih Bölümü mezunu katılımcı öğretmenlerin %78,6'sının "Kısmen", %21,4 "Evet", Coğrafya Bölümü mezunu katılımcı öğretmenlerin %75,0'ının "Kısmen", %25,0 'ının "Evet", Tarih Öğretmenliği mezunu katılımcı öğretmenlerin %65,5'inin "Evet", Sosyal Bilgiler öğretmenliği mezunu olan öğretmenlerin %51,6'sının "Evet" şeklinde görüş belirterek kitapta kullanılan ifadeler ve görsel düzen hakkında olumlu görüş bildirdikleri görülmektedir.

Bu verilerden hareketle Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, mezun olunan bölüm durumları değişkenlerine göre görüşlerinde farklılık olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Kılavuz kitapta yer alan ifadelerin anlaşılabilirliği ve görsel düzen alt boyutuna ilişkin katılımcı öğretmenlerin görüşlerinin 'evet' seçeneği üzerinde yoğunlaşması kılavuz kitaplarını fiziksel olarak yeterli buldukları şeklinde değerlendirilebilir.

Tablo 32 - Mezun Olunan Bölüm Değişkeni İçin Kruskal-Wallis Testi

	Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen
Chi-Square	6,902
Df	5
Asymp. Sig.*	,228

* p≤0.05

Tablo 32 incelendiğinde Asymp. Sig. (2-tailed) yani p anlamlılık değerinin Kılavuz Kitabında Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen alt boyutu için 0,05 den büyük olduğu görülmektedir. Bu nedenle Kılavuz Kitabında Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen alt boyutuyla mesleki kıdem değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Mesleki kıdeme göre anlamlı bir farka rastlanmadığı için çoklu karşılaştırma testi uygulanmamıştır.

4. 7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmada açık-uçlu soru formu aracılığıyla ‘Öğretmen kılavuz kitaplarında karşılaştığınız güçlükler nelerdir?’ sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya yönelik katılımcı öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen temalar tablo 33’te verilmiştir.

Tablo 33 - Katılımcı Öğretmenlerin, Kılavuz Kitaplarında Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Görüşleri

Tema	Sorunlar	f	%
İçerikle ilgili Sorunlar	Bireysel farklılıkların dikkate alınmamış olması	13	15,66
	Kitapta güncel ve yeterli bilgi olmamasının başka kaynak kullanımını gerektirmesi	13	15,66
	Kazanımların ve ara disiplinlerin açıklamasında yetersiz kalması	9	10,84
	Kitapta kullanılan görsellerin hem yetersiz hem de boyutlarının küçük olması	7	8,43
	Kitaptaki yazı puntolarının küçük olması	7	8,43
	Etkinliklerin niteliksiz ve yetersiz olması	6	7,23
	"İpek yolunda Türkler" ünitesinin yoğun ve öğrenci seviyesinin üstünde olması	5	6,02
	Değerlendirme sorularına yönelik cevap anahtarlarının eksikliği ve yanlışlığı	5	6,02
	Gereksiz ayrıntılara yer verilmesi	4	4,82
	Dersi yönlendirecek alternatif soruların yetersiz olması	4	4,82
	Öğrencileri güdülemede yetersiz olması	3	3,61
	Tarih konuları ağırlıklı ünitelerde Kronolojik sıralamanın anlaşılması zor olması	3	3,61
	Sözlük bölümünün yetersiz olması	2	2,41
	Ders işleniş planının yetersiz olması	1	1,20
	Öğretim programına uygun olmaması	1	1,20
	Toplam	83	100

Tema	Sorunlar	f	%
Uygulamayla ilgili Sorunlar	Süre yetersizliği (ders saatinin yetersizliği)	17	43,59
	Süre yetersizliği (etkinlik için)	9	23,08
	Çevre şartlarına duyarlı olmaması	6	15,38
	Araç gereçlerin temin edilememesi	3	7,69
	Etkinliklerin internet ortamında yapılmasının istenmesi	1	2,56
	Velilerin program hakkında bilgi sahibi olmayışı	1	2,56
	Öğretmenlerin program hakkında bilgi sahibi olmayışı	1	2,56
	Not tutturmaya teşvik etmesi	1	2,56
	Toplam	39	100
	Genel Toplam	122	100

Tablo 33 incelendiğinde, bu soruya katılımcı öğretmenlerin içeriğe ve uygulamaya ilişkin farklı kategorilerde görüşler bildirdikleri görülmüştür. Katılımcı öğretmenlerin içerikle ilgili sorunlara yönelik görüşleri incelendiğinde %15,66'sının 'bireysel farklılıkların dikkate alınmamış olduğunu' ve 'kitapta güncel ve yeterli bilgi olmamasının başka kaynak kullanımını gerektirdiğini'; %10,84 'ü 'kazanımların ve ara disiplinlerin açıklanmasında yetersiz kaldığını'; %8,43'ü 'Kitapta kullanılan görsellerin hem yetersiz hem de boyutlarının küçük olması' ve ' kitaptaki yazı puntolarının küçük olması'; %7,23'ü 'Etkinliklerin niteliksiz ve yetersiz olması' nı belirttikleri görülmüştür.

Katılımcı öğretmenlerin uygulamayla ilgili sorunlara yönelik görüşleri incelendiğinde %43,59'unun 'süre yetersizliği (ders saatinin yetersizliği)'; %23,08'inin 'süre yetersizliği (etkinlik için); %15,38'inin ' çevre şartlarına duyarlı olmaması'; %7,69'unun 'araç gereçlerin temin edilememesini' belirttikleri görülmüştür.

Katılımcı öğretmenler 'Öğretmen kılavuz kitaplarında karşılaştıkları güçlüklerle ilgili içerikte yer alan sorunlarla ilgili görüşlerini; "*Kılavuz kitapta konu anlatımına yardımcı olan bölümlerin yazı puntolarının büyüklüğü yeterli değil okumakta güçlük çekiyorum. Görsellerde yer alan resimlerdeki detayları anlayamıyorum, benim gibi gözünde problem yaşayan öğretmenlerin bu konuda sıkıntı yaşadıklarını düşünüyorum.*" gibi ifadelerle belirtmişlerdir.

Katılımcı öğretmenler 'Öğretmen kılavuz kitaplarında karşılaştıkları güçlüklerle ilgili uygulamada yer alan sorunlarla ilgili görüşlerini; "*Kılavuz kitapta*

bulunan konuların işlenişi sırasında öğretmenlerden istenen araç ve gereçlerin görevli bulunduğum kurumlar nezdinde (okul) temininde güçlük çekiyoruz. Kılavuz kitapta yer alan ders ve etkinlik sürelerinin uygun olmadığını düşünmekteyim istenilenlerin verilebilmesi için temmuza kadar ders yapmamız gerekir." gibi ifadelerle belirtmişlerdir.

4. 8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın sekizinci alt problemine yönelik olarak araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine açık-uçlu soru formu aracılığıyla ‘Öğretmen kılavuz kitabının daha etkili kullanılması için sizce neler yapılmalıdır?’ sorusu yöneltmiştir. Bu soruya yönelik katılımcı öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen temalar Tablo 34’de verilmiştir.

Tablo 34 - Kılavuz Kitaplarında Karşılaşılan Güçlüklere Getirilen Çözüm Önerileri

Tema	Öneriler	f	%
İçerikle ilgili Öneriler	Konular öğrenci düzeylerine uygun hazırlanmalı	8	8,42
	Etkinlikler az sayıda ve nitelikli olabilir	8	8,42
	Öğrencilerin yaş gurubuna hitap eden ilgi çekici etkinlikler hazırlanmalı	8	8,42
	Grafik harita gibi görsel malzeme eksikliği giderilmeli	7	7,37
	Kılavuz kitapta yazı karakterleri daha büyük olmalı	5	5,26
	Ünite konularının kendi içinde uyumu sağlanmalı (2. ünitesi)	4	4,21
	Sözlük bölümü geliştirilmeli	4	4,21
	Kazanımların öz ve kısa olması sağlanmalı	4	4,21
	“ İpek Yolunda Türkler ” ünitesinde içerik sadeleştirilmeli ünitenin konuları azaltılmalı	4	4,21
	Konu içerikleri için daha fazla bilgiye yer verilmeli	3	3,16
	Etkinlik cevap anahtarı oluşturulabilir	3	3,16
	Kitapta yazı puntolarının büyümesi için etkinlik ve ders kitabı bölümleri ayrı sayfalarda olmalı	3	3,16
	Hazırlanan etkinlikler için açıklamalar kılavuz kitapta yer almalı	3	3,16
	Konularda yaş guruplarına uygun anlatım tarzı kullanılması gerekiyor	3	3,16
	Kitapta yer alan resim ve fotoğrafların detayların görülebileceği kadar büyütülmesi	3	3,16
	İçerik basitleştirilip ,etkinlik sayısının artırılması	3	3,16
	Somut örneklere daha fazla yer verilmeli	3	3,16
	Bilgilerin güncelliği için günlük yaşamdan bağlantılar kurulmalı	2	2,11
	Kılavuz kitapta ara değerlendirme sorularına yer verilmeli	2	2,11
	Öğrenme güçlüğü çekilen konuların tespiti yapılmalı	2	2,11
	Kitapta kazanımları kapsayan metinlere yer verilmeli	2	2,11
	Ders notlarına olan ihtiyacın ortadan kalkması için kaynak yetersizliği giderilmeli	2	2,11
	Öğrencilerin etkinlikleri hazırlayabilmesi için yeterli süre verilmeli	1	1,05
	Kılavuz kitapta öğrenim güçlüğü çeken öğrencilere özel bölümler olmalı	1	1,05
	Güncelliği kaybolan bilgiler kitaptan çıkartılmalı	1	1,05
	Kavram haritaları çoğaltılmalıdır	1	1,05
	Bilgilerin çıkarım şeklinde verilmesi için hikaye tarzı kullanılmalı	1	1,05
	Ölçme değerlendirme bölümlerinin sayısı artırılmalı	1	1,05
	“ Yeryüzünde Yaşam ”ünitesinin yaşadığımız dünya konulu bölümünde işlenen ölçek bilgileri, matematik dersi pay-payda konularıyla paralel gitmelidir	1	1,05
	Konu başlıklarına yan başlık ilave edilerek neden-sonuç , mekan ilişkisi kurulmalı	1	1,05
Kılavuz kitaptan zaman formlar çıkartılmalı	1	1,05	
Toplam	95	100	
Uygulamayla ilgili Öneriler	Ders saati süresinin artırılması	6	17,14
	Ders saati süresinin konulara göre artırılması	5	14,29
	Çevre şartlarına uygun esnek etkinliklerin hazırlanması	5	14,29
	Öğretmenler için bilgi eksikliği giderilmeli	5	14,29
	Öğretmeni bilgilendirecek açıklayıcı bilgilere yer verilmeli	4	11,43
	Kitaplar ve etkinlikler belirlenirken sosyo-ekonomik düzey dikkate alınmalı	4	11,43
	Yöntem ve teknikler her konu için belirtilmeli ve açıklaması yapılmalı	1	2,86
	İnteraktif kitaplar sayesinde öğrencilerin kendilerine göre değişiklik yapabilmesi sağlanmalı	1	2,86
	Kılavuz kitaplar dışında etkinlik yapılabilmesi için zaman verilmeli	1	2,86
	Çalışma defteri türünde öğrenciye yardımcı kılavuz olmalı	1	2,86
	Tarih ve coğrafya konularının birbirinden ayrılarak ders saati düzenlemesi yapılmalı	1	2,86
	Öğretmen görüşleri alınmalı	1	2,86
	Toplam	35	100
Genel Toplam	130	100	

Tablo 34’de katılımcı öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretmen kılavuz kitaplarının daha etkili kullanılmasına ilişkin karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik önerileri oluşturulan içerikle ilgili ve uygulamaya yönelik olmak üzere iki grup halinde düzenlenen temalar yer almaktadır. Bu soruya ilişkin 40 katılımcı öğretmenin belirttiği toplam 130 görüşün 95’ini kılavuz kitabın içeriğiyle ilgili öneriler oluştururken, 35’ini ise kılavuz kitabın uygulamasıyla ilgili öneriler oluşturmuştur. Öğretmenlerin kılavuz kitaplarının daha etkili kullanılmasına ilişkin karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik önerilerin çeşitliliği gruplamaya gitmeye neden olmuş ve söz konusu öneriler ‘içerikle ilgili öneriler’ ve ‘uygulamayla ilgili öneriler’ olmak üzere 2 grupta toplanmıştır.

Katılımcı öğretmenlerin görüşlerinin içerikle ilgili öneriler kısmında %8,42’sinin 'konular öğrenci düzeylerine uygun hazırlanması' ve 'etkinlik sayısı daha nitelikli ama az sayıda olması' ve 'öğrencilerin yaş gurubuna hitap eden ilgi çekici etkinlikler hazırlanması'; %7,37 'sinin 'grafik harita gibi görsel malzeme eksikliği giderilmesi'; %5,26’sının 'kılavuz kitapta yazı karakterleri daha büyük olması'; %4,21’inin 'ünite konularının kendi içinde uyumu sağlanmalı (2 ünitesi)' ve 'sözlük bölümü geliştirilmesi' ve 'kazanımların öz ve kısa olması sağlanması' gibi önerilerde buldukları görülmektedir.

Katılımcı öğretmenlerin görüşlerinin uygulamayla ilgili öneriler kısmında %17,14’ünün 'ders saati süresinin artırılması'; %14,29’unun 'ders saati süresinin konulara göre artırılması' ve 'çevre şartlarına uygun esnek etkinliklerin hazırlanması' ve 'öğretmenler için bilgi eksikliği giderilmesini' ve 'öğretmeni bilgilendirecek açıklayıcı bilgilere yer verilmesi' ; %14,29’unun 'kitaplar ve etkinlikler belirlenirken sosyo-ekonomik durumların gözeteilmesi' dair önerilerde buldukları görülmektedir.

Katılımcı öğretmenler ‘Öğretmen kılavuz kitabının daha etkili kullanılması için içerikle ilgili neler yapılabileceğine dair ilgili görüşlerini; *"Kazanım sayısı azaltılmalı kazanımlar belirlenirken öğrenci seviyeleri ve bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulmalı"*, *"Harita ve görsel unsurlara daha fazla yer verilmesi*

gerektiğini düşünüyorum. ", "Kılavuz kitapta öğrenim güçlüğü çeken öğrencilerimiz için özel bölümlere yer verilmeli.", "Öğrencilerin yaş grubuna hitap eden, ilgilerini çekebilecek tarzda etkinlikler hazırlanmalı.", "Kitapta yere alan fotoğraf ve resimlerdeki detayların daha rahat görülebileceği boyutlarda büyütülmesi gerekiyor.", "Bilgilerin güncel örnek ve etkinliklerle pekiştirilmesi gerekiyor.", "Ünite konuları kendi içinde uyum sağlamalı." gibi ifadelerle belirtmişlerdir.

Katılımcı öğretmenler "Öğretmen kılavuz kitaplarında karşılaştıkları güçlüklerle ilgili uygulamada yer alan sorunlarla ilgili görüşlerini; *"Kılavuz kitabında öğrencilerle etkinliklerin etkin bir şekilde zamanında hazırlanabilmesi için yeterli sürenin verilmesi yada etkinlik süresinin azaltılarak yaşanan zaman darlığının giderilmesi gerekmektedir.", "Kitaplar hazırlanırken öğretmen görüşlerine yer verilmeli", "Tarih ve coğrafya konularını birbirinden ayırarak, konuların dağılımına göre ders saati konusunda değişiklikler yapılmalı.", "Kılavuz kitapta öğretmenleri daha fazla bilgilendirici ifadelere yer verilmeli." gibi ifadelerle belirtmişlerdir.*

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, problem cümlesi ve alt problemler çerçevesinde elde edilen bulgularına göre sonuçlar ve bu sonuçlara yönelik geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. SONUÇLAR

Araştırmanın alt amaçları doğrultusunda araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ölçme aracına belirttikleri görüşleri ve görüşme formuna verdiği cevaplar incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

- Öğretmenlerin, “Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabında yer alan etkinliklerin tasarımı ve kullanılabilirliği”, “Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabında yer alan yöntem ve tekniklerin kullanımı” ve “Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabında ifadelerin anlaşılabilirliği ve görsel düzen” alt boyutlarına ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin, kılavuz kitapta üniteler için belirtilen araç gereçlerin kolay bulunabilir olması bakımından yeniden incelenmesi gerektiği, öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirici çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı görüşünde oldukları ve kılavuz kitabın Sosyal Bilgiler programına tam olarak uygun nitelikte hazırlanmadığı görüşünde oldukları söylenebilir. Bu sonuçlar kadın ve erkek öğretmenlerin kılavuz kitapta yer alan etkinliklerin tasarımı ve kullanılabilirliği, kitapta yer alan yöntem ve tekniklerin kullanımı, kılavuz kitapta yer alan ifadelerin anlaşılabilirliği ve görsel düzen konusunda orta düzeyde olumlu görüşte olduklarını ortaya koymaktadır.
- Öğretmenlerin, “Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabında yer alan etkinliklerin tasarımı ve kullanılabilirliği”, “Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz

kitabında yer alan yöntem ve tekniklerin kullanımı” ve “Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabında ifadelerin anlaşılabilirliği ve görsel düzen” alt boyutlarına ilişkin görüşlerinin kıdeme göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar tüm kıdem durumundaki öğretmenlerin kılavuz kitapta üç alt boyut konusunda da orta düzeyde olumlu görüşleri olduklarını ortaya koymaktadır.

- Öğretmenlerin, “Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabında yer alan; etkinliklerin tasarımı ve kullanılabilirliği, yöntem ve tekniklerin kullanımı ve ifadelerin anlaşılabilirliği ve görsel düzen” alt boyutlarına ilişkin görüşlerinin mezun olunan bölüme göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar öğretmenlerin her bir alt boyut için orta düzeyde olumlu görüşte olduklarını ortaya koymaktadır.
- Öğretmenlerin, “Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabında yer alan; etkinliklerin tasarımı ve kullanılabilirliği, yöntem ve tekniklerin kullanımı” ve “ifadelerin anlaşılabilirliği ve görsel düzen” alt boyutlarına ilişkin görüşlerinin öğrenim durumuna göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar ön lisans, lisans ve lisans üstü mezunu öğretmenlerin kılavuz kitapta yer alan etkinliklerin tasarımı ve kullanılabilirliği, yöntem ve tekniklerin kullanımı ve ifadelerin anlaşılabilirliği ve görsel düzeni konusunda kısmen şekilde olumlu görüşte olduklarını ortaya koymaktadır.
- Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler 6. sınıf öğretmen kılavuz kitabında belirlenen her bir alt boyutla ilgili çeşitli eksikliklerin bulunduğu belirlenmiştir. Özellikle Sosyal Bilgiler dersi öğretmen kılavuz kitabının “etkinliklerin tasarlanması ve kullanılabilirliği” alt boyutunun öğretmenler tarafından kısmen yeterli bulunması, bu açıdan öğretmen kılavuz kitabının gözden geçirilmesinin gerekli olduğu sonucunu beraberinde getirmektedir.
- Ayrıca öğretmen görüşlerinde cinsiyet, mesleki kıdem, mezun olunan bölüm ve öğretim durumuna göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın görüşme formu aracılığıyla elde edilen sonuçları ise şu şekilde özetlenebilir:

- Öğretmen kılavuz kitabına yönelik karşılaşılan sorunlara yönelik katılımcı öğretmenlerin görüşleri içerikle ilgili ve uygulamaya yönelik olmak üzere iki boyutta incelenmiştir. İçerikle ilgili sorunlara yönelik görüşlere göre sorunlar kılavuz kitapta 'bireysel farklılıkların dikkate alınmamış olması', 'kitapta güncel ve yeterli bilgi olmamasının başka kaynak kullanımını gerektirmesi', 'kazanımların ve ara disiplinlerin açıklanmasında yetersiz kalması', 'kitaptaki yazı puntolarının küçük olması' ve 'Etkinliklerin niteliksiz ve yetersiz olması' şeklinde belirtilmiştir. Uygulamayla ilgili sorunlara yönelik öğretmen görüşleri incelendiğinde 'süre yetersizliği (etkinlik ve ders saati)', 'çevre şartlarına duyarlı olmama', 'araç gereçlerin temin edilememesi' şeklindedir. Bu bulgular öğretmenlerin kılavuz kitapları uygularken çeşitli sorunlarla karşılaştıkları sonucunu doğurmaktadır.

Öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik öneriler ise şu şekilde özetlenebilir:

- İçerikle ilgili öneriler: konuların öğrenci düzeylerine uygun hazırlanması, etkinliklerin daha nitelikli ve az sayıda olması, öğrencilerin yaş gurubuna hitap eden ilgi çekici etkinlikler hazırlanması, grafik harita gibi görsel malzeme eksikliğinin giderilmesi ve kılavuz kitapta yazı karakterlerinin daha büyük olması vb. şeklinde ifade edilebilir.
- Uygulamayla ilgili öneriler: Sosyal Bilgiler ders saatlerinin artırılması, ders saati süresinin konulara göre artırılması, çevre şartlarına uygun esnek etkinliklerin hazırlanması, öğretmenler için bilgi eksikliğinin giderilmesi, öğretmeni bilgilendirecek açıklayıcı bilgilere yer verilmesi, kitaplar ve etkinlikler belirlenirken sosyo-ekonomik düzeyin gözönüne alınması vb. şeklinde ifade edilebilir.

5.2. ÖNERİLER

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar dikkate alınarak "Kılavuz Kitapların" geliştirilmesine ve araştırmacılara yönelik öneriler bu bölümde verilmiştir.

Öğretmen Kılavuz kitapların geliştirilmesine yönelik öneriler:

- Öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan etkinliklerin çevre şartlarını bölgesel durumları göz önüne alınarak esnek bir yapıda hazırlanması gerekmektedir.
- Öğretmen kılavuz kitaplarında üniteler için belirtilen araç gereçlerin kolay ulaşılabilir olmasına dikkat edilmelidir.
- Öğretmen kılavuz kitaplarının cildinin sağlam, kullanışlı ve kolay taşınabilir özellikte hazırlanması gerekmektedir.
- Öğretmen kılavuz kitaplarında öğrencilerin hazır bulunuşluklarını sağlayacak giriş etkinliklerine yer verilmelidir.
- Öğretmen kılavuz kitaplarında yeterli düzeyde ölçme değerlendirme yöntem ve teknik açıklamalarına yer verilmelidir.

Araştırmacılara yönelik öneriler:

- Araştırmanın örneklem grubu değiştirilip genişletilerek büyük bir örnekleme aynı konu üzerinde araştırma yapılabilir.
- Daha derinlemesine araştırma yapmak için araştırmanın nitel boyutuna ağırlık verilerek tekrar çalışılabilir.
- Sosyal Bilgiler 6. sınıf öğretmen kılavuz kitaplarını kapsayan bu çalışmanın bir devamı olarak 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabı üzerinde de bir araştırma yapılabilir.
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerine mesleki eğitim kapsamında yada hizmet içi eğitimler düzenlenerek öğretmen kılavuz kitabının derslerde etkili kullanımına yönelik bilgi eksiklikleri giderilebilir.

- Sonuç olarak ğretmen kılavuz kitapları alandan akademisyenler ve uygulayıcılarla birlikte bir alıştay ortamında değerlendirilmesi yararlı sonuçlar getirebilir.

KAYNAKÇA

- Atik, A. (2006). “Yeni ilköğretim 1. Kademe Sosyal Bilgiler Programında Yaratıcılık”,Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Bean, R. M., Zigmond, N.K. ve Hartman, D. (1994) Adapted Use of Social Studies Text books in Elementary Classrooms: Views of Classroom Teachers. *Remédiai and Spécial Education (RASE)*, 15, (4), 216-226.
- Bek, S. S. (2005). *İlköğretim (4-5-6-7) Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer alan Harita Metin İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Binbaşıoğlu, C.(1991). Öğrenme Psikolojisi, Kadioğlu Matbaası, Ankara.
- Bozkurt, V. (2000). Enformasyon Toplumu ve Türkiye, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Carter, Good, (1959). Dictionary Of Education, Mc Grav Hill Book Company, Newyork.
- Ceyhan, E. , Yiğit, B. (2003). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi.*: Anı Yayıncılık, Ankara.
- Creswell, J.W. (1994). Research Design: Qualitative and Quantitative Approaches, Sage Publications Ltd, London.
- Çağlar, A. (1992). *İlkokul 4 ve 5 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Üzerine Bazı Görüşler*. Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, 4, İstanbul.
- Çepni, S. (2005). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. (2. Baskı). Trabzon.
- Çetin, A. (2008). *6.Sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitabının (2005) Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda İncelenip Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

- Çiçek, A. (2005). Yeni Öğretim Programları ve Yapılandırmacılık Eğitim Programları, Kastamonu.
- Daşcan, Ö. (2000). İlköğretim 6. Ve 7. Sınıflarda Okutulan Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğrenci Başarısına Etkisi Konusunda Uzman, Denetçi, Yönetici Ve Öğretmen Görüşleri Nelerdir?. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demircioğlu, İ. H. (2006). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Oluşturmacı Yaklaşım*, A. Tanrıoğen (Editör). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Lisans Yayınları, İstanbul.
- Demirel, Ö. (2000). *Eğitimde Program Geliştirme*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Deryakulu D. (2001). Yapısalcı Öğrenme, Sınıfta Demokrasi, Eğitim Sen Yayınları, Ankara.
- Deveci, H. (2003), Sosyal Bilgiler Dersinde Probleme Dayalı Öğrenmenin Öğrencilerin Derse ilişkin Tutumlarına, Akademik Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Dinç, Erkan ve Doğan, Yasin, (2010). *İlköğretim İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Uygulanması Hakkında Öğretmen Görüşleri*, Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 1(1), 17-49
- Doğan, İ. (2004). Toplum ve Eğitim Sorunları Üzerine Felsefi ve Sosyolojik Tahliller, Pegem- A Yayıncılık, Ankara.
- Doğanay, A. (2003). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. C. Öztürk- D. Dilek (Editörler), Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- (2002). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*", Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Editörler: Cemil Öztürk ve Dursun Dilek, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş*. (1.Baskı), Anı Yayıncılık, Ankara.
- Erdem, E.(2001). *Program Geliştirme Yapılandırmacı Yaklaşım*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erden, M. (1996), *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. 6.Baskı, Alkım Yayınevi, Ankara.

- Erdoğan, T. (2007). *İlköğretim 3. Sınıf Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabının Yapılandırmacı Yaklaşımına Uygunluğu*. Mehmet Akif Ersoy Eğitim Fakültesi Dergisi, 8-14.
- Fidan, N. ve Erden, M. (2001). *Eğitime Giriş*, Alkım Yayınları, İstanbul.
- Gökçe, İ. (2006). *Fen ve Teknoloji Dersi Programı ile Öğretmen Kılavuzunun İçsel Olarak Değerlendirilmesi ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Gündem, S.(1995). *Sosyal Bilgiler Öğretimine Genel Bir Bakış*, İlköğretim Kurumlarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları Türk Eğitim Derneği XIII. Toplantısı, Türk Eğitim Derneği Öğretim Dizisi No: 13, Ankara.
- Güngördü, E. (2001). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Gürbüz, N. (2013).*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim programlarını Tanıma Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi, Erzurum.
- Hesapçioğlu, M. (1994). *Öğretim İlke ve Yöntemleri Eğitim Programları Öğretim*, Beta Yayınları, İstanbul.
- Hoge, J. (1986). *Improving the Use of Elementary Social Studies Textbooks*. ERIC Clearinghouse for Social Studies/Social Science Education Bloomington IN, ED274582.
- Kabapınar, Y. (2002). *Bir Öğretim Materyali Olarak Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Ders Kitapları*. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi, C. Öztürk, D. Dilek (Editörler), Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Kabapınar, Y., (2009), *Yeni Öğrenme Anlayışının Işığında Sosyal Bilgiler Ders Kitapları*, Cemil Öztürk (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi: Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*, I. Baskı İçinde s.s.367-401, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Kamber, T. (2007). *Yeni Öğretim Programında Sosyal Bilgiler Dersi Etkinliklerinin Uygulanabilirliğinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (15. Baskı), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Kılıç, A. (2007). *İlköğretim Birinci Kademedeki Derslerinde Öğretmen Kılavuzuna Duyulan İhtiyaç ve İçeriği, VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*. Anadolu Üniversitesi, Bildiri Kitabı, Eskişehir.

.....& Seven, S. (2005). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*, Pegem A Yayıncılık, İstanbul.

Kılıç, Z., Atasay B., Tertemiz N., Seren M., Ercan L. (2001). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*. Fen Bilgisi 4-8, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Kılıçoğlu, G., (2009), *Sosyal Bilgiler Tanımı, Dünyada ve Ülkemizde Gelişimi ve Önemi*, Mustafa Safran (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, I. Baskı İçinde (3-16), Pegem Yayıncılık, Ankara.

Kısakürek, M. Ali (1987). *Sosyal Bilgiler Öğretiminin Niteliği, Kapsamı ve Amaçları*. Sosyal Bilgiler Öğretimi. Özer B. (Editör), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Kragler, S. , Walker, C. A. & Martin, L. E. (2005). Strategy Instruction in Primary Content Textbooks. *The Reading Teacher*, 59 (3), 254-261.

Kulantaş, N. (2007). *4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Öğrenci Ders ve Çalışma Kitapları İle Öğretmen Kılavuz Kitaplarının, öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Küçükahmet, Leyla (2005), *2004 Hayat Bilgisi Programının Değerlendirilmesi, Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildirisi*, 14-16 Kasım, Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.

Külahçı, Ş. G. (1989). *Ders Kitaplarında Bir Başka Boyut*. Eğitim Ve Bilim Dergisi (71).

lar kaynağındaki Sosyal Bilgiler 4-5.

Mahoney, M.J. (1991), *Human Change Processes*. New York: Basic Books

MEB. (1962). *Eğitim Malzemelerini Hazırlamada Yazarın El Kitabı*, Mars Matbaası, Ankara.

..... (1995). *Tebliğler Dergisi Ders Kitapları Yönetmeliği*, C.58, Sayı:2434, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.

- (2005). *Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Tanıtım El Kitabı*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- (2005a). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- (2005b). *İlköğretim 1-5. Sınıf Programları Tanıtım El Kitabı*, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara.
- (2005c). *İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- (2006). *Sosyal Bilgiler 6. – 7. Sınıflar Öğretim Programı*, TTKB Yayınları, Ankara.
- (2007). *Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları İle Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesi İlişkin Yönerge*, Tebliğler Dergisi.
- (2009). *Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği*, T.C. Resmi Gazete, 27449, 31 Aralık 2009.

Nelson, Murry R. (1992). *Children and Social Studies*. Harcourt Brace Jovanovich Collage Publishers.

Oğuzkan, A.F. (1989), *Orta Dereceli Okullarda Öğretim: Amaç, İlke, Yöntem ve Teknikler*, Gül Yayınevi, Ankara.

Oruç, Şahin, (2009), *Sosyal Bilgiler Ders Kitapları*, Mustafa, Safran (Ed.), Sosyal Bilgiler Öğretimi, 1. Baskı, Pegema Yayıncılık, Ankara.

Özmen, Ü. (2006). *Yeni Ders Kitapları:1 sayı:2.Eğitim*, Zil ve Teneffüs Dergisi.

Öztürk, C. (2006). *Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinler Arası Bir Bakış.*, C. Öztürk. (Editör). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. PegemA Yayıncılık, Ankara.

Öztürk, C. (2009). (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi, Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*, I. Baskı, Pegem Yayıncılık, Ankara.

Öztürk, C. Dursun, D. (2004). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları*. C. Öztürk-D. Dilek (Editörler), Pegem A Yayıncılık, Ankara.

Öztürk, C. Ve Otluoğlu R. (2002). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*, Pegem Yayınları, Ankara.

- Öztürk, C. Ve Otluoğlu R. (2002). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*, Pegem Yayınları, Ankara.
- Öztürk, C., Dilek D (2005). “Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları”, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (Ed. Cemil Öztürk, D. Dilek), Ankara.
- Öztürk, C. (2007), Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış, (Editör). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Safran, M. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretimi, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- (2008). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. B. Tay ve Â. Öcal (Editörler), Pegem A Yayıncılık, Ankara.
-ve Ata, B. (2003). Öğrencilerin Tarih Metinlerinden Anlam Çıkarmalarına Yönelik Araştırmalara Bir Bakış. C.ŞAHİN (Editör). Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, Gündüz Eğitim Yayıncılık, Ankara.
- Sarıaslan, Y. (2005). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sınıf Öğretmenlerinin Öğretim Yöntemleri İle İlgili Bilgi Ve Becerileri Uygulama Durumları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Seven, S. (2001). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Hakkında Öğretmen Görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Sönmez, V. (1994). Sosyal Bilgiler Öğretimi, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Sönmez, V.(1997) Sosyal Bilgiler Öğretimi Ve Öğretmenlik Kılavuzu, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Sönmez, Veysel.(1999). Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu, MEB Yayınları, İstanbul.
- Sözer, E. (1998). *Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikleri. Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Editör: Gürhan Can, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- Şahin (Yanpar), T. (1998, 9-11 Eylül). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi*. Selçuk Üniv. Eğitim Fak. Eğitim Bilimleri Bölümü VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Konya.

- Taşçı S. (2012), İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programları Etkinliklerinin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi (Soma Örneği), Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Tay, B. (2005). *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Öğrenme Stratejileri*. Gazi Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 6, Sayı 1,
- Tekeli Yıldızhan, N. (2010). *İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Temiz, N. (2007). *İlköğretim Matematik Dersi Yeni Öğretim Programına Uygun Hazırlanmış 5. sınıf Ders Kitap Setinin İşlevleri, VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eskişehir.
- Tertemiz, N. Ercan L. Kayabaşı Y. (2001). *Ders Kitabı ve Eğitimdeki Önemi*. Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, L. Küçükahmet (Editör), Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Turan İ. ve Karabacak N. (2008). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitaplarının Öğretimdeki Yansımaları*. Milli Eğitim Dergisi, Sayı.177.
- Ulu Kalın, Ö. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2004) ve 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Varış, F. (1999). *Eğitimde Program Geliştirme-Teori-Teknikler*, Alkım Yayınları, Ankara.
- Wakefield, J.F. (2006). Text book Usage in The United States: The Case of U.S. History. Paperpresented at the International Seminar of Textbooks, Santiago, Chile, April 19-21.
- Yalın. H.İ. (2008). Öğretim Teknolojileri ve Materyal geliştirme, Nobel Yayınları,Ankara.
- Yapıcı, H. (2006). *6.Sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Ders Programı Üzerine Bir Değerlendirme*. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Erzurum.
- Yaşar, O. (2005). *Türkiye'de Okutulan Orta Öğretim Coğrafya Ders Kitaplarında Ölçme ve Değerlendirme Çalışmalarına Yönelik Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım*. International Journal of Progressi ve Education, Vol.1, No.2. s.s9

- Yaşar, Ş. (2005). *Sosyal Bilgiler Programı ve Öğretimi*. Kayseri Erciyes Üniversitesi, Eğitimde Yansımalar VIII: İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu, Sim Matbaası; Ankara.
- Yazıcı, K. (2006). *Sosyal Bilgiler ve Okuma Becerileri*. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 26, Sayı 1 s.s 273-283, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yüksel, E. (2010). *İlköğretim 6. Sınıf Matematik Ders Kitaplarının Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Web Tabanlı Kaynakça

MEB; <http://mevzuat.meb.gov.tr>

Spratt, C., Walker, R. and Robinson, B. (2004). Mixed research methods: Module A5. Commonwealth of learning. Web: <http://www.col.org/SiteCollectionDocuments/A5.pdf> adresinden 29 Ağustos 2014 tarihinde alınmıştır.

Sydenstricker, J. (1997). Research design and mixed method approach: A hands-on experience. Web: <http://www.socialresearchmethods.net/tutorial/Sydenstricker/bolsa.html> adresinden 12 Aralık 2013 tarihinde alınmıştır.

Şişman, M. (2010). Öğrenmede Yapılandırıcılık Üzerine Bir Çeşitleme. Eğitime Bakış, Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi, Yıl:6, Sayı 17, S:4-10 URL: http://www.egitimbirsen.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz/145-egitimbirsen.org.tr-145.pdf 07.08.2017 tarihinde erişilmiştir

Tebliğler Dergisi (2004). Sayı, 2559 <http://tebligler.meb.gov.tr/index.php/tuem-sayilar/viewcategory/68-2004> 25 Ağustos 2014 tarihinde alınmıştır.

TTKB, (2004). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5.sınıflar) Öğretim Programı*. <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=38> 22 Ağustos 2014 tarihinde alınmıştır.

EKLER

EK 1- GÖRÜŞME FORMU

ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ 6. SINIF ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABINI DEĞERLENDİRMeye YÖNELİK GÖRÜŞME FORMU

Değerli Sosyal Bilgiler Öğretmeni,
Bu araştırmanın amacı; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı hakkındaki görüşlerini tespit etmektir. Bu amaca yönelik hazırlanan görüşme formu, kişisel bilgiler ve iki açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Görüşme formunun eksiksiz bir şekilde tamamlanması çalışmanın sağlıklı yürütülmesi için önemlidir. Görüşme formundaki soruları lütfen dikkatlice okuyunuz. Görüşme formu doldurulması ortalama 10-15 dakika sürmektedir. Bu görüşme formunda yer alacak tüm bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır.

Katılımınız ve katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

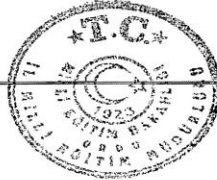
Seda YILMAZ
Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyetiniz?	Kadın ()	Erkek ()		
2. Öğrenim Durumunuz?	Önlisans ()	Lisans ()	Lisans Üstü ()	
3. Mesleki Kıdeminiz?	1-5 yıl ()	6-10 yıl ()	11-15 yıl ()	15 + yıl ()
4. Mezun olduğunuz bölüm?	Sosyal Bilgiler Öğr. ()	Tarih Öğr. ()	Coğrafya Öğr. ()	
	Tarih Böl. ()	Coğrafya Böl. ()	Diğer ()	

1. Öğretmen kılavuz kitabının kullanılmasında karşılaştığınız güçlükler nelerdir ?

2- Öğretmen kılavuz kitabının daha etkili kullanılması için sizce neler yapılmalıdır ? (Öneriler)

Ölçek tamamlanmıştır. Teşekkürler...

EK 2- ORDU İL MEM'DEN UYGULAMA İZİNİ

T.C.
ORDU VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 18802389/44/3720719
Konu: Anket Çalışması .

06/12/2013

VALİLİK MAKAMINA

İlgi :a)Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07/03/2012 tarihli ve 3616 sayılı yazısı (Genelge 2012/13)
b)Seda YILMAZ'ın 03/12/2013 tarihli dilekçesi.

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Seda YILMAZ'ın Akademik çalışmalarında kullanmak üzere geliştirilen “6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitaplarının Kullanım Durumlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Ordu Örneği) ” konulu tez çalışmasına ilişkin anketini ilimizde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerine uygulamak isteğine ilişkin ilgi (b) dilekçesi ve ekleri ilişikte sunulmuştur.

Adı geçenin Akademik çalışmalarında kullanmak üzere geliştirilen “6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitaplarının Kullanım Durumlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Ordu Örneği) ”konulu tez çalışmasına ilişkin anketi Müdürlüğümüz Araştırma Değerlendirme Komisyonu tarafından ilgi (a) genelge hükümleri doğrultusunda incelenmiş olup; uygun bulunmuştur.

Söz konusu anket çalışmasının Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Seda YILMAZ tarafından eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla 2013-2014 eğitim öğretim yılında okul müdürlüğünün sorumluluğunda ilimizdeki sosyal bilgiler öğretmenlerine uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Sezayi AKARSU
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
06/12/2013

Nevzat TÜRKKAN
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmzalı
Aslı İle Aynıdır

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Saray Mah. Ulu Konak Cad. No:5 52089 ORDU
Telefon : (0 452) 223 16 29 / (401) Faks : (0 452) 225 01 44
e-posta: isticatistik52@meb.gov.tr Elektronik Ağ: http://ordu.meb.gov.tr

EK 3- ÖLÇME ARACININ KULLANIMINA DAİR ARAŞTIRMACIDAN İZİN YAZISI

RE: TEZ ÇALIŞMASI-ÖLÇME ARACI

↑ ↓ x

nuray tekeli (kuzum40@hotmail.com) [Kişilere ekle](#) 02.12.2013 ▶

Kime: seda seda ✕

Merhaba Seda;

Danışmanınla bu konu hakkında konuşmuş ve sözlü olarak iznim olduğunu belirtmiştim. Çalışmada sana yardımcı olacaksa tezindeki ölçme aracını kullanmanda benim için bir sakınca yoktur. Başarılar diliyorum..

From: yilmaz-seda@windowslive.com
To: kuzum40@hotmail.com
Subject: TEZ ÇALIŞMASI-ÖLÇME ARACI
Date: Wed, 27 Nov 2013 14:58:12 +0200

Sayın Nuray TEKELİ YILDIZHAN,

Giresun Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsünde Yüksek lisans öğrencisi olarak Tez döneminde " 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitaplarının Kullanım Durumlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (ORDU ÖRNEĞİ)" başlıklı çalışmamda, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yapmış olduğunuz "İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen kılavuz Kitabının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi" başlıklı tezinizi inceledikten sonra kullandığınız Ölçme Aracınızın hazırlamakta olduğum tez için uygun olduğunu düşünmekteyim. İziniz olursa çalışmamda Ölçme Aracınızı kullanmak istiyorum.

İlginiz için teşekkürler...

EK 4-SOSYAL BİLGİLER 6. SINIF ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ 6. SINIF ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABINI DEĞERLENDİRMEYE YÖNELİK ÖLÇME ARACI

Değerli Sosyal Bilgiler Öğretmeni,

Bu araştırmanın amacı; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı hakkındaki görüşlerini tespit etmektir. Bu amaca yönelik hazırlanan ölçme aracı, iki bölümden oluşmaktadır. İki bölümün de eksiksiz bir şekilde tamamlanması çalışmanın sağlıklı yürütülmesi için önemlidir. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde Sosyal Bilgiler 6. Sınıf öğretmen kılavuz kitabı değerlendirme ölçeği yer almaktadır. Ölçme aracındaki maddeleri lütfen dikkatlice okuyunuz. Size en uygun olan seçeneğin bulunduğu kutucuğun içerisine (X) işareti koyunuz. Ölçme aracının doldurulması ortalama 15-20 dakika sürmektedir. Bu ölçme aracı yer alacak tüm bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır.

Katılımınız ve katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Seda YILMAZ

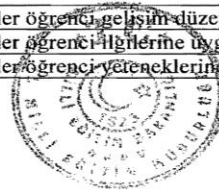
Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

I. Bölüm: Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyetiniz?	Kadın ()	Erkek ()		
2. Öğrenim Durumunuz?	Önlisans ()	Lisans ()	Lisans Üstü ()	
3. Mesleki Kademiniz?	1-5 yıl ()	6-10 yıl ()	11-15 yıl ()	15 + yıl ()
4. Mezun olduğunuz bölüm?	Sosyal Bilgiler Öğr. ()	Tarih Öğr. ()	Coğrafya Öğr. ()	
	Tarih Böl. ()	Coğrafya Böl. ()	Diğer ()	

II. Bölüm: Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı Değerlendirme Ölçeği

Etkinliklerin Tasarlanması ve Kullanışlılığı				
No	İfadeler	Evet	Kısmen	Hayır
1	Kılavuz kitapta konulara göre belirlenen etkinliklerde bireysel farklılıklar dikkate alınmıştır.	()	()	()
2	Kılavuz kitapta etkinlikler için belirtilen süre yeterlidir.	()	()	()
3	Kılavuz kitapta belirlenen öğrenci etkinlikleri çevre şartlarına uygun hazırlanmıştır.	()	()	()
4	Kılavuz kitapta etkinlikler, çevreye ve şartlara göre değiştirilebilecek esneklikte hazırlanmıştır.	()	()	()
5	Kılavuz kitapta etkinlikler yapılandırmacı yaklaşımın ön gördüğü araştırma becerisi, sosyal katılım becerisi, problem çözme vb. becerileri kazandırmaya yönelik hazırlanmıştır.	()	()	()
6	Kılavuz kitapta konular günlük hayat, ders içi ve ders dışı etkinliklerle ilişkilendirilmiştir.	()	()	()
7	Kılavuz kitapta üniteler için belirtilen araç gereçler kolay bulunabilir niteliktedir.	()	()	()
8	Kılavuz kitapta belirtilen günlük planlarda önerilen süre yeterlidir.	()	()	()
9	Kılavuz kitapta islenecek konuyla ilgili açıklamalara yeterince yer verilmiştir.	()	()	()
10	Kılavuz kitapta ders işlenişine yönelik etkinlikler soru cevap tekniğinden yararlanılarak tasarlanmıştır.	()	()	()
11	Kılavuz kitapta belirlenen etkinlikler öğrenci gelişim düzeylerine uygun niteliktedir.	()	()	()
12	Kılavuz kitapta belirlenen etkinlikler öğrenci ilgilerine uygun niteliktedir.	()	()	()
13	Kılavuz kitapta belirlenen etkinlikler öğrenci yeteneklerine uygun niteliktedir.	()	()	()

Yöntem ve Tekniklerin Kullanımı

No	İfadeler	Evet	Kısmen	Hayır
1	Kılavuz kitapta derste uygulanacak strateji, yöntem ve tekniklerle ilgili açıklamalara yer verilmiştir.	☐	☐	☐
2	Kılavuz kitapta öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirici hazırlık çalışmaları bulunmaktadır.	☐	☐	☐
3	Kılavuz kitapta gezi-gözlem etkinlikleri ayrıntılı ve uygulanabilecek nitelikte verilmiştir.	☐	☐	☐
4	Kılavuz kitapta belirlenen öğrenci etkinlikleri yeterli düzeydedir.	☐	☐	☐
5	Kılavuz kitapta öğrenme öğretme sürecinde yapılandırıcı yaklaşımın nasıl uygulanacağına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.	☐	☐	☐
6	Kılavuz kitapta dersin nasıl işleneceğine ilişkin yönergeler yeterli ölçüde verilmiştir.	☐	☐	☐
7	Kılavuz kitapta öğrenci çalışma kitabı etkinlikleri öğrenciyi ders dışı araştırmaya yönlendirecek şekilde hazırlanmıştır.	☐	☐	☐
8	Kılavuz kitapta ders kitabında yer alan ve açıklama gerektiren şekil, şema, çizelge vb. yardımcı unsurlara yer verilmiştir.	☐	☐	☐
9	Kılavuz kitapta ders kitabındaki öğrenme süreçlerini somutlaştırmaya yönelik ilgi çekici, günlük yaşamla ilişkili çalışmalara yer verilmiştir.	☐	☐	☐
10	Kılavuz kitapta programda önerilen değerlendirme çalışmalarına (gözlem formu, kendini değerlendirme formu, proje, performans ödevleri, kavram haritası v.b.) ait yeterli sayıda örnek ve yönergelere yer verilmiştir.	☐	☐	☐
11	Kılavuz kitapta öğrenci etkinlikleri cevap anahtarları ile birlikte verilmiştir.	☐	☐	☐
12	Kılavuz kitapta programda belirlenen değer ve becerilerin nasıl verileceğine ilişkin bir örnek ya da açıklamaya yer verilmiştir.	☐	☐	☐
13	Kılavuz kitapta şekil, şema, harita gibi görseller için açıklama bölümü bulunmaktadır.	☐	☐	☐
14	Kılavuz kitapta çalışma kitabındaki etkinliklerin nasıl uygulanacağına dair açıklamalara yer verilmiştir.	☐	☐	☐
15	Kılavuz kitapta konuların diğer derslerle nasıl ilişkilendirileceği belirtilmiştir.	☐	☐	☐
Kitapta Kullanılan İfadelerin Anlaşılabilirliği ve Görsel Düzen				
1	Kılavuz kitap sosyal bilgiler programına uygun nitelikte hazırlanmıştır.	☐	☐	☐
2	Kılavuz kitapta öğrencilerin işlenecek konuda zorlanabileceği yerlere ilişkin uyarı ve açıklamalar bulunmaktadır.	☐	☐	☐
3	Kılavuz kitapta ölçme değerlendirme sorularındaki ifadeler öğrencilerin anlayacağı düzeydedir.	☐	☐	☐
4	Kılavuz kitapta kaynakça yeterli niteliktedir.	☐	☐	☐
5	Kılavuz kitapta doğru, açık, anlaşılır bir dil ve anlatım kullanılmıştır.	☐	☐	☐
6	Kılavuz kitapta öğrencileri araştırmaya, bilgi ve teknoloji üretmeye yöneltecek ödev, proje ve benzeri çalışma süreci ve yönergelerini içermektedir.	☐	☐	☐
7	Kılavuz kitapta görsel öğeler ait olduğu metinle ilişkili sayfalarda kullanılmıştır.	☐	☐	☐
8	Kılavuz kitapta sözlük bölümü içeriğe uygun olarak düzenlenmiştir.	☐	☐	☐
9	Kılavuz kitapta sayfa tasarımı, renkler ve görsel öğeler birbirini tamamlayıcı niteliktedir.	☐	☐	☐
10	Kılavuz kitapta ölçme değerlendirmede kullanılacak araç ve yöntemlere ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.	☐	☐	☐
11	Kılavuz kitabın cildi sağlam, kullanışlı ve kolay taşınabilir niteliktedir.	☐	☐	☐

ÖZGEÇMİŞ

1983 yılında Ordu'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ordu'da tamamladı. 2003 yılında girdiği Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünden Haziran 2007'de mezun oldu. 2012 yılında Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretimi Anabilim Dalında yüksek lisans programına kabul edildi. Halen öğrenimine devam etmektedir.